

## הישיבה המאתיים-ושבע-עשרה של הכנסת התשיעית

יום שני, י' אייר תשל"ט (7 מאי 1979)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

### א. ברכת יושב-ראש הישיבה לאסירי-ציון המשוחררים

חברי הכנסת, לעונג ולכבוד לי לברך את אסירי-ציון, הנמצאים עמנו ביציע האורחים, שעלו לא מכבר לארץ-ישראל, למדינת ישראל. אנו מברכים אותם: ברוכים הבאים.  
(מחאות כף)

היו"ר מ. ל. מרון: חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את הישיבה הראשונה של כנס הקיץ של הכנסת לאחר פגרת הפסח. אני מאחל לכל חברי הכנסת פוריות ושלווה.

### ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עוד הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 6), תשל"ט—1979; 2. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה) (זייתים) (תיקון), תשל"ט—1979; 3. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חלב ומוצריו), תשל"ט—1979; 4. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — קמח, מרגרינה ושמן), תשל"ט—1979. וכן הונח תיקון טעות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ט—1979.

היו"ר מ. ל. מרון: נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

פגז מוזכר הכנסת ש. יעקבסון: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לדיון מוקדם: 1. חוק לתיקון מקודת מס הכנסה (ספר נישומים), תשל"ט—1979, מטעם חברי-הכנסת שושנה ארבל-אלמזולי ודניאל רוזיליו; 2. חוק היועץ המשפטי לכנסת, תשל"ט—1979, מטעם חברי-הכנסת מרדכי וירשובסקי.

### ג. סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו

"תחת השיפוט הריבוני של ישראל הובטחה ותובטח לעד גישה חפשית לחלוטין ליהודי, נוצרי ומוסלמי למי קומות הקדושים. כך לא היה ב-19 שנות הכיבוש הידני. בכל התקופה הזאת לא יכלו יהודים להתפלל ליד הכותל המערבי, כפי שנהגו לעשות במשך דורות.

היו"ר מ. ל. מרון: חברי הכנסת, נשמע עתה סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו. הוקצו שתיים לדיון על הסקירה. אני מזמין את ראש הממשלה להביא סקירתו.

"עתה לעולמים, אין ולא יהיה איש — תהא דתו אשר תהא — שיימנע ממנו להתפלל ליד מקום קדוש לו." אדוני היושב-ראש, מתקדם ומתפתח תהליך הנרי-מול ביחסי מצרים-ישראל. בהיותי בקהיר קיימתי פגישה עם הנשיא סאדאת וסיכמנו כי עם מסירת אל-עריש לריבונות מצרים שנינו נכרינו על גבולות פתח חים של שתי הארצות ועל קביעת פרוודור ישר — מעל לסיני — בין קהיר ובין נמל-התעופה בן-גוריון. כך נעשה. 27 במאי, כאשר יתקיים המפגש בינינו באל-עריש.

ראש-הממשלה מ. בגין: אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, נעלה את ירושלים על ראש מושבנו. לאחרונה נתפסו ירי-עות על מצעדים ופסגות למען שיתרור ירושלים. אין צורך, אין יכולת, לשחרר את ירושלים. היא כבר שוחררה ותהי לעיר שחברה לה יחדיו לעולמים. אני עומד על מסמך רשמי.

ד"ר מגיד, נציג מצרים באו"ם, הגיש למוכיר הכללי גייר שבו דובר על — אני מצטט: "השבת ירושלים הערבית לריבונות ערבית" — Restoration of Arab to Arab Sovereignty, Jerusalem to Arab Sovereignty, אתמול הורינו לד"ר בלום, נציגנו באו"ם, למסור לידי המוכיר הכללי, לשם הפצה בקרב חברי האירגון, מסמך ישראלי שבו נאמר: "ירושלים הינה ותישאר תמיד עיר אחת שאינה ניתנת לחלוקה, בירת הנצח של ארצנו, כפי שהיתה מאז דוד המלך העביר את בירת ממלכתו מתברון לירושלים, לפני למעלה מ-3,000 שנה.

אני מביא לידיעת הכנסת כי לא רק נשיא מצרים וראש ממשלת ישראל עם שר החוץ, שר הבטחון ושר הפנים יקיימו את המפגש אלא ייפגשו גם לוחמים פצויים של מצרים ושל ישראל. הלוחמים ילחצו ידיו ויאמרו איש לרעהו: לא עוד מלחמה. בתעלת-סואץ עברה לפני ימים מספר אניה נושאת

אדוני היושב-ראש, עם חתימת חוזה השלום בינינו לבין מצרים חל שינוי יסודי במצב הבין-לאומי של מדינתנו. חתמנו על חוזה שלום — לא על הפסקת-אש, לא על הסכם-ביניים, לא על שביתת-נשק אלא על חוזה שלום עם הגדולה והחזקה בשכנותינו. כל שכנו-ינו מסביב, אוכלוסייתן אינה מגיעה אפילו למחצית האוכלוסיה של מצרים. זוהי נקודת מיתנה בתולדות המזרח-התיכון. נכון, למען השגת מטרה נשגבה זו, עשיית שלום וחתימת חוזה שלום בינינו ובין מצרים, הקרבנו קרבנות יקרים. המשא-ומתן נמשך ארבעה עשר חודש והיה מייגע. היו בו עליות וירידות, תקוות ואכזבות, קשיים. אולם חתמנו על חוזה השלום, סימנו פרק בתולדות ישראל, פתחנו בפרק חדש בחיינו הלאומיים.

אדוני היושב-ראש, באתי עכשיו להסביר את עקרונות מדיניות ישראל כלפי לבנון. ראשית הריני מתכבד להזמין את נשיא לבנון מר סאריס לבוא לירושלים כדי להיוועד עמדי. מצדי אני מוכן לצאת במטוס אזרחי לביירות. נושא שיחתנו, בין שתחקים בירושלים ובין שתהיה בביירות או אולי במקום ביטראלי, יהיה אחד: חתימת חוזה שלום בין לבנון לבין ישראל. הריני מודיע בשם ממשלת ישראל כי אין למדינתנו שום תביעות טריטוריאליות ללבנון. אנחנו מחייבים את שלמותה הטריטוריאלית וריבונותה הממלכתית של לבנון.

**תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):**  
בינתים מספחים בפרעל. כל הקריאה הזאת היא אחיות עיניים כאשר מפציצים מחנות פליטים וכפרים בלבנון. זה מה שאתם צריכים להפסיק עכשיו.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**  
האם זו קריאת-ביניים או גאוס-ביניים, אדוני היושב-ראש?

**הד"ר מ. ל. מרון:**  
זהו גאוס-ביניים.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**  
האם גמרת את גאוס-הביניים שלך? אני הייתי רוצה לראות, אילו הסינים היו מתקיפים את הרוסים, מה היתה מוסקבה עושה, אחר אינך יודע, אני יודע. אתה אמנם קומוניסט אבל מעולם לא היית ברוסיה בתנאים שבהם אני הייתי.

**תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):**  
מה אתה בורח לרוסיה?

**ראש-הממשלה מ. בגין:**  
אני בורח? למעלה יושבים כאלה שברחו מרוסיה, לא פה.

**תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):**  
כאן אתה מדבר על שלום, כאשר אתם שולחים יום יום את המטוסים ומפציצים את הכפרים הערביים.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**  
חבר-הכנסת טובי, עוד מעט אדבר על זה, אם תודיין בסבלנות. אתה חבר כנסת ותיק, אתה יודע את התקנון. אפשר לקרוא קריאת-ביניים, בכבוד; אסור להפריע. אני לא אפריע לך אפילו במלה אחת כשתעמוד פה. יהיה דיון, תשתתף בו.

דגל ישראלי ושמה "אשדוד". הכיצד? הסעיף הראשון בחוזה השלום, שנחתם בין ישראל ובין מצרים והוכנס לתקפו עם חילופי איגרות האישור, קובע: "מצב המלחמה בין שתי המדינות יגיע לקצו ושלום יושכן ביניהן עם חילופי איגרות האישור". אני מבקש להסביר לכנסת כי סעיף זה הוצע על-ידינו ונתקבל במשך תקופה מסוימת של המשא-ומתן על חתימת חוזה השלום בהתנגדות הצד השני. נציגי מצרים בשעתם לא אבו לקבל את הנוסח על סיום מצב המלחמה. אנחנו עמדנו על הגיוס הזה, משום שקראנו מספר גיבוי של חוזה שלום ובוכלם, ככלל במשפט הבין-לאומי, כאשר חותמים חוזה שלום קובעים בסעיפו הראשון שמצב המלחמה הגיע לקצו. לכך היתה ויש משמעות מעשית.

קיימת אמנת-קושטא מ-1888, מה-29 באוקטובר של השנה ההיא, לגבי תעלת-סואץ. ובסעיף הראשון של האמנה ההיא נאמר: "תעלת השט של סואץ תהיה תמיד חפשיה ותפתוח, בעת מלחמה כבעת שלום, לכל אניות סוחר או מלחמה ללא הבדל דגל". במשך שלושים-ואחת שנה לא יכלה אניה נושאת דגל ישראל לעבור בתעלה. נציגי מצרים מאז ועד "בת-גלים" ועד לפני שבעים הסבירו כי קיים מצב מלחמה בין ישראל ובין מצרים, ואילו באמנת-קושטא קיים סעיף 10 המדבר על הגנת מצרים בידי השליטים ההם, שאינם עוד, של תורכיה ושל מצרים. הפירוש המצרי לא היה נכון, כך גם קבעה מועצת הבטחון של אירגון האומות המאוחדות, אבל מצרים עמדה עליו והיא סגרה בפנינו את תעלת-סואץ. עכשיו, לאחר שחתמנו על חוזה שלום ועל ביטול מצב המלחמה, קבענו בחוזה השלום כי תעלת-סואץ תהיה פתוחה לאניות נושאות דגל ישראל, בין אניות סוחר ובין אניות מלחמה. גם האחרונות תעבורנה בקרוב בתעלת-סואץ, כמובן בדרכי שלום ולמען השלום.

נתקיים בקירוב של שר הבטחון במצרים, שר הבטחון נתקבל על-ידי הנשיא סאדאת, על-ידי ראש הממשלה ועל-ידי עמיתו שר ההגנה של מצרים. השיחות ששר הבטחון ניהל בקהיר היו מוצלחות וקידמו את תהליך עשיית השלום הלכה למעשה. אני מצוין בסיפוק רב ששר הבטחון נתקבל לא רק על-ידי ממשלת מצרים בסבר פנים יפות אלא גם על-ידי העם המצרי לאלפיו, הן בקהיר והן באלכסנדריה.

החלה פעולתה של הוועדה הצבאית המשותפת היושבת באל-עריש, והיא מנהלת משא-ומתן ישיר ללא התערבות צד שלישי וללא ניהול הישיבות על-ידי נציג של מדינה שלישית. היושבים-ראש מתחלפים, והוועדה המשותפת הזאת שוקדת על ביצוע חוזה השלום בשטחים הצבאיים והאזרחיים גם יחד.

בקרוב יבקר במצרים המפקד הראשי של צבא-הגנה לישראל, הרמטכ"ל, יחד עם קצינים בכירים של המטכ"ל של צבאנו. גם זה יהיה צעד לקראת הנורמליזציה של היחסים בין מצרים לבין ישראל.

בקרוב יבקר במצרים סגן ראש הממשלה, על-פי הזמנתו האישית של הנשיא סאדאת; שר החוץ — על-פי הזמנתו של מזכיר המדינה לענייני חוץ במצרים; שר החקלאות ושר האנרגיה. אנחנו, כמובן, נקבל בסבר פנים יפות ובמידת הכנסת-אורחים את עמיתיהם של חברי ממשלה אלה אשר ייצגו את מצרים. יתקיימו שיחות בין נציגי שתי המדינות בשטחים הנוגעים לפעולותיהם, וכך נקדם את תהליך השלום.

**תופיק טובי** (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
תדבר לעניין.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
בסדר, אני מודה לך על השיעור בציונות. אולי תואיל לשמוע לי? אתה לא יכול להפסיק אותי כל רגע, בשום פנים ואופן לא.

**יעקב זיאק אמיר (המערך)**:  
הוא צודק, אנחנו לא פליטים, אנחנו שבים למכורה.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
הוא צודק. חלק, גלחץ עליו לעזוב את הארצות ובמובן זה השתמשתי במושג, אבל כולם אורחי ישראל, כולם יודעים את זה ולא צריך להתערב לפתע פתאום.

עיראק אף היא ידידה מושבעת של הפלשתינאים. האוכלוסיה שלה — 13 מיליון תושבים, השטח — 438,446 קילומטרים מרובעים. לעיראק יש אדמה, מים, נפט, מיליארדים של פטרודולרים. האם יהיה קשה לה לקלוט כמה עשרות אלפי פליטים מלבנון?

לוב — הרי קדאפי הוא הנותן לאירגוני המרצחים עשרות מיליוני דולרים. האוכלוסיה של לוב היא פחות מ-3 מיליון, השטח של לוב הוא 1,759,540 קילומטרים מרובעים. האם קשה ללוב לקלוט כמה עשרות אלפי פליטים מלבנון?

ולבסוף, ערב הסעודית. עשרות מיליארדים של פטרודולרים נמצאים בידי מדינה זו. מדינאי חשוב אמר לי: בעצם אין זו מדינה, זו משפחה, יש שם 3,000 נסיכים. אבל איזו ארץ היא ערב הסעודית? אוכלוסייתה — כ-8 מיליון, שטחה — 2 מיליון ו-149,690 קילומטרים רבועים.

**מאיר פעיל (מחנה שלי)**:  
פסיק שלושה.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
האם מדינה זו איננה יכולה לקבל כמה עשרות אלפי פליטים מלבנון?

כן, מר אורי אבנרי, אם המדינות הערביות האלה יקומו וישתדלו לפתור את בעיית הפליטים בלבנון, שאיננה יכולה להחזיק בהם ושחלק מהם הורסים את לבנון יותר, אנחנו נשתף פעולה עם כל הגורמים האלה כפי שכבר אמרתי, והבעיה יכולה להיפתר באופן אנושי —

**צ'ילי ביטון** (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
הבעיה כבר נפתרה.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
— כך שאנשים אלה יהיו בין בני עמם, את שפתם ידברו, את דתם יעבדו, וזה הפתרון הצודק והנכון שיש לעשותו.

**תופיק טובי** (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אדוני ראש הממשלה, אתה לא מבין שזה עם שיש לו זיקה למולדת, שאלה אנשים שיש להם זיקה למולדת.

**הויצ'ר מ. ל. מרון**:  
חבר-הכנסת תופיק טובי.

**תופיק טובי** (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אתה אינך מבין ואתה שולח אותם לכל הרוחות.

**הויצ'ר מ. ל. מרון**:  
חבר-הכנסת תופיק טובי.

על יסוד הגבול הלבנוני-ישראלי אנו מוכנים לחתום על חוזה השלום בין שתי המדינות. אפשר להשיג מטרה טובה זו במשך ימים ספורים. זו קריאתי לנשיא לבנון וממשלתו.

שנית, קיימת בלבנון בעיה של פליטים אשר עזבו את ארץ-ישראל כאשר התנהלה נגד מדינת ישראל הצעירה מלחמת השמד. בעיית פליטים היא תמיד אנושית. אנחנו היודעים, עמנו הוא עם פליטים. לא אנחנו יצרנו את הבעיה הזאת. אנחנו קראנו לשכנינו הערבים מאז 30 בנובמבר 1947 להישאר בארץ-ישראל ולבנות יחד את הארץ הזאת. אבל אלה שעמדו בדור הזה לכולתו יצרו את הבעיה הזאת. יש לפתור אותה בהבנה אנושית. לדעתנו יש פתרון לבעיה זו, וישראל תהיה מוכנה לשתף פעולה עם הגורמים האחרים בהשגתו ובביצועו.

אומדן מספר הפליטים בלבנון הוא 195,000; 100,000 מהם במחנות, 65,000 מהם מחוץ למחנות, 30,000 קיבלו אזרחות לבנונית. בלבנון, אדוני היושב-ראש, היא ארץ קטנה מאוד, בסך-הכול 10,400 קילומטרים מרובעים. אלה שהתאזרחו בה, לבנון בודאי כבר קלטה אותם. יותר איננה יכולה לעשות, נותרו איפוא 165,000 פליטים. האם יש קושי כלשהו לקלוט אותם, להבטיח להם חיים בשלום, בבטחון, בין אחיהם בני עמם?

**אורי אבנרי (מחנה שלי)**:  
האם ישראל מוכנה להחזיר חלק מהם, אדוני ראש הממשלה?

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
אשיב לשאלה הזאת גם למר אבנרי אם יודיין בסביבות.

קודם כול סוריה, הרי היא הידידה הגדולה ביותר של הפלשתינאים. ובכן, תושבי סוריה מונים 8 מיליון נפש, שטחה של סוריה 185,180 קילומטרים מרובעים. האם קשה לסוריה לקבל ולקלוט כמה עשרות אלפי פליטים מלבנון, לתת להם עבודה, שיוון? הרי מדינה קטנטנת זו קלטה 800,000 פליטים יהודים מארצות ערב, עוד מיליון — מארצות אחרות. מדוע לא יכולה סוריה לקלוט כמה עשרות אלפי פליטים הנמצאים בלבנון?

**מרדכי אלגרבלי** (התנועה הדמוקרטית):  
אנחנו לא פליטים, אדוני ראש הממשלה. היינו ציונים ועלינו מתוך ציונות.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
ידידי היקר, אם אתה רוצה ללמד אותי ציונות אחיה אסיר תודה לך.

**מרדכי אלגרבלי** (התנועה הדמוקרטית):  
אני מבקש שלא להשתמש במונח פליטים, אני מאוד מבקש מכבוד ראש הממשלה להוציא את זה מהפרוטוקול.

**ראש-הממשלה מ. בגין**:  
סלח לי, שמעתי את ההערה שלך. לא, ידידי, לא אוציא זאת מהפרוטוקול.

**מרדכי אלגרבלי** (התנועה הדמוקרטית):  
אנחנו עלינו למדינת ישראל מתוך ציונות. אני עליתי לכאן מרצוני החפשי.

חוברת כ"ו, ישיבה ר"ו  
— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו —

שאתמול הלמנו במרצחים ורק לפני חצי-שעה שוב  
הלמנו בהם וכל מטוסינו, ברוך-השם, חזרו בשלום. לא  
ניתן למרצחים האלה מנוח עד אשר יפסיקו פעולות  
הרצח בתוך ארצנו והרג יהודים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אתם הורגים נשים וילדים בטריופול, אתם שולחים  
את המפציצים למחנות הפליטים.

רוני מילוא (הליכוד):  
מה קרה בנהריה? איך רצחו בדם קר ילדים בני  
שלוש וארבע בנהריה? על זה אתה לא משמע את  
קולך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני נגד הרצח בנהריה, אני מתנגד לזה.

רוני מילוא (הליכוד):  
ועל אסירי-ציון בברית-המועצות למה אתה לא  
משמע את קולך?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני נגד הרצח בנהריה.

יצחק יצחקי (הליכוד):  
החברים שלך שוחטים נוצרים בלבנון.

היירי מ. ל. מרון:  
חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר להמשיך בדיון  
בצורה מסודרת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
והחברים שלך יורים בילדים בתלחול, וגם זה לא  
לכבוד. לדרמן יכול להרוג ערבים.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
חבר-הכנסת טובי, אני פונה אליך, אתה אורח יש-  
ראלי, יש לך כל הזכויות, אתה יושב בסארלאמנט דמו-  
קראטי, יש לך גם זכות להפסיק את דבריו של ראש  
הממשלה. על מי אתה מגן, על אלה שרצחו את הילדה בת  
הארבע בנהריה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
לא, אדוני ראש הממשלה, אני מחיתי נגד הרצח  
שאתם מבצעים במחנות הפליטים.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
מספיק, הרברים שלך לא עושים עלי שום רושם.  
הם דברי הבל ורעות רות.

אני רוצה לספר לכנסת דבר שפעם עמד עליו הד"ר  
משה סנה, זכרוננו לברכה, חבר מק"י. זה סיפור בעל  
משמעות רבה מאוד, נחרת בזכרוני ואני רוצה לספרו.  
אמר הד"ר סנה, חבר מק"י: בא אדם מפלאנטה אחרת  
והוא נחת בדירודן בשנת 1945. והוא אומר: אילו בארי-  
בארים, מה הם עשו לעיר הזאת? למה כל הבתים כמעט  
בהרסו? היכן האוכלוסייה? איזה מעשה גורא נעשה? ואז  
בא אליו איש, אל האדם מהפלאנטה האחרת, ואומר לו:  
לא שמעת בוודאי מה עשו קודם בצ'כוסלובאקיה, באוס-  
טריה, בפולין, בברית-המועצות עם עשרים מיליון הקרי-  
בנות? לא שמעת מה היה בבריטניה עם ה"בליץ"? וב-  
בסאראביה, וביוגוסלאביה, ובבולגאריה, ובאמסטראם

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
לאוסטראליה אולי תשלח אותם?

זלמן שזיבל (הליכוד):  
חבר-הכנסת טובי, מה יש, הרי גם לך היתה מולדת  
שנייה.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
דווקא המולדת השנייה היא הראשונה שלו.  
שלישית, אדוני היושב-ראש — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אדוני ראש הממשלה, אתה הבטחת לחבר-הכנסת  
אבנרי להסביר לו מה תהיה תרומתנו לבעיה הזאת, ואת  
זה עוד לא אמרת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):  
הוא הסביר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
הוא יעץ להם מה לעשות, הוא יעץ להם להתפזר  
לכל הרוחות.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
מר פעיל, אני אומר מה שאני רוצה לומר ובעת-  
הכול ייאמר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
יש לנו סבלנות.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
יש לך סבלנות? אני מברך אותך על הסבלנות  
שלך. פעמים מספר שמעתי אותך בכנסת ודווקא את  
התכונה הזאת לא גיליתי אצלך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אתה רואה, הכול בא לאט לאט.

היירי מ. ל. מרון:  
חבר-הכנסת פעיל, אני מבקש לצמצם את מספר  
קריאות-הביניים שלך.

ראש-הממשלה מ. בנין:  
אדוני היושב-ראש, שלישית — התקפות דמים  
משטח לבנון על ישראל, בישראל ועל יהודים. לא  
נסבול בשום אופן ובשום תנאי מצב שבו פועלים מרצחים,  
אשר שפלים מהם לא היו מימי הנאצים, שופכים דמי  
נקיים של אנשים נשים וילדים ובבירות יתפארו במעשי  
הרצח ויבטיחו להמשיך בהם, אף להגביר אותם. יש מי  
שמסר הודעות מעין אלה והן חוזרות ונשנות, וכל מי  
שמוסר אותן חייב לדעת את תוצאותיהן. אנחנו לא נמתין  
לפגיע נוסף. אחרי נהריה הודיעו אירגוני המרצחים כי  
ימשיכו במעשיהם הבאראביים. היא הנותנת, הוא האיום  
המתמיד בפגיעות. אנחנו נהלום במרצחים האלה בכל  
עמ-מצא, בכל מקום, בכל כוחנו מן היים, מן האוויר, מן  
היבשה, עד שלא יוכלו עוד לבצע את מזימות הרצח  
שלם. נגד ישראלים רק משום שגולדו ישראלים, נגד  
יהודים רק משום שגולדו יהודים. לא ניתן להם מנוח.  
אנחנו יודעים היכן המיפקדות, התותחים ומחסני הנשק  
שלהם, אנחנו נכה בהם כדי להרסם, נגיסם ונפוצם, את  
אויבי האנושות האלה שעליהם מספק "אידי אמין"  
הפלשתניאי, יאסר עראפאת. אני מבקש להודיע לכנסת

שישית, אדוני היושב-ראש, אנו, מדינת היהודים הקטנה, הצלנו את העדה הנוצרית עתיקת-הימים בצפון לבנון ואת הנוצרים והמוסלמים השיעים בדורומה מסכנת השמדת-עם. יירשם בהיסטוריה: אומות נוצריות גדולות ואדירות לא עשו דבר כדי למנוע פשע של השמדת-עם — "ג'נוסייד" בלעז — בבני דתם. גם האר"ם עמד מנגד, כרגיל. אנו עורנו ונוסיף לעזור לנוצרים ולשיעים לקיים את חייהם בבטחון ובשלום. הממשלה, בראשותו של חבר-הכנסת יצחק רבין, החלה בפעולה מבורכת זו. הממשלה דהיום המשיכה בה והגבירה אותה, ואם יהיה צורך — היא תוסיף להגבירה בעתיד.

להווי ידוע לכול כי בזכות עזרתנו זו אנו יכולים להשפיע על ידידינו הנוצרים בלבנון. פקדות איננו יכולים לתת להם. באחד הימים אמר הרב-סרן חדד: "אין אנו חלק של אמריקה ולא של ישראל. חיינו הוטלו על כף המאזניים. אנו נחלים עליהם." קיבלתי הודעה זו בהבנה ובכבוד, ואני מציע לכולנו כך לקבל אותה. אנו נוסף להשפיע בשעת הצורך כדי למנוע התנגשויות מיותרות. אך על כל הגורמים באר"ם ומחוצה לו לדעת, כפי שכתבתי בתשובתי על פניותיהם של המזכיר הכללי של האר"ם, של מזכיר המדינה סירוס ואנס, של ראש ממשלת נורבגיה ושל ראש ממשלת אייר, כי הנוצרים בלבנון עומדים על חייהם ולא נוכל לתת להם הוראות. אך במשק וגם בבירות מתנכלים לחייו של הרב-סרן חדד, פאטריסט בלנוני — כפי שבצעד כינה אותו שהבטחון שלנו — לוחם אמיץ על קיום עדתו, והמה מבק-שים את נפשו. אני במו-אזני שמעתי איומים אלה. לכן אשוב ואודיע לכל הגורמים את אשר אמרתי לשגריר ארצות-הברית בישראל, מר לואיס, בנוסח הידוע לכל אמריקני משכיל מן הימים שקדמו למעשה השחרור של אברהם לינקולן, וכך אמרתי למר לואיס: "As far as Major Hadad is concerned, we shall, under no circumstances, sell him down the river". ומדובר, אדוני היושב-ראש, באיש בן-חורין ולוחם על עניין צודק גם יחד — לוחם כדי למנוע השמדת עדתו הנאמנה.

אדוני היושב-ראש, בחלק הרביעי של נאומי אשמיע באוני הכנסת סקירה על פעולות משרד ראש הממשלה, שהוכנה בשבילי על-ידי חברי לעבודה במשרד זה.

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):  
סוף סוף מישו יודע מה נעשה שם.

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
נכון. אתה לא רגיל לכנות כוז?

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):  
לא, לא, אני דווקא רגיל.

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
מר פעיל, כל מלה שאמרתי עד כה היא שלי. עכשיו אני קורא דברים שהוכנו בשבילי, והכנסת צריכה לדעת את ההבדל.

תקציב משרד ראש הממשלה הסתכם בשנת 1978 —

**אורי אבנרי** (מחנה שלי):  
חבל שהדברים על לבנון, אדוני ראש הממשלה, לא הוכנו על-ידי אנשים מכבינים בעניין לבנון.

— לא שמעת? או-אז אמר האיש שבפעם הראשונה ראה את דרדון: עכשיו אני מבין. ודי לחכימא ברמיה.  
אנו גגן על אורחי ישראל, על בני עמנו ברחבי תבל. אנו גגן על נשותינו וילדינו. להווי ידוע לכם.

**שלמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):  
גם על הגברים.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויזמה):  
אדוני ראש הממשלה, מותר לשאול שאלה?

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
שאלה תמיד מותר לשאול.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויזמה):  
כאשר אמרת שישראל תהיה מוכנה לתרום את תרומתה לתהליך שיקום הפליטים האם התכוונת לכך שהיא תהיה מוכנה לקלוט חלק מהפליטים?

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
אמרתי שישראל תהיה מוכנה לשתף פעולה. על שאלתך אני אשוב לך בהודמנות אחרת. זוהי שאלה לגיטימית לגמרי.

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):  
אני רואה שלא רק אני אלא יש עוד כמה חברי כנסת שלא הבינו.

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
השאלה היא לגיטימית לגמרי, והיא כבר נרשמה בפרוטוקול.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויזמה):  
אבל חבריך, כנראה, סוברים אחרת.

**ראש-הממשלה מ. בנין**:  
חברי — מה אתה מאשים אותי בגלל חבריך זה — Guilt Association? אני אומר שזו שאלה לגיטימית והיא נרשמה בפרוטוקול. תקבל תשובה בעתה.

רביעי, אדוני היושב-ראש, ישראל רוצה לשתף פעולה עם כל יחידות "יוניפיל", הכוח הממלא תפקיד חשוב בלבנון. אמנם יש גם תופעות שליליות — אחד מאנשי "יוניפיל" נתפס בשעת מעשה בהעבירו חמרי נפץ וגשק למחבלים, שנועדו לפגוע באורחי ישראל. יש גם מקרים שבהם יחידה זו או זו של "יוניפיל" משתפת פעולה עם המחבלים ומקבלת אותם באזורה בסבר פנים יפות, אבל תפקיד "יוניפיל" בעיקרו חיובי. אסור לפגוע באנשי "יוניפיל", אסור לשים עליהם מצור. אסור להפיץ גיוז אותם. אסור לירות בהם. לא השארנו ספק באזני ידידינו בדרום לבנון, אנשי המיליציות הנוצרים והמוסלמים, אנשי ארצות-הברית, ביחס לעמדתנו זו.

חמישית, צבא הכיבוש הסורי חייב לעזוב את שטח לבנון ולשוב לארצו, לסוריה. אין צבא כיבוש זה אפילו הסוואה של כוח משכין שלום, כלל-ערבי. הסעודים כבר עזבו את לבנון, כמוהם עזבו הכוריתים. נותרו רק הסורים עם הטאנקים והתותחים הסובייטיים שלהם, שבהם הם עושים שמות מדי פעם בפעם באוכלוסיה אזרחית, אנשים, נשים וילדים הנמצאים בלבנון והנמגים על הדת הנוצרית. אני מסכים לחלוטין לדעתו של הנשיא סאדאת, אשר קבע כי הכיבוש הסורי של לבנון הוא, כדבריו, מיראס, או כשלונו, והוא מקור כל הצרות בלבנון. דמשק צריכה לשים קץ לכשלונו הזה שלה, ויפה שעה אחת קודם.

ראש-הממשלה מ. בגין :

נכון, היועץ לענייני ערבים התפטר. ניסיתי לדבר על לבו שלא יעשה כן, לא הצלחתי לשכנע אותו. אחת מזכויות היסוד של האדם היא להגיש את ההתפטרות.

שלמה הלל (המערך):

אבל על מה, מותר לנו לדעת בכנסת?

ראש-הממשלה מ. בגין :

אדוני היושב-ראש, צריך להתרגל לשמע — — —

יוסי שריד (המערך):

אולי נדע מי הכין את הסקירה ונוכל להפנות אליו את השאלות.

ראש-הממשלה מ. בגין :

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — הלשכה היא היתידה הגדולה ביותר במשרד ראש הממשלה והיא מקיפה 495 משרות ותקציבה השנה כ-58 מיליון לירות. הלשכה עונה על הביקוש הגובר והולך לנתונים סטטיסטיים, היא הוציאה לאור אלפי סדרות סטטיסטיות העוסקות בכל תחומי החיים והכלכלה. הידועות ביותר מבין הסדרות הסטטיסטיות הן המדדים הסטטיסטיים, תשעה במספר, וביניהם מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי הדיירות ועוד.

הלשכה מפרסמת את ממצאיה באמצעות הודעות יומיות לעיתונות, ירחונים, רבעונים, השנתון הסטטיסטי לישראל ופירסומים מיוחדים בהתאם לצורך.

איסוף הנתונים הסטטיסטיים נעשה באמצעות סקררים. הסקררים הגדולים המתוכננים ואלה אשר הכנתם כבר החלה הם: סקר התקלאות משנות ה-80 של המאה הקודמת ומפקד האוכלוסין 1982.

גגון המדינה — מופקד על שמירת החומר הארכיוני של המדינה. בגגון הצטברו 20 קילומטר מדפים של חומר ארכיוני. עד כה הוצאו 9 מדריכים ארכיוניים, וב-17 היות גגון המדינה מופקד על ניהול רשומות המדינה הוצאו גם 5 חוברות הדרכה בניהול רשומות. גגון המדינה עוסק בהוצאתם לאור של תעודות המדינה. כך אחד עומד לצאת לאור והוא יכיל 510 תעודות משנות 1947—1948. הכרך יכלול כ-900 עמודים. כך נוסף נמצא בהכנה.

הלשכה לפניות הציבור — לשכה זו מטפלת מדי שנה ב-8,000 עד 10,000 מכתבים של אזרחים. הלשכה משתדלת לסייע לפונים בבדיקת התלונות, בזירוז הטיפול במשרדים השונים ובפתרון בעיות ספציפיות.

רשות הגנים הלאומיים — הרשות אחראית ל-27 גנים לאומיים ואחרים היסטוריים, שבהם ביקרו בשנה החולפת 7 מיליון מבקרים, בקירוב, מהם כשליש תיירים וכרבע מיליון של תלמידי בתי-ספר במסגרת מאורגנת.

ועדת השמות — הועדה קבעה בשנה החולפת 94 שמות עבריים, מהם 49 ליישובים והיאחזויות נח"ל. האחרים שלהם נקבעו שמות מצויים בגולן, בגליל, בבקעת-הירדן, בשומרון, ביהודה, בחבל מודיעין, ברמת-הגלב ובערבה.

המרכז לשירותי התנדבות — מרכז ומתאם את פעולות ההתנדבות בארץ ופועל רבות לעידוד ההתנדבות ולאיתור מתנדבים פוטנציאליים. המרכז מפעיל לשכות מתנדבים בכל רחבי הארץ ולא מכבר הוציא לאור מדריך לגופים הפרעלים ותחומי ההתנדבות, המכיל מידע על

לקראת הגאום הבא אבקש אותך להכין את הדברים, אבל אז בטוחני שאהיה בעולם הזה, סליחה — בעולם הבא דווקא.

יוסי שריד (המערך):

אבל האם ראש הממשלה אחראי על החלק הרביעי?

ראש-הממשלה מ. בגין :

תקציב: תקציב משרד ראש הממשלה הסתכם ב-1978 ב-171 מיליון לירות. התקציב לשנת 1979 מסתכם ב-195 מיליון לירות — עלייה של 14%, פחות מן המתחייב מהאמרת המחירים.

למרות התפקידים הרבים שהוטלו על המשרד בעקבות המשאומתן לשלום לא הוסיף המשרד על תקן עובדיו. להיפך, מספר המשרות צומצם.

מוכריות הממשלה ממונה על הכנת סדר-היום והתוכנית הקשורה בישיבות הממשלה וועדות השרים, על הכנת הפרוטוקול, על העברת החלטות הממשלה אל השרים הממונים על ביצוען ועל מעקב אחר ביצוע החלטות אלו. לשכת העתונות — עברה אירגון מחדש ומספר התקנים צומצם. זאת למרות העבודה הרבה שהוטלה עליה כתוצאה מהמשאומתן לשלום.

פעילות שוטפת: טיפול ב-300 כתבים זרים היושבים ביישובת-קבע בארץ; טיפול בכ-1,500 עתונאים המבקרים מדי שנה; אירוח קבוצות בחרות של עתונאים.

מיבצעים מיוחדים: ביקור הנשיא סאדאת — 1,500 עתונאים; ביקור הנשיא קארטר — 800 עתונאים; ביקור סגן הנשיא מונדייל; השיחות המכניות בירושלים — 400 עתונאים; ועידת-קהיר; ביקור ראש הממשלה בקהיר; אישור החוזה באום חשיבה.

היועץ לענייני ערבים — לשכת היועץ מקיימת קשר רצוף וישרי עם אזורי ישראל הערבים ומתאמת בין משרדי הממשלה השונים בפעולותיהם במגזר הערבי. העתון "אל-אנבא" עבר אירגון מחדש שהביא לשינוי תוף מאקסימאלי של אינטלקטואלים ערבים בכתיבתו ובהוצאתו לאור.

הלשכה חילקה השנה 70 מילגות לתלמידים ערבים מצטיינים.

השנה יצאו לראשונה כ-3,000 ערבים אזרחי ישראל למכה למלא את מצוות החאג'.

שלמה הלל (המערך):

מדוע התפטר היועץ, אדוני ראש הממשלה? האם לא כתב לאדוני ראש הממשלה על מה התפטר?

שמאל סולידארי (התנועה לשינוי ויזמה):

אפשר לשאול שאלה, אדוני ראש הממשלה?

חייקה גרוסמן (המערך):

גם לזה אחראים הפקידים? לכול אחראים היום הפקידים.

ראש-הממשלה מ. בגין :

שמעתי את השאלה. אני עומד להשיב. את בעצמך יושבת לפעמים פה ואת לא יודעת איך להתנהג?

חייקה גרוסמן (המערך):

אדוני ראש הממשלה, הצרה היא שאני יודעת את התשובה.

ואסיים בדברי ברכה לאסירי-ציון המשוחררים. בשם הממשלה הריני מברך אתכם, גיבורי העם היהודי במלחמתו לזכות לשיבת ציון. סבלתם רבות, עמדתם במבחנים מן הקשים ביותר, כפי שהם ידועים למספר ניכר של חברי הכנסת שהיו שם. עמדתם בכל המבחנים האלה כמקדשי שם שמיים ברבים, ובזמן שדנו אתכם ל-10 או ל-15 שנות מאסר הרימוכם יד ימין, ובזכרם את השבועה של הנמצאים בגלות בבל נשבעתם אמונים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי." שבתם למולדת ההיסטורית של העם היהודי. העם היהודי מתגאה בכם ויוסיף ללחום בכל כוחו במו"לדת ובתפוצות הגולה כדי שאחיים הסובלים עדיין בבתי-כלא ובמחנות עבדות ועבודת כפייה ישוחררו אף הם, ישובו למולדתנו ויתאחדו עם משפחותיהם. לא ננוח ולא נשקוט עד שכולם ישוחררו. לכם אני אומר בשפה המודרנית המקובלת בארץ-ישראל: אחינו גיבורי העם היהודי, כל הכבוד!

## 1. דיון

הסכם-הביניים והוא גילה ראיית-גולד בלתי-רגילה לגבי מגמת פניה של מצרים, בניגוד לנו, לממשלה בראשות המערך, שהיתה נאיבית, האמינה לסאדאת, האמינה לשלום.

אדוני ראש הממשלה, יושב-ראש הכנסת כבר פנה וביקש מספסלי האופוזיציה שלא יהיו קריאות-ביניים. הצעתי לו שיפנה קודם לראש הממשלה ויבקש ממנו לשמש דוגמה לעם כיצד מקשיבים, לא מפרעים, לא מדברים זה עם זה, מפני שבאמת יש עניין שתהיה מערכת יחסים תרבותית בכנסת. אני מעיר לך את זה מפני שהדבר הפך להיות נוהג בבית הזה.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
קודם כול תגיד להם, לחברך.

שמעון פרס (המערך):  
קודם כול אין לי מה להגיד להם. הם בסדר, אבל אני רוצה להגיד לך שמספסלי הממשלה בראשותך יש הפרעות בלתי-פוסקות, ואחר כך אי-אפשר לבוא בטענות לחברי הבית לגבי קריאות-ביניים.

בניגוד לממשלות שלנו הזהיר אותנו מר בגין, כבר לפני שנתיים, חודש לפני שנהיה לראש הממשלה, בסידרת מאמרים ונאומים חוצבי להבות, כי אל לנו להי"תפס למחשבה שאפשר להאמין לאסאד, ועכשיו אני מצטט את מר בגין: "הוא הדין לגבי סאדאת." "הרודן הזה" — אומר מר בגין — "יצא לושינגטון והיה לו העוז להכריז גם שם כי ישראל חייבת לסגת לקווי ה-4 ביוני." אחר כך הוא מזהיר אותנו במאמר אחר, בווי"כוח נוקב עם מר אבא אבן. הוא מאשים את מר אבן בכך שאמר כי מצרים רוצה שלום, וראש הממשלה של היום, ערב היותו ראש הממשלה, מציין שאכן מדבר בקלות-דעת. הוא אומר: "קלות-דעת שאין שנייה לה." הוא אפילו אומר: "קשה למצוא דוגמה שנייה לקלות-דעת כזאת." מה שאומר מר בגין הוא: "כל הממשלות, וזאת הישראלית, שומעות את ההודעות הברורות ממצרים" — כלומר שמלחמת אוקטובר עדיין לא הסתיימה, וישראל שומעת את זה אחרי הפרדת הכוחות והיא מאמינה —

כ-130 אירגונים וולונטאריים ומוסדות המפעילים מתנדבים.

ועכשיו, בבקשה השאלה.

שמעון פרס (התנועה לשינוי ויוזמה):  
לפני ארבעה חודשים הודיע השר נסים, בשם ראש הממשלה, "שהממשלה תקיים דיון בזמן הקרוב ביותר לקביעת מדיניותה בנושא ערביי ישראל." מתי יתקיים הדיון?

ראש-הממשלה מ. בגין:

נקיים את מה שהבטיח לכנסת השר נסים, ובקרוב. אדוני היושב-ראש, הפרק החמישי בדברי יהיה קצר. במשך השבועיים הקרובים תחליט ועדת 11 השרים על הצעותיה של ישראל לקביעת הסדרי האוטונומיה לתושבי הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל עזה. ההצעות יובאו לאישור הממשלה ולידיעת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

הח"ר מ. ל. מרין:

חברי הכנסת, אנו פותחים בדיון. הוקצו לו שתיים. רשות הדיבור לראשון הנואמים חבר-הכנסת פרס, ואחריו — לחבר-הכנסת יגאל כהן.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתחיל בנקודה שבה סיים ראש הממשלה. הריני להצטרף לברכה הנאמנה לאסירי-ציון שבאו הביתה בזכות גבורתם, לאמונה המפעמת בלבם, בזכות הראייה ההיסטורית, אהבת המולדת, מסירות הנפש. האמינו לי שברגע זה אין דבר המאחד את העם, מרעיד את נימות נפשו הסמויות והגלויות יותר מאשר בואכם הנה, שיחורכם, הנצחון שלכם, הבשורה שתבאתם אתכם. ברוכים תהיו בקירבנו, אתם גאוות העם ותקותו.

אבל משבאתם כבר כאן עכשיו תשמעו פרק בדמוי קראטיה שלנו. מכאן ואילך אתם תראו גם במה אין הסכמה בין הממשלה לבין האופוזיציה בשורה ארוכה של נושאים, ואנו גאים מאוד על החירות הקיימת בבית הזה. למעשה הדיון היום היה צריך להיות על תקציב משרד ראש הממשלה. ראש הממשלה הסתפק במה שכתבו העובדים שלו והוא הרשה לעצמו תקציב על חשבון אשראי בריבית גבוה מאוד, בעיקר בנוגע לעתיד, בין שזה רלבאנטי ובין שזה לא רלבאנטי. מפני שבאמת אני מוכרח לומר שמשרד ראש הממשלה שלנו נטל על עצמו משימות בלתי-אפשריות. עוד לא היה משרד ראש ממשלה כזה אשר מנסה בעת ובעונה אחת לשנות את העבר, לייפות את העתיד, להשכיח את ההווה בפעילות אינטנסיבית ומילולית בלתי-רגילה. זה משרד העורך טקסים מרשימים, מחלק ציונים מהגבוהים ביותר, מה מלהיבים ביותר והמעליבים ביותר; קובע מה זאת ממלכת תיות. בדרך-כלל משרד ראש הממשלה צנוע מאוד בעניין זה. הוא חושב שהממלכתיות זה אני — ראש הממשלה. הוא ממלכתי; כל היתר מסכנים את זה.

חוץ מזה הוא מקיים כל מה שאמר בעבר. למשל, ראש הממשלה התנגד בעבר להחלטה 242, 338. הוא ראה בזה אסון. הוא שלל את הסכם ההפרדה, שלל את

מדינת ישראל ב-1948 לבין הדרך שבה קם השלום שלוש שנה לאחר מכן. כולנו זוכרים מה היה ב-1948. ב-1948 הגיע המלך פארוק לירושלים ותבע מאתנו להקים מיידי מדינה יהודית. הוא עוד לא יצא מירושלים ובא בשיא ארצות-הברית יחד עם מארשל ותבעו מאתנו שנתחשב ברחשי העם ולא נהיה מנהיגים שאינם שומעים לרחשי העם, וגם הם תבעו מאתנו להקים מדינה יהודית. אמרו שאם לא נקים מדינה יהודית יטילו עלינו אמבארגו, הם לא יתנו לנו כסף, לא יתנו לנו נשק, מפני שכל העם מרגיש בחסרונה של מדינה יהודית.

מה עשה בן-גוריון במקרה זה? קם והכריז. יפה מאוד. הוא אפילו הכריע לפני זה. ומה עשה. ראש האופוזיציה ב-1948? הוא אמר שאף-על-פי שהוא מתנגד לחלוקה הוא יתמוך בה כדי לאפשר להקים את המדינה היהודית אפילו על חלק מארץ-ישראל.

כמובן, מצב אחר היה עכשיו. סאדאת, כאמר, סירב לשלום. הנשיא האמריקני איים עליו שיטיל אמבארגו אם לא נעשה שלום. האופוזיציה נהגה בחוסר אחריות ממלכתית מפני שאמרה שלאור מתיר השלום היא לא תתמוך בשלום. כל זה קרה. לא היו מלחמות, לא היו נצחונות. צה"ל עמד בידיים ריקות. היה לנו צה"ל, ולא היו הסכמים קודמים עם מצרים. אם זה המצב, חברי הכנסת, נשאלת השאלה כיצד בכל זאת קם השלום? הלא סאדאת לא פסק מלדבר גם עכשיו על הצורך לחזור לגבולות ה-4 ביוני 1967, ולפי דברי ראש הממשלה מסתבר שלעורנו באו שני גורמים: האחד — גברת אגדית, והשני — מנהיג דגול. נכון שלגבי האשה האגדית הדעות חלוקות. יש המתארים אותה כאוחזת בקרן השפע ומביאה יבולים טובים, ויש הטוענים שהייתה הפכפכנית ואפילו עיוורת. בכל אופן מר בגין ידע כיצד לתפוס את פורטונה בשערותיה מלפנים ולגייס אותה למען השלום. הגברת פורטונה מילאה איפוא תפקיד חשוב. המנהיג הדגול הוא מר צ'אושסקו. הוא יודע לדבר ויודע להקשיב. הוא סיפיר לסאדאת שבפעם הראשונה כדאי להאמין לישראל, לממשלתה ולראשה. לא כוחו של צה"ל, לא הנצחונות, לא מלאכת הבנייה הענקית, לא העלייה לארץ, לא ההתיישבות העובדת, לא ההסכמים עם מצרים — לא הם העיקר. הגברת האתונאית והמנהיג הרומאני הם שהביאו לנו מול.

לעומת זאת איוו אופוזיציה חסרת אחריות לאומית וממלכתית יש לנו, לפי דברי ראש הממשלה? היכן זה נשמע שנדברים אתה על גבולות בני-הגנה, נדברים אתה שלא יפנו את ישרי פיתחת-רפית, מבקשים ממנה לומר לסאדאת שההתנגדות לפינוי הישובים איננה רק מדיניות הממשלה אלא מדיניות העם כולו — והנה הממ"ש של הווא, שיצרה קונסנסוס על גבולות בני-הגנה, על אי-פינוי ישובים, בלילה האחרון בקמפ-דייוויד, מבלי להידבר עם איש, על-ידי ראש הממשלה שאיננו נכנע ללחצים, מסכימה להביא את דבר פינוי הישובים בכנסת?

ראש-הממשלה מ. בגין:

לא נכון מה שאמרת. לא היה ולא נברא.

שמעון פרס (המערך):

אלא איך זה נכון?

ראש-הממשלה מ. בגין:

הודעת, לא בלילה האחרון אלא ביום השמיני, שאי-

איוה אסון — שמצרים רוצה שלום? הוא אומר: "אף-על-פי-כן מגיעות אל ארצות אחרות הערכות מביכות מיש-ראל, ולפיהן מצרים נעשתה אחרי מלחמת יום-הכיפורים שוחרת שלום דווקא". איוו טעות עשינו. כמה אתה צדקת, מר בגין, בראיית הדברים.

ואכן נמצאו עוזרי סאדאת — סאדאת הרוצה בשלום — כפי שכונו אחדים מחברי הכנסת על-ידי עתונאי מהולל מאוד, שגם הוא מצטיין בראיית הנולד, וכנראה הוא מאמין שעלינו להיות אופוזיציה, "עוזרי חזית הסי-רוב", לצרף את ישראל לחזית הסירוב. על-כן אנחנו מבקשים מחילה וסליחה, ראשית, על אשר לא הקשבנו לדברי הנבואה של בגין והערכנו שסאדאת אכן רוצה בשלום ועל-כן חתמנו על הסכם הפרדה ועל-כן חתמנו על הסכם-הביניים, שמר בגין שלל אותו. שנית —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

חברי-הכנסת פרס, הרי סאדאת הציע לכם אותם דברים בפברואר 1971, ואתם דחתם אותם.

שמעון פרס (המערך):

חברי-הכנסת אבנרי, נכון שב"העולם הזה" לא מבחינים בין עבר לבין הווה, בין אמת לבין שקר. הוא הציע לנו קאלנדאריה. הוא הציע לנו שתוך חמישה חודשים ניסוג מיהודה ושומרון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הוא הציע לכם שלום בגבול הבין-לאומי ואתם דחתם אותו.

שמעון פרס (המערך):

שלישית, אנחנו הבענו אותה הדעה ממש בהיותנו באופוזיציה, כפי שאמרנו אותה כאשר היינו בממשלה, אבל מאחר שאנחנו חסרי אחריות ממלכתית, כידוע, ומר בגין מצטיין בראיית הנולד, כידוע, כיצד בכל זאת קם השלום? שאלת קשה מאוד.

ראש-הממשלה מ. בגין:

שלום לא קם. עושים אותו.

שמעון פרס (המערך):

מדברי ההיסטוריוסופיה של משרד ראש הממשלה ניתן להבין שהשלום קם בניגוד גמור לשיטה שלפיה קמה המדינה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

שלום לא קם. עושים אותו.

שמעון פרס (המערך):

ידידי היקר אדוני ראש הממשלה, השלום קם כש-סאדאת שינה את מדיניות המלחמה של מצרים, ואין לספר לנוער ששלשים שנה מצרים רצתה שלום ומי-שהו לא נתן לה, עד שהשתנתה הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אמרת שהשלום קם. אמרתי שהשלום לא קם. צריך לעשות אותו.

שמעון פרס (המערך):

יפה. שמעתי זאת. אתייחס לזה.

אני מוכרח לומר שלפי ההיסטוריוסופיה של משרד ראש הממשלה יש הבדל עצום בין הדרך שלפיה קמה

בדרכי שלום ובאורח מסודר, תוך התחשבות בצרכי הב-  
טחון של כל הצדדים, יהיה הסכם של תקופת מעבר  
לגבי יהודה, שומרון ועזה. בתקופה הזאת — תקשיב,  
חברי הכנסת בן-מאיר — ייסוגו הממשל הצבאי ומינהלתו  
האזרחית ותקום רשות של ממשל עצמי שתבחר באורח  
חפשי על-ידי תושבי השטחים ותבוא במקום הממשל  
הצבאי.

(השר מ. נסים קורא קריאת-ביניים)

מה מדברים על סמכות? השר נסים —

(חברי הכנסת י. בן-מאיר קורא קרי-  
את ביניים)

זלמן שובל (הליכוד):

בבלייר-האוז היה שינוי.

שמעון פרס (המערך):

אתה עשית שינוי ב"בלייר-האוז".

יופי שריד (המערך):

בטיעון הזה, שזה לא דומה תצליחו לשכנע רק את  
השר בורג.

שמעון פרס (המערך):

בשלב השני יגדירו הצדדים את הסמכויות ואת  
האחריות לא של האוטונומיה אלא של הרשות של  
השלטון העצמי שיופעל בגדה וברצועת-עזה — האם  
אסור לספר זאת לעם? האם זה סוד? ותקום גם  
משטרה מקומית חזקה שתאויש גם על-ידי אזרחים  
יירדניים.

בשלב השלישי, אדוני ראש הממשלה, לאחר שתקום  
הרשות של שלטון עצמי, יתנהל המשא-ומתן על הסטא-  
טוס הסופי של הגדה ועזה. כתוצאה מהמשא-ומתן הזה  
— אתה חתמת על זה —

ראש-הממשלה מ. בגין:

חתמתי.

שמעון פרס (המערך):

— התחייבת גם להכיר בזכויות הלגיטימיות של  
העם הפלשתינאי ודרישותיו הצודקות. זה שקארטר הס-  
כים שתספר לעם שהיכן שכתוב "עם פלשתינאי" יהיה  
בעברית "תושב ארץ-ישראל" — אשכול פעם אמר על  
זה שם מסויים. כידוע הבטיח הליכוד, אדוני ראש הממ-  
שלה, ואתה היית ראש הליכוד — —

ראש-הממשלה מ. בגין:

איפה צה"ל? מדוע אינך קורא את הפסקה על צה"ל?

שמעון פרס (המערך):

אדוני ראש הממשלה, נשיא ארצות-הברית הבטיח  
שצה"ל יהיה לאורך הירדן עוד לפני שהתחלת במשא-  
ומתן.

השר מ. נסים:

זה לא נכון.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אבל לא רק לאורך הירדן, כתוב שבכל מקום הוא  
יכול — —

שמעון פרס (המערך):

כידוע, חברי הכנסת, הבטיח הליכוד לראש הליכוד  
או להחיל את הריבונות על השטחים או, לפחות, להחיל

נגי יכול להודיע לנשיא ארצות-הברית שום דבר —  
נביא את העניין ונעמיד אותו להצבעה בכנסת.

שמעון פרס (המערך):

כדי שזה יפול?

ראש-הממשלה מ. בגין:

כדי שנחליט.

שמעון פרס (המערך):

הרי הדעת ואמרת שבלי פינוי הישובים אין שלום.  
איי-אפשר לבלבל סתם את המוח לבית הזה. ועכשיו  
ראש הממשלה עוד מתפלא מדוע האופוזיציה מבקרת  
אותו. איזה חוסר אחריות? מה חוסר אחריות — פינוי  
הישובים או הביקורת על פינוי הישובים?

יופי שריד (המערך):

אם לא הבטחת שום דבר אז על מה היתה המסיבה  
בבית-הלבן אחרי קמפ-דייוויד? הם לא ידעו?

ראש-הממשלה מ. בגין:

לא.

יגאל כהן (הליכוד):

חברי הכנסת פרס, על מה אתה מתלונן? אתה נתת  
דך לזה. אתה הבאת את ראש הממשלה, שיקבל את  
שתי ההצעות.

שמעון פרס (המערך):

אני מתווכח עם ראש הממשלה. האם אתה ראש  
הממשלה? אני מתווכח על אותם הדברים שאתה מפתח  
להתווכח עליהם, כי אתה מצביע בעד הדברים שאתה  
מתנגד להם.

ראש-הממשלה מ. בגין:

גם אתה הצבעת עליהם.

שמעון פרס (המערך):

לא. אני אמרתי כי אף שאני מתנגד אני בעד שלום.  
האופוזיציה הזאת חסרת-האחריות מוסיפה להתנהג בחומ-  
רה. היא מספרת לעם שיש סתירה כלשהי בין ההסכם  
שמר בגין חתם בקמפ-דייוויד עם סאדאת בנוכחות קאר-  
טר לבין ההסכם על האוטונומיה שהוא חתם עם הד"ר  
בורג, לא בקמפ-דייוויד אלא בעיר-דוד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אין כל סתירה בין קמפ-דייוויד לבין — —

שמעון פרס (המערך):

אחרי שאמרת זאת ועלמו הסתירות במאה אחוז.  
בקמפ-דייוויד חזר ראש הממשלה על כך שכל ההס-  
כמים ייכיים להתבסס על החלטות 242 ו-338, שהוא  
שלל אותן. הוא חתם — אני מצטט: "מצרים, ישראל  
וירדן ונציגיו של העם הפלשתינאי" — לא תושבים  
בודדים — "ישתתפו במשא-ומתן על פתרון הבעיה הפ-  
לשתינאית על כל היבטיה". כדי להשיג זאת "יתנהל  
משא-ומתן ביחס לגדה המערבית ורצועת-עזה" — לא  
רק התושבים — "בשלושה שלבים".

תאמר לעם האמת. זה לא סוד. המשא-ומתן מתנהל  
בשלושה שלבים — כך כתוב בהסכם קמפ-דייוויד, ידידי  
חברי הכנסת יהודה בן-מאיר: מצרים וישראל מסכימות  
בשלב הראשון שכדי להבטיח את העברת הסמכות

שמעון פרס (המערך):

סארכיס יכול לבוא בלי הסורים? אילו היתה לו היום ברירה, מה הוא היה מעדיף? — עצמאות ללבנון או שלום עם ישראל?

השר מ. נסים:

כאשר בן-גוריון קרא לגאצר לבוא או שהוא ילך אליו, זה היה רציני?

שמעון פרס (המערך):

עוזב את בן-גוריון. עוזב את ההיסטוריוסופיה. תשאיר זאת למר בגין. האמת היא שכל הממשלות רצו בשלום. השינוי חל במצרים.

(קריאה: חלש מאוד.)

איך כתב על זה עתון "מעריב", שלא מתייחס בחוסר אהדה לראש הממשלה, על ההצעה לסארכיס? — שה"כינו את כל העתונות בעולם לקראת דבר הדומה לפארה, ו"מעריב" כותב על כך שזו רק תפארת-מליצה.

משרד ראש הממשלה, במה שנוגע לתפארת-המליצה, יודע לציין את עצמו בין היצואנים החשובים ביותר של מדינת ישראל. אבל ראש הממשלה אינו מסתפק רק בעבר, או רק בהווה, אלא איך אמר ראש הממשלה? — צריך לתקן את הקילקולים גם מבפנים. אני שומע כבר מספסלי הליכוד איך לתקן את הקילקולים. קודם כול צריך בהחלט להתחיל בנשיא המדינה. אמנם, כאשר היה באופוזיציה הציע ראש הממשלה שנשיא המדינה יהיה מפקד הכוחות המזוינים של מדינת ישראל. אבל לא לתיקון הזה אתה שואף. צריך להעמיד את הנשיא על מקומו. התברר שהנשיא הוא גם נבון וגם שווה הרכה בעיני העם. איוו סכנת נפשות.

(קריאות) — — —

איפה נשמע שנשיא של מדינה יקום באמצע היום וילך לשכונת-התקווה וישאל את התושבים איך הם מרגישים? — — —

פסח גרופר (הליכוד):

אז מה יש?

שמעון פרס (המערך):

זה מותר? אסור לעשות זאת. מה אתה? איפה נשמע שהנשיא ישאל את בני הנוערים איך הם מרגישים, ישאל למצב השיכון, ישאל למצב החינוך? מה, הנשיא לא יודע שלשכונת-התקווה הולכים רק כדי לראות קולות ולא לראות אנשים? מה זאת אומרת שהוא הולך לשאול מה שלומם?

הלל זיידל (הליכוד):

אתה עושה עוול לנשיא המדינה בהגנה שלך. אתה לא משרת את העניין. אתה עושה עוול בכך שאתה עומד ומגן על הנשיא.

רוני מילוא (הליכוד):

אל תבלבל את הראש.

שמעון פרס (המערך):

אתה תעסוק בבית-שאן.

רוני מילוא (הליכוד):

אני אתעסק בזה באמת.

את החוק הישראלי על יהודה, שומרון ועזה. כיצד מעזה האופוזיציה להוכיר היום שהליכוד ויתר על זה עכשיו וספק אם יעשה זאת בעתיד? אמנם אני מודה שלליכוד היו סיבות טובות. מדוע, אדוני ראש הממשלה, ויתרת על החלת החוק? מדוע ויתרת על הריבונות? מפני שה-אמריקנים והערבים התנגדו. בעוד חמש שנים — אני מניח כך — האמריקנים יתבעו ממך להחיל את הריבונות הישראלית; והערבים — לפחות את החוק הישראלי. זה אתה מספר לעם? האם זה רציני? האם זה ויכוח על ממלכתיות ועל אחריות?

השר מ. נסים:

לפחות אתה לא מדויק.

שמעון פרס (המערך):

השר נסים, כל חדש יש לך מערכת דיוקים בלתי-רגילה.

מדוע האופוזיציה מספרת לעם שראש הממשלה הבטיח שבועד שנים מספר הוא ידרוש את החלת — — — (השר מ. נסים קורא קריאת-ביניים)

השר נסים, אתה מדבר בכנסת הזאת בלי סוף ואני מבקש שלא להפריע. אדוני היושב-ראש, האם אפשר לבקש שקט?

יוסי שריד (המערך):

לנו מספיק שחוק הנשיא שנוסח על-ידי השר נסים הוא מדויק.

היח"ר מ. ל. מרון:

חברי-הכנסת יוסי שריד, אתה מפריע ללא הרף.

שמעון פרס (המערך):

מדוע האופוזיציה הבלתי-אחראית הזאת מספרת לאויב הגדול שלראש הממשלה יש כוונות להחיל את הריבונות על כל השטח? הלא ראש הממשלה סיפר זאת בעברית בלבד, בסוד גמור, רק למראיין אחד בראדיו. מה זה, האופוזיציה מפרה את הסדר? איזה חוסר אחריות?

אכן, חוסר אחריות ממלכתית ולאומית. הרי הממשלה כבר פעם הסכימה עם האופוזיציה שלא צריך לפנות את ישרובי פיתחת-רפיה. מדוע האופוזיציה עכשיו מטילה ספק בהבטחות אחרות שלה? האם ככה נוהגים? חוץ מזה הבטיח ראש הממשלה למפלגתו, לממשלתו, שב-עוד שש שנים, כאשר יצטרכו לבקש את החלת הריבונות על יהודה, שומרון ועזה, הוא יהיה, בעזרת-השם, למעלה מגיל 70, ולא יכהן כראש הממשלה. הוא יחסוך לעצמו, אם כי לא לאחרים, את הצורך לשכנע את העולם מדוע בעוד חמש שנים הוא יסכים למה שלא הסכים עכשיו.

ראש הממשלה, כפי שראינו היום, מטפל בתנופה לא רק בעבר אלא גם בהווה. מה היא ההצעה לסארכיס? וכי יכול סארכיס לבוא בלי רשות הסורים? לא שמעת שיש סורים בלבנון? אמנם, אני מודה, אתה עשית צעד נועז מאוד היום, צעד בלתי-רגיל. קמת ואמרת לסורים שיצאו מלבנון, לאחר שהסורים שמעו זאת הם יצאו אחת ושתיים, כמו שהיורדים חזרו. . .

ראש-הממשלה מ. בגין:

הדמאגוגיה שלך מגיעה עד השמיים.

**שמעון פרס (המערך):**

מה פתאום הולך הנשיא לעם ולשכונות? מה פתאום הוא הולך לאנשים?

(חבר הכנסת מ. קצב קורא קריאת ביניים)

הוא צריך לבסוע לשדה-התעופה, למחוא כפיים, ללחץ ידיים של ראש הממשלה.

**משה קצב (הליכוד):**

הנשיא הוא נכס של כולנו. הוא לא נכס פרטי.

**שמעון פרס (המערך):**

אני אמרתי שהנשיא הוא נכס פרטי?

**משה קצב (הליכוד):**

כך משתמע מהדברים. אתה עושה עוול לנשיא. אתה עושה לו שירות דוב. הנשיא נבחר בעיקר בתמיכה שלנו.

**זלמן שובל (הליכוד):**

אתם עושים פוליטיקה.

**שמעון פרס (המערך):**

אנחנו לא עושים פוליטיקה.

**יוסי שריד (המערך):**

מגנין באו הידיעות על הצעצועים?

**שמעון פרס (המערך):**

זו היתה קבוצה נגד הנשיא. מי שהציע את שווה וניסה לעשות פוליטיקה רוצה עכשיו לפגוע בכבוד מוסד הנשיאות.

**הלל זיידל (הליכוד):**

בגלל שגיאה של אדם אחד אתה מתגפל על כל המפלגה.

**היו"ר מ. ל. מרון:**

חברי הכנסת, זה לא ייתכן.

**שמעון פרס (המערך):**

לא רק את מוסד הנשיאות צריך לתקן; גם את הכנסת צריך לתקן. מה זה פתאום היא דורשת דיונים לפני החלטות? לא מספיקים לה נאומים של ראש הממשלה? הלא היא יודעת שהממשלה מיטיבה עם העם, שהיא תרים ידיים. מה זה, כל אחד רוצה להביע את דעתו בעניינים חשובים? קרה כאן אחד הדברים החמורים ביותר בתולדות הכנסת. היכן נשמע שמשררים 76 מחבלים, ביניהם 33 שידיהם מגואלות בדם יהודי, ולא מתקנים על כך דיון לא בוועדת החוץ והבטחון, לא בכנסת? ביניהם מחבל שפוצץ תחנת-דלק, שני שהניח מכונות-תופת בתל-אביב.

**השר מ. נסים:**

ואתה לא מגיש הצעה לסדר-היום?

**שמעון פרס (המערך):**

רק היום ראיתי את הרשימה.

**יוסי שריד (המערך):**

איש לא דיווח לוועדת החוץ והבטחון.

**דוד גולומב (התנועה לשינוי ויזמה):**

היתה הצעה שנדחתה.

**שמעון פרס (המערך):**

אחד פוצץ תחנת-דלק בירושלים, אחד הניח מכונית-תופת בתל-אביב —

**פסח גרוסר (הליכוד):**

למה אתה קורא את הרשימה? זה היה בעתון.

**שמעון פרס (המערך):**

מחבלת אחרת הטמינה פצצה — — —

**אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):**

עוד נשלם בעד זה.

**שמעון פרס (המערך):**

היום אני משיב למר בגין. זה לא הליקופטר שנפל. אלה מחבלים שהניחו מכונות-תופת, שירו בחיילי ישראל, ובלי לשאול איש — משחררים אותם. ואחר כך בא ראש הממשלה ומציע לקבוע עונש מוות למחבלים. איזה מוות? אתה אומר למחבלים אחת משתיים: או שתחטפו חייל ואו נשחרר אתכם; ואם לא תחטפו ואם לא נשחרר — דין מוות. זו הברירה? זה דיון רציני בנושא? אמצעי התקשורת, לעומת זאת, משתדלים לתמוך בממשלה זו בכל דבר והיפוכו.

אדוני היושב-ראש, גם בהסתדרות צריך לעשות סדר... את מזכיר ההסתדרות — צריך לפטר. הוא לא ממלא את תפקידו. במקום שהוא יבוא לשר ארליך ויאמר לו: אני מסכים אתך שצריך לשבור את שביתת הימאים ולהרחיק את הפאראזיטים של "אל על", מזכיר חבר-הכנסת משל לשר ארליך שיש קצת אינפלוציה. גם זה סוד מדינה... פועלים שבחרו בחבר-הכנסת משל מציפים, במיוחד ממנו, שלא יאפשר להם להיות הקרבנות הבלעדיים של האינפלוציה המשתוללת הזאת. מה זה חשוב שהאינפלוציה הגיעה ל-123% בשנתיים? הרי השר ארליך וסגן השר פלומין אמרו שזה יגיעו רק ל-15%. חבר-הכנסת משל, מדוע אתה מסתכל במדד ולא בהבטחות?

מר בגין, בעימות טלוויזיה אתי, ערב הבחירות האחרונות, אמר שהוא יעשה אמנה חברתית, שלא השכר ולא המחירים יעלו במשך שנתיים ימים. ובאמת, שום דבר לא עלה, לא שכר, לא מסים. רק חבר-הכנסת משל אינו ממלא את תפקידו. אתה יודע, חבר-הכנסת משל, מה צריך היה מזכיר ההסתדרות לעשות? כאשר הממשלה מחליטה להעלות שכר שריה ב-40% אתה היית צריך לבוא לחברי הממשלה ולומר בשם הסתדרות העובדים: אל תקבלו את החלטת הממשלה.

**השר מ. נסים:**

אתה מסלף. למה אתה מסלף?

**שמעון פרס (המערך):**

חבר-הכנסת משל צריך לומר לחברי הממשלה שלא יקבלו יותר שכר.

(השר מ. נסים קורא קריאת ביניים)

אפשר לאנוס אותך לקבל עוד 80% שכר אם אתה לא רוצה? זה לא בא לדיון בממשלה? משל צריך לבוא ולומר לשרים שהם צריכים להיות דוגמה לעם.

**השר מ. נסים:**

חבריי בוועדת הכספים עשו את זה.

**שמעון פרס (המערך):**

אדוני היושב-ראש, חבר-הכנסת משל צריך היה לומר לשרים שלא ימלאו אחר החלטת הממשלה להעלות לעצמם את השכר ב-40%, ואם השרים לא ישמעו לו, עלי להסביר להם שמר ארליך ידרוש את פיטוריו, — (קריאה)

חוברת כ"ו, ישיבה ר"ז

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו (דיון) —

שוב איננו סוד, כי בינתיים מה שקרה לד"ש הוא שנעלמו הבוחרים אבל, ברוך-השם, נשארו התיקים.

(חבר-הכנסת א. רובינשטיין קורא קריאת-ביניים:

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):  
אתה הצטרפת יחד אתו.

פסח גרופר (הליכוד):  
מעולם לא היה ריב פנימי ביניכם — — —

שמעון פרס (המערך):  
אשר לשרים, איך אמר ראש הממשלה? — יש להם כשל לשון. ביטוי חדש בתורת המדינה העברית. למשל, יש להם כשל לשון לגבי רמת-הגולן.

פסח גרופר (הליכוד):  
אני מאוד משתעשע. בכרטיס אחד אני רואה הצגה גדולה.

יחזקאל זכאי (המערך):  
אתה בעצמך הצגה.

שמעון פרס (המערך):  
אשר לשרים — — —

פסח גרופר (הליכוד):  
אולי תשים יד על הלב ותספר על כל המסעות והשיחות שהיו לך עם מנהיגים ערבים. מה ניסית שם לעשות?

יוסי שריד (המערך):  
מדברים על משרד ראש הממשלה.  
(חבר-הכנסת פ. גרופר קורא קריאת-ביניים)

ה"ציר ב. ל. מרון:  
חבר-הכנסת פסח גרופר, אני קורא אותך לסדר.

שמעון פרס (המערך):  
כאשר אתה תתקן את הודעתך המסולפת בעניין שיחרור הבנות, כפי שהבטחת, תדבר על לב.

(קריאה: חבר-הכנסת גרופר, אולי תספר על המסעות שלך מטעם היקב.)

לשרים יש כשל לשון בדברים גורא צדדיים. למשל, אומרים שגדל מרמת-הגולן.

(קריאות)

אדוני הישע-ראש, אני לא יכול כך לדבר.  
אומרים שיש כשל לשון, אבל להרבה מאוד מתושבי הארץ יש הרגשה שזה לא כל כך כשל לשון כמו כשל לשון, ולשם כך נבחרו למלא תפקידים.

חברי הכנסת, באירוויזיון הבא, אם-ירצה-השם, נתאסף כולנו, לא נשיר הללויה לעולם; העולם ישיר הללויה לממשלה. למקלה יזמנו הזוגות הצעירים, יהיה בזה פיצוי הוגן למחירי הדירות, העולים החדשים יזו-מנו גם הם, שהרי אין להם אלא לחכות במרכזי הקליטה חודשים על חודשים.

אשר לאופוזיציה, היא צריכה באמת לשמוע מה שאומר לה צוות התגובות של משרד ראש הממשלה, לא לגלות לאויב, שאיננו אויב, את הדברים שראש

יגאל כהן (הליכוד):

לא נכון, זה שקר מה שאתה אומר.

יחזקאל זכאי (המערך):

חבר-הכנסת יגאל כהן, מי הביא את זה לוועדת הכספים? האם המערך הביא את זה?

שמעון פרס (המערך):

— כי הרי את ארליך אי-אפשר לפטר, אם יפטר את ארליך תפסיד ישראל דבר ממדרגה ראשונה. ארליך השיג דבר חשוב ענף ספורט בישראל לא השיג מקום שני בליגה א' של האינפלציה בעולם.

אחר כך צריך חבר-הכנסת משל ללכת לעובדי דואר-הנדסה ולומר להם: השר דוד לוי הבטיח לכם תוספת, אבל בשום פנים אל תקבלו אותה. הרי אם תקבלו את התוספת אי-אפשר יהיה להעלות את המשכורות של מנהלי הבנקים.

(קריאה: הממשלה משלמת גם למנהלי הבנק-ים?)

אי-אפשר יהיה לבטל מס נסיעות לחוץ-לארץ, אי-אפשר יהיה לפטור ממס משפחות שיש להן עסקים פר-טיים. אם השר דוד לוי הבטיח, זאת סיבה לקחת?

אחר כך צריך משל ללכת לדואר-הנדסה ולדואר-תנועה ולומר לדוורים כי אף שהשר דוד לוי הבטיח אי-קיפות — אל תקחו, תשכחו מזה, מפני שאם אתם תקחו כסף מה יקרה בבירוקה, מה יהיה על בעלי ההון ובעלי מטבע-חוץ? ואז יהיה מוכיר הסתדרות שאפילו ארליך יאשר את קיומו.

סדר צריך לעשות גם בתנועת החירות. ראש תנועת החירות, שבמקרה הוא גם ראש הממשלה, פנה לחבריו בפנייה בלתי-רגילה, ביקש מהם להיות גברים. אני לא יודע אם הצו הזה חל גם על חברת-הכנסת גאולה כהן. השאלה היא איך זה היא מעזה לתזור היום על אותם דברים שמר בגין אמר אתמול, איך היא מעזה היום לדבר על התנחלות בחברון. היא לא מבינה שבאופוזיציה אומרים דבר אחד ובשלטון אומרים ההיפך מזה? זה גבר וזה? זאת אשה וזאת?

(קריאה)

כל זה לא יועיל, חברים יקרים, נעשה תשבון-אמת. לא אני ציני, המצב הוא ציני, וזה לאחר שראש הממ-שלה כבר תיקן הרבה קילקולים בכנסת ובממשלה. למשל הוא הקטין מספר משרדי הממשלה כפי שהבטיח. והשרים — מה אנחנו יודעים — נוהגים איש ברעהו בכבוד וברעות, ואם אחד מהם זקוק לטיפול רפואי אפילו מציעים לו את זה חינם-אי-כסף. וההתלפות — מה אנחנו יודעים — איך הם התארגנו, יש להם מקום קבוע בעתון, כל שבוע, לפי סדר, פעם הדברים באים מגבוה, פעם הם באים מיתר חברי הממשלה.

משרד סגן ראש הממשלה, שעולה 7 מיליון לירות גט, וכנראה 14 מיליון ברוטו, עוסק רק בענייני פנים. אמנם ד"ש הצטרפה לממשלה, כזכור, למען מטרת געלות שכולן התגשמו: שינוי שיטת הבחירות, למשל, פשרה טריטוריאלית גם ביהודה ושומרון, שהשר ידיו עמד עליה בכל תוקף, אבל מה זה חשוב, אי-קיום ההבטחות האלה עולה רק 14 מיליון לירות. אני יכול לומר שמעולם לא הגשימה תנועה חשובה כל כך בור-יזת כל כך את ההיפך ממה שהבטיחה לבוחריה. הדבר

אבל תנאי לקיומו של ההסכם והערך הלאומי, היעד הלאומי, החשוב ביותר העומד היום לפני מדינת ישראל הוא: באיזון מידה ייקבע מחדש שמעשה ציוני ותלוצי גדול הוא שקבע והוא שיקבע את אחיזתנו בארץ-הנאות. הממשלה פתחה את השומרון ליהודים. השומרון הוא לבה, מרכזה, שלומה ובטחונה של מדינת ישראל. ראש הממשלה מרבה לאחרונה להתברך ולהתפאר ב"28 ישר" בים שהוקמו בשומרון. אכן יושבים היום בשומרון יותר מ-4,500 נפש, יותר מ-750 משפחות. ביהודה יש עוד כ-1,500 משפחות עם כ-6,000 נפש. בשנה-וחצי או שנתיים של שלטון ממשלת הליכוד זה בהחלט לא מספיק ולא מספק. נכון, בהשוואה למה שנעשה על-ידי ממשלות

אחרות באזורים אחרים — אם זו פיתחת-רפיח על 300 המשפחות שיושבו שם ואם זו בקעת-הירדן על 320 המשפחות — זה מעשה גדול, אבל גם מה שנעשה אז וגם מה שנעשה כיום עדיין מעט מדי הן ביחס לזמן, הן ביחס לבעיות והן ביחס לצרכים של מדינת ישראל. ההתנחלות הזאת נעשתה בחלקה תוך לחץ. בתנאים קשים, נכון — קשים לממשלה וקשים לשלטון, אבל בודאי ובודאי לא מתוך תכנון ממלכתי ותוך עידוד ממלכתי אלא מתוך השלמה עם אותם תלוצים שהם דוגמה לכולנו, אנשי גוש-אמונים שראש הממשלה, משום-מה, מצא לאחרונה לנכון לבקר אותם. הם חיים בקבוצה של 42—46 מ"ר, משפחות עם ארבעה ילדים, כאשר התקן המינימאלי לזוג צעיר בישראל הוא 68—75 מ"ר. יש יותר מ-1,000 משפחות הממתנינות לקוביות אלה. בחברה חמרנית כשלנו צריך להעלות אותן על גס, לפאר אותן ולרומם על חידוש התלוציות בארץ הזאת. אנשים מוכנים לזוא עם בניהם וטפם, משפחות מרובות-ילדים, לחיות בתנאי אים כאלה. לא אלמן ישראל. צריך לגשת בתנופה ממלכית תית לבניית-קבע מסודרת ומתוכננת בשומרון. צריך להקצות משאבים ליישובה של ארץ-ישראל, להבטחת השטח הזה והבטחתו לטווח ארוך. יש שם אדמות טרשים בלתי-מעובדות. איננו מנשלים איש. אנחנו בהחלט יכולים להתמודד עם הבעיה הזאת.

בעיה זו מתקשרת עם יעד אחר שלדעתי הוא היעד החשוב של מדינת ישראל — הדיור, דיור לזוגות צעירים, למשפחות מרובות-ילדים ולמשפחות במצוקה. השאלה הגדולה היא איפה יינתן הדיור, השאכון, לזוג הצעיר, למשפחה הגדולה ולמשפחה שבמצוקה. רבות, מדי שנה בשנה נוספים באזור גוש דן 30,000 — 40,000 בתי-גב ובאזור חיפה 20,000 — 30,000 בתי-גב. 20 ק"מ מזרחה — לבו של הגליל ומרכז יהודה ושומרון. השאלה היא איפה תיעשה הבנייה הממלכתית הגדולה — אם בחור' לות ראשון-לציון, חולון, תלנתי, קריית-מוצקין קריית-חיים או בסביבות כרמיאל — מרכז הגליל, או בשומרון. רבות, היום מחיר הקרקע לבנייה באזור גוש דן מגיע ל-40%, 50% ו-60% ממחיר הדיירה. אפשר להויל את עלות הבנייה, התשתית, הכביש, החשמל. ניתן לתכנן הכול באופן יותר יעיל וכך להויל את הבנייה. השאלה היא אם הממשלה תתמודד עם היעד הזה בזמן הנכון ובמקום הנכון.

יעד אחר שהממשלה צריכה לתת עליו את הדעת, ובדחיפות: נמצאים אנו בעיצומה של שביתה של עובדי המדינה, אותם עובדים שצריכים לשמש דוגמה וסמל לכל העובדים במדינת ישראל. אני טוען ואומר שהשביתה הזאת בלתי-מצדקת. היא נעשית תוך הפרת הסכם עבודה שנחתם לאחר משא-ומתן לפני יותר משבעה חודשים,

הממשלה משמיע בשידורי-ישראל באופן מוגזף וליסטי. צריך להגיד לה שזה לא גורא שממשלה הציעה תכנית אוטונומיה אחת, חתמה על אחרת, ועכשיו היא מתחרטת על שתיהן ורוצה לספר לעולם דבר רביעי. היא צריכה להבין שכאשר אומרים להיטיב עם העם מתכוונים לחלק מהעם שטוב לו. הממשלה הזאת העבירה 5.5 מיליארד לירות מכספי העובדים לשכבות העשירות והמסודרות שאינן יודעות מה לעשות בכסף.

השר מ. נסים:

שום אדם לא העז לדבר ברמה כזאת.

שמעון פרס (המערך):

למרות כל הגדולות והנצורות הללו מן העבר ומן העתיד, מן הדמיון ומן האשליה, מן הולכת השולל והסחת הדעת, אין אנו נוטים להתפתות.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים דברי ולומר שהאופוזיציה תוסיף לפעול כדי לקיים את השלום עם מצרים, בין באופוזיציה ובין במקום אחר, שאני בטוח שתגיע אליו; היא תפעל כדי להבטיח את האופי היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל. שלא יספרו לעם אגדות — כאשר רוצים לקיים את האופי היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל אין משתים אויב. זה לא "חוסר ממש" לכתיית — כפי שמפרסמים, או לפי הצדק שלך.

נוסיף לפעול כדי לחזור ולהיות חברה עובדת והור' גנת, להילחם באינפלאציה, להגן על העובד ועל השכ' בות הרבות של העם, לשמור על אמינות ולספר את האמת.

אנחנו, כמוכן, נצביע נגד תקציב משרד ראש הממשלה, נגד הממשלה, נגד ראש הממשלה ונגד צוות התגור' בות של משרד ראש הממשלה, העושה עבודה מיותרת בשעות הפנאי.

(קריאה: במשרד ראש הממשלה הוחלף השם — "מיונות" ל"להקה").

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל כהן, ואחריו — לחבר-הכנסת בני-מאיר.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שלא יכולה להיות מתנה יותר טובה למדינת ישראל ביום הג העצמאות מהמתנה שקיבלנו — שיתרו אסירי-ציון. נדמה לי ששיתרו אסירי-ציון לאחר הסכם השלום חשוב מאוד, אבל עצם בואם אלינו ממתיש דבר יותר חשוב — שביצורה, עצמאותה ובטחונה של מדינת ישראל יושג רק בעלייה גדולה וחזקה. הנכס השני בבואה היא הדוג' מה של הקרבה ונאמנות אישית לרעיון ולדרך. בזה הת' ברכנו כולנו ועל זה חניכנו ונחנך. ואכן היו ברוכים בבואכם אלינו.

אני חושב שהדיון על משרד ראש הממשלה הוא, אולי, הודמנות נאותה שלא לקיים דיון פולמוסי בנושא זה או לא להתרכז ביעדים שאני מגדיר אותם כיעדים לאומיים ההכרחיים לקיומה, לביצורה ולבטחונה של ישראל.

הדיון על משרד ראש הממשלה מתקיים לאחר הסכם השלום, הסכם שנתקבל ברגשות מעורבים ומתוך חששות כבדים — מתוך הערכת הסיכונים והסיכויים. חלק מאתנו לא יכלו להשלים אתו ועם הוויתורים שגרר בעקבותיו,

"לצער", כי הדברים שאומר, מתוך צער אומר אותם, צער על עצם המעשה וצער על שחייב אני לומר את הדברים. אולם אני רואה חובה לעצמי להביע מעל במה זו את מחאתי החריפה והנמרצת על המעשה שנעשה בשיחורור 76 המחבלים, כפי שנעשה על-ידי הממשלה. אני — ואני חושב שבית ישראל כולו — הודעו עתה היום כאשר קראתי בעתון שמתוך 76 המחבלים ששחררו 30 נשפטו למאסר-עולם על רצח והריגת אזרחים ותיי-ים, אני מצטער על ששמותיהם של מחבלים אלה נשארו בגדר סוד. הרי שמותיהם אינם בגדר סוד לאויב המרצח, הוא קיבל את שמותיהם.

30 מחבלים אלה נשפטו למאסר-עולם על רצח והריגת אזרחים וחיילים, והם שוחררו תמורת שחרורו של חייל ישראלי אחד. אני אומר במלוא האחריות: זה מעשה חמור מאין כמותו. זו אחת ההחלטות החמורות ואחד המשגים החמורים שנעשו על-ידי ממשלה זו. מחבלים אלה ששוחררו עלו לעם ישראל בדם רב. ומי ידע בכמה דם נוסף, חלילה, עלול הדבר לעלות לישראל בעתיד. נכון, הם שוחררו תמורת יהודי אחד, חייל שנשבה, וכולנו שותפים להערכת חיי כל נפש בישראל. אבל היו מקרים דומים ולא נכנעו. יש שיקול קר ויש שיקול של הצורך לעמוד מול מחבלים ולא להיכנע להם מתוך שיקול קר. נכון, חייל צה"ל נמצא בשבי ואנו חייבים לדאוג לו ולעשות כל המאמצים על-מנת לשחררו. הוא עמד בסכנת נפשות, נכלו להרוג אותו ואולי היו תורגמים אותו. אבל צריך לראות גם את הצד השני של המטבע, לא רק את הצד המוראלי אלא גם את הצד של פיקות-נפש לגבי העתיד. מחבלים אלה שנש-פטו למאסר-עולם על רצח והרג ושחררו, כמה מהם יחזרו למדינת ישראל למטרות פיגוע, וכמה מהם יכו-לים לרצות ילדים, בלי לפתוח פה לשטן? אולי עשרות מהם.

באיון סמכות מוסרית קיבלה על עצמה הממשלה לשחרר 30 רוצחים, שבית-המשפט בישראל הטיל עליהם מאסר-עולם כדי שלעולם לא ישוחררו ולא יוכלו לצאת לחופשי? לשחרר מחבלים אלה כציפורי דור, כדי שיוכלו לשוב ולרצות יהודים בכל מקום בעולם? איון השפעה תהיה לכך על המחבלים? כל מחבל היוצא לפעולת פיגוע בישראל יודע שהוא מסתכן. היום הוא ידע שגם אם ייתפס יוכנס לכלא וכעבור זמן ישוחרר. איון תגוע יתן מעשה זה למחבלים להמשיך בפעולות פיגוע, גם אם כרוך הדבר בהסתכנות, מתוך ידיעה שגם אם יוכנסו לכלא ישוחררו ממנו? לכן אינני מבין כיצד אפשר היה לעשות דבר כזה.

אני אומר את הדברים בצער רב. אני יודע שזו היתה החלטה לא קלה. אבל אני חייב לומר את האמת: זו שגיאה, וזו כתם על הממשלה הזאת, שלא ינוקה, ואני חייב למחות על כך, אני חושב שרבים רבים שותפים לי במחאתי זו.

אני יודע, הממשלה צריכה לקבל החלטות קשות ולא לברוח מהחלטה קשה כאשר היא מתבקשת. נכון שזו היתה החלטה קשה בממשלה. אבל הרי ממשלה זו, כאשר היא מקבלת החלטות על פעולות שצריכות להיעשות, שולחת חיילים למוות. וזה אחריה כבדה. אינני מקנא בשום איש שצריך ליטול עליו אחריות זו. אבל זה תם-קידה של הממשלה. לשם כך היא קיימת. ובאותה זכות מוסרית שעל-פיה היא מסכנת חיי חיילים כאשר היא שולחת אותם לפעולות — וכמה חיילים סיכנו בפעולת-

לאחר שניתנו הטבות מעל ומעבר. החברה שלנו עדיין אינה מגובשת. יש בעיות כלכליות חמורות, חובות והתחייבויות של 500 מיליארד לירות חוב חיצוני שעולה כל שנה במיליארד דולר. יש מבנה משק מעוות מבחינת חלקם של עובדי שירותים לעומת זה של עובדי ייצור. צריך להעלות את מוסר העבודה. הממשלה הזאת חייבת לגבש צוות שיעשה עבודת מטה ויתכנן מדיניות ברורה ואמיצה בתחום הכלכלי והמשקי ומדיניות רווחה נכונה, עם סדר עדיפויות וקדימויות. אין מקום לסובסידיה לכול ולא לרווחה לכול. יש צורך במדיניות עם הפנים לעולה החדש, לצעיר ולחלש. רק הצגת יעדים לאומיים והת-מודדות אתם יום יום, תוך תיכנון וחינוך והתחנכות אתם, רק עמידה אמיצה והתמודדות עם הבעיות יבטיחו משק בריא, חברה בריאה ומדינה חזקה המבטיחה שלום ובטחון לעצמה ולבאים אליה ואור ודרך לעם כולו.

אברהם כץ (עוז) (המערך):  
אבל הם לא עושים זאת.

יגאל כהן (הליכוד):

חובה על הממשלה, ועל הממשלה כולה, לעשות סדר בביתה בתחום הזה ולגבש מדיניות ברורה בתחום הכלכלי, בתחום מבנה המועסקים במשק, בתחום השירותים ובתחום מדיניות הרווחה. עליה לקבוע סדר עדי-פויות.

אנו שוב נמצאים על פרשת דרכים. אולם צר לי לקבוע שהנואם הראשון עסק יותר מדי בפולמוס ופחות מדי בהתמודדות עם היעדים. אני מצפה גם מהאופר-וציה וגם מהקואליציה ומהממשלה להתמודדות עם יע-דים ומטרות, גם אם הדרכים שונות וגם אם יש בינינו חילוקי-דעות. אבל אם נתמודד עם יעדי העתיד נוכל לאורם של יעדים אלה להנך ולהראות דרך לנו ולבאים אחרינו, ליושבים בציון וליהודים בתפוצות הגולה.

הי"ד מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת בן-מאיר, ואחריו —  
לחבר-הכנסת תלמי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רצוני לפתוח בדברים שבהם סיים ראש הממשלה את נאומו ולהעלות על נס את שיתורם של חלק מאסירי-ציון, שהגיעו אלינו לישראל.

עלייתם לישראל של אסירי-ציון המשוחררים ערב יום-העצמאות הביאה להתרוממות רוח ולשמחה בקרב העם היהודי בארץ ומחוצה לה. גילויי השמחה שהיינו עדים להם נתנו ביטוי מחודש במאמצים בלתי-נלאים כדי הגורל ולרגשות העמוקים של הזדהות המפעמים בקרב כל חלקי העם היהודי באשר הוא שם.

יש לברך את הממשלה ואת ראש הממשלה על המאמצים הבלתי-נלאים שעשו כדי להביא לשחרורם של אחינו אסירי-ציון. אני יודע ומשוכנע שהממשלה וראש הממשלה ממשיכים במאמצים בלתי-נלאים כדי להביא לשחרורם של אסירי-ציון הנוחרים, שעדיין נמקים בבתי-הכלא שמאחורי מסך-הברזל, בברית-המו-עצות. הבה נקווה כולנו שבקרוב יגיע היום וכל אסירי-ציון ישוחררו, ונוכל לחגוג את השמחה האמיתית כאשר כל אסירי-ציון יהיו אתנו בישראל.

אדוני היושב-ראש, אני חייב, לצער, להקדים הערה אחת בטרם אתייחס לסקירתו של ראש הממשלה. אמרתי

בה. נפל פה דבר. זו אינה הצגה. קשה לומר שמישהו רואה בזה הצגה.

ונקודה אחרונה, אדוני היושב-ראש, עמדתנו בנושא האוטונומיה. אני מצטער על שחבר-הכנסת פרס איננו פה, כי אני רוצה להתייחס לדבריו. אני מבין מה זה מוסיף שמפלגת העבודה או המערך מנסים לציייר את הסכם קמפ-דייוויד כיותר גרוע מאשר הוא. הוא די קשה כמו שהוא, אני מסכים. אבל אתם הרי הצבעתם בעד אותו הסכם קמפ-דייוויד. ובכן יש גבול. אי-אפשר לבוא ולומר מעל במה זו שהסכם קמפ-דייוויד הוא גורא והוא סכנה למדינת ישראל. הממשלה מנסה להציע תכנית אוטונומיה, ואני חוזר ומדגיש את מה שאמרתי בקריאת-ביניים, שתכנית האוטונומיה כפי שהיא מתגבשת על-ידי הממשלה — ודאי שעקרונות האוטונומיה של המפד"ל אינם עומדים בסתירה להסכם קמפ-דייוויד, בשום אופן לא. נכון שזה הפירוש שלנו להסכם קמפ-דייוויד, אולי אפילו במקרים מסויימים זהו פירוש דחוק. אבל האם אין זו זכותנו? האם אין זו חובתנו? האם גם אתם, אנשי המערך, לא צריכים להיות שותפים לגסיון שלנו לתת כל פירוש, ולוא הדחוק ביותר, להסכם קמפ-דייוויד שהוא לטובתנו? ולמה צריך לקום פה ראש האופוזיציה ולומר שהסכם קמפ-דייוויד עומד בסתירה להסכם שנעשה בין מר בגין לדר' בורג, כאשר זה לא נכון? עקרונות המפד"ל אינם עומדים בסתירה להסכם קמפ-דייוויד. לא זה הפירוש המצרי. אבל האם אנחנו חייבים לאמץ את הפירוש של סאדאט? אולי זה גם לא הפירוש האמריקני. אנחנו גם לא חייבים לאמץ את הפירוש של קארטר. אנחנו חייבים לאמץ את הראש היהודי כדי למצוא את הפירוש הטוב ביותר לנו. אז מה אתם משיגים בזה כש-אתם מסבירים לנו כמה האוטונומיה היא רעה?

מצד אחד אתם אומרים שמצד שני אתם בעצם אומרים תביא למדינה פלשתינאית; מצד שני אתם בעצם אומרים שגם הצעה זו שתביא למדינה פלשתינאית היא בניגוד להסכם קמפ-דייוויד, כלומר שצריך לתת הצעה עוד יותר גרועה. מה ההגיון בזה, אנשי המערך, אינני מסוגל להבין.

לגבי המפד"ל, כפי שאמרתי, הסכם קמפ-דייוויד בדבר תכנית האוטונומיה הוא עובדה. וכרגע לא משנה אם טוב שהתכנית באה לעולם או עדיף שלא היתה באה לעולם. תכנית האוטונומיה באה לעולם. ואנחנו אומרים שצריך לתת תכנית אוטונומיה שאפשר לעמוד בה.

רעיון האוטונומיה הוא להגיע לפתרון פוליטי ביהודה ובשומרון ובוצה אשר אפשר לערבים לנהל את ענייניהם ואשר יבטיח את זכות היהודים להקים ישוב יהודי ביהודה ובשומרון ולקיים שם נוכחות חזקה, צב-אית ואזרחית, כי האחד לא הולך בלי השני. אני מאמין שאפשר לעשות זאת. ודאי שכדאי לעשות מאמץ לאומי עליון, וזאת היתה המדיניות שלנו. המפד"ל תעמוד מאחורי הדבר הזה. לא נבוא ונגיד: היות שחתמתם על האוטונומיה הזאת, שהיא כל כך רעה, אין כבר מה לעשות. כי אז מה נובע מזה? אחת מהשתים: או שצריך להתייחס לגמרי ולומר שנעווב את היהודי ושומרון ואכן תקום שם מדינה פלשתינאית, או להיפך, לומר שאנחנו חוזרים בנו מהסכם קמפ-דייוויד. שתי האלטרנטיבות אינן באות בחשבון. לכן צריך לומר: אכן חתמנו, אנחנו עומדים בחתימתנו, אבל אנחנו גיאבך ונעמוד על כך שתהיה אוטונומיה. ולדעתי זה לא סותר את הסכם קמפ-דייוויד. אנחנו יודעים שהמאפיין את הסכם קמפ-דייוויד

אנטיבה, ואמנם בפעולה זו נפלו כמה מחיילינו — באותה זכות מוסרית היא צריכה לדעת לומר לא לשיחורור עשרות מרצחים גם למען שיתרור חיילי ישראלי אחד. אני רואה בכל ליקוי מאורות, החלטה אומללה. וחבל מאוד שנת-קבלה החלטה כזאת.

ומכאן לסקירתו של ראש הממשלה. ובפתח הדברים אני רוצה לחזור על עמדתה של המפד"ל. המפד"ל מתיי-צבת מאחורי הממשלה ותומכת בצעדים הנעשים לקידום השלום בינינו ובין מצרים; המפד"ל תומכת בנסיגות הנעשים לממשל את השלום עם מצרים, הגדולה בשכנו-תינו; המפד"ל תומכת בצעדים הנעשים לקידום הנור-מאליאציה ולחיוק מציאות השלום בינינו ובין מצרים.

אני רוצה לומר מעל במה זו, שאינני חוזר בי מהצ-בתי, ואני בטוח שתנועתי איננה חוזרת בה מהחלטתה, על-אף כל הביקורת והנשמעת, חלקה בצורה חיובית וחלקה בצורה שעדיף של להגדירה. אנו קיבלנו את החלטתנו בידענו שצריך לעשות את הנסיון הזה. ראש הממשלה באמרו שוהי תפנית במורת-התיכון. הנסיון להגיע לשלום עם מצרים מהווה תפנית במורת-התיכון. כל הדיבורים על חווה השלום כעל פיסת נייר הם דיבור-רים סתם. צר לי שגם בין חברי יש האומרים שזו רק פיסת נייר. מי שאומר זאת אומר זאת מתוך ידיעה שאיננו אומר את האמת. חווה השלום איננו פיסת נייר בלבד. חווה השלום קורם עור וגידים. כאשר ראש ממשלת ישראל מוזמן למצרים והימנון "התקווה" מנוגן על אדמת מצרים — אין זו פיסת נייר; כאשר עוזרת אניה ישראלית בתעלת-סואץ — אין זו פיסת נייר; זו מציאות. גם קבלת-הפנים שנערכה לאניה "אשדוד" איננה מדומה, איננה פיסת נייר, היא מציאות.

על נושא אחד היה לנו ויכוח — על הורדת הישובים. רוב חברי לא תמכו בכך. אני חשתי שצריך ללכת לקראת מצרים, פרט בנושא אחד. אבל הוויכוח בנושא הישובים הוכרע. ויכוח מוכרע פעם אחת. אין מכריעים פעם ועוד פעם, אין מכריעים פעמיים; מכריעים פעם אחת. נתקבלה הכרעה על הנושא פעם אחת וזאת הכרעה מתייבת. על זה התווכחנו. כל אחד הצביע כפי שהצביע. המפד"ל לא היתה שותפה להחלטה שהובאה לכנסת לתמוך בעניין של הורדת הישובים. אבל לאחר שהחלטה זו נתקבלה ברוב גדול על-ידי הכנסת צריך לקבל את ההכרעה הזאת. אי-אפשר לנהל מדינה בלי משמעת לאומית, אי-אפשר לנהל מדינה בלי שנדע שצריך לקבל החלטה גם אם אינה לרוחנו. ובאותו רגע שהכנסת החליטה, בבוקר של ערב ראש-השנה תשל"ט, הרי זה חייב את מדינת ישראל. ואז היינו חייבים לעשות נ-מאמץ כדי להגיע לחווה שלום בצורה הטובה ביותר שתשקף את הסכם קמפ-דייוויד שהכנסת הזאת אישרה, על הטוב ועל הרע שבו.

לכן חייבנו את העניין והיינו שותפים למאמץ להגיע לחווה שלום עם מצרים. המפד"ל היתה שותפה בזה והיא עומדת בתמיכתה בחווה שלום עם מצרים. כי עם כל הקושי שבו אנחנו רואים בזה סיכוי להגיע באמת לתפנית משמעותית במורת-התיכון. והשלום הזה קורם עור וגידים לעינינו. אין הוא פיסת נייר. וצריך לעשות כל מה שאפשר וכל מה שסביר כדי לקדם את הדבר הזה. זו תפנית שיכולה להיות בה ברכה גדולה למדינת ישראל אם נוכל לנתק את מצרים מהמלחמה הכל-ערבית נגדנו. אי-אפשר גם להתעלם מכל מה שקורה בעולם הערבי, אי-אפשר לעצום את עינינו. זו מציאות וצריך להתבונן

ב"דבר" קראתי ביקורת קטלנית על הנאום הזה. דווקא אחד הסופרים המכובדים של "מעריב" הגיב עלי לאמור: "לרגע נתעורר ספק בלבי אם אמנם הוא — ראש הממשלה — ו'אנחנו חיים באותה ארץ'. ואמנם קורה לו לראש הממשלה כי הוא מגזים בהערכות, קורה לו שהוא מגזים עד כדי ניתוק מהמציאות הממשית. אבל, רבותי, היכן הפמליה אשר סביבו? והיא הרי גדלה מאוד.

בחוברת התקציב של משרד ראש הממשלה מצאתי כי בתחום הפעולה של ראשות הממשלה חלה עלייה מסחררת. בסעיפים העוסקים ביעוץ לראש הממשלה, סגנו ולשכתי ולשכות השרים ללא תיק מוצע השנה תקציב של 29,775,000 לירות, לעומת 14.6 מיליון לירות אשתקד ולעומת 2.2 מיליון ב-1977. עלייה פי עשרה במשך שנתיים.

פתחתי בחוברת התקציב את דף ההסברים ומצאתי כי בראשו צועד הטיפול במיעוטים. כאן אמנם עליית התקציב היא צנועה — 9.8 מיליון ב-1977 ו-12.2 ב-1979. לא פי עשרה, לא כפליים, גם לא בקצב של עליית מדד היוקר. וגם לעלייה זו יש הסבר מעניין עד למאד, וכך כתוב: "הפעולות התרחבו במיוחד בזכות עלייתם של גופים קיצוניים בקרב האוכלוסיה הגדולה". זוהי הגישה של ראש הממשלה, של משרד ראש הממשלה, לעניין הטיפול במיעוט הערבי בארץ. ואמנם על פי זוית ראייה זו הבינוני היטב מה קרה ליועץ למי-עוטים שליד ראש הממשלה, ל"ד"ר שרון. בדבריו בראיון עתונאי מספר ד"ר שרון: "ביקשתי הנחיות מדיניות — מעולם לא קיבלתי. ניסיתי לפתור בעיות — נתקלתי בקריסטל. דיווחתי לראש הממשלה — הוא שמע, אפילו לא אוכל לומר שדחה או לא דחה. הכנתי תכנית מפורטת בכל התחומים, עם הנחות והצעות אופראטיביות, והנחתי אותה על שולחן ראש הממשלה — היא מעולם לא הגיעה לדיון הממשלה". המיעוט הערבי בארץ מהווה כיום 15% באוכלוסיה ובסוף המאה יגיע ל-20% ויותר. ראש הממשלה לעתים קרובות — וזה נחוץ לו בדיונים פוליטיים אחרים — מפור הכרות על "התחים המשו"פים", אבל זה, כנראה, לא מפריע לו שלא לטפל בסוגיה הזאת, על-פי העדות של היועץ לענייני מיעוטים.

יש לו לראש הממשלה יועץ לענייני התפוצות, וחבל שאיננו יודעים הרבה על עצותיו. לנו ידוע מה אחוז הנשירה בווינה של עולי ברית-המועצות. אנחנו יודעים את חשבון עלייתת של יהדות אמריקה הלאטינית, אנחנו יודעים את חשבון עלייתת של יהדות איראן, למרות כל המתרחש שם, ויש אומרים כי הממשלה לא התפנתה עד היום לדיון אחד בעניין העלייה. יש 14,000 עולים היושבים כאן ומחכים לדיון. הבוקר קראנו בעתונות כי סוף סוף עמדו להכריע על חלוקת הסמכויות בענייני עלייה וקליטה — וההכרעה נדחתה. ורבותי, גרע מזה: מי שקרא על הדיון בממשלה מתרשם היטב כי מדובר לא רק בדיון לגופם של עניינים ולא בכדי יש עמדות הליכוד ויש עמדות הליבראליזם.

ראש הממשלה התייצב במלוא משקלו להגנת שר האוצר. הסולידאריות הקואליציונית גוברת, כנראה, על השכל הישר. אין כמעט גורם כלכלי רציני בארץ שאיננו מתריע על ההתדרדרות החמורה במשק, וראש הממשלה בשלו: הללויה. אנשי תעשייה רציניים ביותר טוענים כי המדיניות הכלכלית פוגעת בייצור וכי הרווחי ביותר בארץ הזאת, במדיניות של הממשלה הזאת, הם הניירות

זה העירפול. אין דבר מעורפל יותר מזה של האוטו-נומיה. לכן ניאבק כדי שאנו, ממשלת ישראל ומדינת ישראל, במשא-ומתן הקשה העומד לפנינו, לא נתכחש להתחייבויות ולהסכמים, אבל נציג תכנית העונה בעצם על מה שהתחייבנו בו.

מתוך הרצון להגיע לפשרה, מתוך הרצון לחפש כל סדק להגיע לשלום, אמרנו שאנחנו מוכנים לתת לערבים אפשרות לשלוט בעצמם, אבל לא ביהודים. ושאוטונומיה היא לחושבים ולא לשטחים — זה הרי כתוב בהסכם קמפ-דיוויד: "כדי לתת לתושבי יהודה ושומרון ועזה אוטונומיה". ואנחנו ניאבק על כך שתהיה אוטונומיה. ואם הערבים רוצים הם אכן יוכלו לנהל את ענייניהם, אבל שיתנו ליהודים לחיות שם ולגסוע שם בבטחון ובחופש, לידם, לא בתוכם. אינני מציע בתוכם. יכול להיות שכזה אני חלוק עם אחרים. אינני מציע בתוך הערים, אלא לידן. יש מקום מספיק ביהודה ושומרון לערבים הגרים שם ולמאות אלפי יהודים שיבואו לשם במשך הזמן. יש שטח מספיק, אדמות טרשים מספיקות.

זה מה שאנחנו צריכים לעשות: אנחנו מוכנים לתת לכם את הזכות לנהל את עצמכם, את מלוא האוטונומיה, אבל אתם חייבים לתת גם לנו את הזכות להבטיח את נוכחותנו ואת הקשר הבל-גיונת של מדינת ישראל לחבלי ארץ אלה באמצעות ישוב יהודי פורח, החי את חייו בשליטתו של חופש, בבטחון ובשיגשוג, ואת האפשרות שלנו להבטיח את השלום באותו אזור.

זו מדיניותנו, אדוני היושב-ראש. אני חושב שזאת מדיניות נכונה. אני פונה שוב למערך ולרגש האחריות הממלכתית: גם אתם צריכים לתת לזה יד, כי אני משוכנע שהרוב המכריע במערך אינו רוצה להגיע, חלי-לה, לכך שלא נוכל להגן על חיי היהודים ביהודה ובי-שומרון, שלא נוכל להבטיח את הנוכחות שלנו, צריכים לתת יד לאמץ הגדול הזה של מדינת ישראל, ואנחנו ניתן את כל כוחנו למטה הזאת. לנהל משא-ומתן, לכשהוא יגיע, כדי לבוא להסדר אוטונומיה שבו ניתן את מה שהבטחנו לערבים ושנוכל להבטיח את הנוכחות ואת הבטחון של העם היהודי ושל עם ישראל בשטחי ארץ-ישראל.

הי"ר מ. ל. מרז:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת תלמי, ואחריו — לחבר-הכנסת אלגרבלי.

מאיר תלמי (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון על משרד ראש הממשלה התבררה לפתע דחיפות הדיון על שלום עם לבנון, על הפליטים ועל נושאים נוספים שאינם סובלים כל דחי, וזאת אפילו עד לדיון מדיני שהממשלה יכולה לקבוע את מועדו לפי רצונה. נראה שכן נוח יותר לראש הממשלה, לכן גם הסתפק בתפקיד של קריין לגבי כל מה שקשור בעבודת משרדו ובתיפקודת של הממשלה. אינני מתכוון לסייע לנסיון של בירור בנוסח זה.

הקשבת לנאומו של ראש הממשלה לקראת חג העצ-מאות. שפע של בטחון עצמי. זו היתה הזמנה לשיר לכבוד הממשלה את שיר הפרס: "הללויה על מה שהיה ועל מה שעוד לא היה — הללויה". הוצע לנו לחוג בהתלהבות את מעשיה של הממשלה עד שייאמר, כדברי מר בגין: "מי שלא ראה את שמחת חג העצמאות תשל"ט לא ראה שמחת מעולם", לא, לא ב"על המשמר", אף לא

ייטב לעם. ללא כל היסוס, אף קל שבקלים, נצביע נגד הצעת התקציב של משרד ראש הממשלה.

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:

אני רוצה לבקש — חבל שגם מזכיר הכנסת איננו — שיעבירו לראש הממשלה —

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):  
אולי נפסיק את הדיון פעם אחת?

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:

— שיואל בטובו להיות נוכח בדיון כשדנים על משרדו. אם איננו יכול להתפנות, אז סגן ראש הממשלה יכול לבוא ולהקשיב; אם סגן ראש הממשלה אינו יכול לבוא — יש שרים שיכולים לבוא ולהקשיב לדיון. זה לא ייתכן, זה לא מכובד לא לממשלה ולא לכנסת.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):  
אולי נפסיק את הדיון?

אני רוצה להציע הצעה לסדר.

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:

לפני ההצעה לסדר ובנוכחות סגן מזכיר הכנסת אני מבקשת להעביר לידיעת ראש הממשלה שאנחנו מבקשים כי יואיל בטובו להיות נוכח בדיון ולשמעו כי דנים במשרדו. אם איננו יכול להתפנות יש סגן ראש הממשלה שיואל בטובו לשמוע. אם לא הוא או יואילו השרים בטובם לבוא ולשמעו את הדיון. לפני מי מדברים כאן? הקואליציה איננה.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):  
אנו רק פליטים שמסבירים לנו את החיים ומסתלקים.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):  
אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:

מה ההצעה לסדר? אני בדיוק מתכוונת לתת לך רשות הדיבור.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

אני מבקש להפסיק את הדיון עד שאחד מהשרים יהיה נוכח. אני חושב שכבוד הכנסת מחייב זאת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
למה אחד השרים?

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:

אני ביקשתי, ואני חושבת שהודעתי כבר נמסרת — סגן מזכיר הכנסת הלך למסור את ההודעה כפי שביקשתי; ואני נותנת את רשות הדיבור לחבר הכנסת אלגרבלי. אנו נמתין, ואם לא תהא היענות לבקשה — נראה מה לעשות. בבקשה, חברי הכנסת אלגרבלי.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני למחות על כך שבדיון של הכנסת על פעולת משרד ראש הממשלה, ובקשפין על עבודת הממשלה כולה, כי ראש הממשלה מנצח בעצם על עבודת הממשלה — אין נוכח אף לא שר אחד.

היום הועלה בעקשפין גם נושא נשיא המדינה. אני חושב שעל כולנו, חברי הכנסת מכל המפלגות, להשאיר

הצמודים לאינדקס ולמטבע-חוץ, ולא צריך לעבוד. היבוא גדל, היצוא מפגר, גרעון מאזן התשלומים מתגמף. עד מתי יספרו לנו שזו ירושת המערך? הרי אפילו חברי הכנסת ארידור מכחישים זאת. המוני העם אינם מסוגלים להדביק את עליית המחירים; זוגות צעירים מיואשים מסיכוי להגיע לדירה; מס התכנסה של השכיר עלה יחסית כאשר פיגור התשלומים של בעלי המאה נמשך, העלמת מס נמשכת, בעלי התון השחור מחכים לשעת הלבנה — וראש הממשלה בשלו.

במושב זה של הכנסת עוד נעסוק בודאי רבות בתכנית האוטונומיה, שכל כולה מוצר הממשלה הזאת, עוד נדון על הסכנות הטמונות בה ועל מחיר האשליות שהעם ישלם. ראש הממשלה מנסה עכשיו למכור לעם את 26 הסעיפים משנת 1977, תוך התעלמות מההסכם שחתם עליו בקמפ-דייוויד, והכול מסתדר לו גורא יפה. הסמכות — שלנו, בטחון פנים — שלנו, בטחון חוץ — ודאי שלנו, קרקע ומים בידינו, ואם, חלילה, תסביר ותאמר את האמת כי לאוטונומיה כזאת אין כל תקווה, תבוא לשכת ראש הממשלה ותפעל כסניף המפלגה של "חירות" למען הסבר כי אתה חסר אחריות לאומית.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

אבל אתה רואה את האחריות הלאומית של הממשלה ושל הקואליציה. אני מבקשת שירשם בפרוטוקול שאין פה, אף לא חבר ממשלה אחד ואף לא חבר אחד של הקואליציה.

מאיר תלמי (המערך):

כן, אבל לצערי גם זה לא חדש. אמנם סביר כי ראש הממשלה זקוק לתשובות —

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

סליחה, יש שני חברי אגודת ישראל שהם מושכים את המדינה הזאת באף.

מאיר תלמי (המערך):

— הוא זקוק לתשובות לכמה מחבריו, הוא זקוק לתשובות למפד"ל, הוא זקוק לתשובות לגוש-אמונים, ואלה האחרונים חשים כי זו השעה נוחה ללחץ. הם הרגיעו ברבים כי יקחו את החוק לידיהם, ויש שהגישו השבוע תנאים שבלעדיהם לא יופיעו לחקירת המשטרה. וזו הרי תקופת חקירות: בתלחול — חוקרים; בבירור — חוקרים; עקירת פגנים — חוקרים. הכול חוקרים. מתי כבר יחקרו את סיבת התרופפות שלטון החוק בארץ הזאת? בפרשת לגיה נאם שר המשפטים נאום יפה מאוד והסביר כי הכול וכולם פעלו בשגגה; רק דבר אחד לא הסביר לנו: כיצד קרה שפקידות בכירה של כמה משרדים ממשלתיים פעלה במשותף וכולם יחד פעלו בשגגה, וזאת בסיוע מתווכם וממור של משרתת ישראל.

46 סעיפים כתובים בהסכם הקואליציוני ורובם עוסקים בהגברת הכפייה הדתית. משום-מה אין שם טעויות בשגגה ואם, חלילה, היתה נשקפת סכנה שבת דתית תחוייב בשירות לאומי היתה כאן פעולת-מגע שבוצעה במהירות הבזק. ועל כן אלה מנצח ראש הממשלה ורק לחינם הוא עושה עצמו קריין לכמה שורות אלה שכתבו לו.

קצר המצע מהשתרע, ורק זאת אומר בסוף דברי: כדאי לו לראש הממשלה לרדת מאולימפוס של בטחון עצמי ולראות דברים כהווייתם. הם חמורים מאוד, וככל שיקצר ומנה של הממשלה הזאת כן ייטב למדינה וכן

אוטונומיה, אך בתנאי שנדע לתת לאותה אוטונומיה גם זהות מדינית. זו איננה חייבת להיות מדינה, אבל זו חייבת להיות זהות. שאם לא כן לא יקבל הצד השני את האוטונומיה הזאת. לא יכול להיות דבר כזה — אוטונומיה על אנשים בלבד. אנו צריכים למצוא איזון שהיא פשרה הוגנת. אילו קיבלו הערבים את פתרון הפשרה הטריטוריאלית בין מדינת ישראל לבין יהודה ושומרון, אני חושב שזה היה טוב. אבל מאחר שנושא הפשרה הטריטוריאלית, כנראה, איננו קביל, אף שהוא היה יכול להיות הפתרון האידיאלי, חייבים למצוא דרך כדי שאותם הערבים הקרויים פלשתינאים יראו באוטונומיה זהות. ניתן להם זהות שתספק את הכיסופים המדיניים שיש להם, והם לגיטימיים.

יוסי שריר (המערך):

אני מציע לך שתלך עוד צעד אחד, כי אין דבר כזה — זהות שתיתן סיפוק לזכויות או להגדרה עצמית. מה זה זהות? איפה שמעת על דבר כזה?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

יש בעיה של פאקטור הזמן. בתנאים של היום איננו יכולים ללכת צעד אחד נוסף.

יוסי שריר (המערך):

אז תגיד שבתנאים האלה — — —

חיים קורפו (הליכוד):

זה לא ייתכן ש-25% של חברי הכנסת הנוכחים יקראו כל הזמן קריאות-ביניים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זה כן ייתכן, וכך נראית הכנסת. עוד תראה ש-50% מחברי הכנסת יקראו קריאות-ביניים.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

ועתה ברצוני לגשת לנושא של סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו. עלי לקבוע כי התאכזבתי מאוד מסקירה זו, ואומר את דברי אלה בצורה גלויה וכנה. אני אינני רואה את תפקיד ראש הממשלה כתפקיד אירגוני. אני רואה תפקיד זה כמתווה מדיניות הן בבעיות חוץ והן בבעיות פנים. עד היום, במשך יותר משלושים שנות קיום המדינה עד כה, לא היו במשרד ראש הממשלה אגפים לתיכנון בשטחי מדינות חוץ ומדיניות פנים. בדרך כלל היתה הממשלה מקבלת את החלטותיה ללא ניתוח מצב וניתוח אלטרנטיבות, וההחלטות היו מתקבלות בלא מידע יסודי, אינפורמציה מעמיקה וניתוח מדיני.

לדעתי תפקידו של משרד ראש הממשלה ותפקידו של ראש הממשלה לקבל מידע, ניתוח, אלטרנטיבות, ועל סמך כל אלה להחליט החלטות מדיניות. תפקידו של משרד ראש הממשלה איננו רק לארגן עתונאים או תפקיד של דוברות. לדעתי, זהו חלק שולי, בלתי חשוב. תפקידו של משרד ראש הממשלה ותפקידו של ראש הממשלה לנתח את בעיות המדינה, להביאן בפני הממשלה, להציג פתרונות אלטרנטיביים ולקבל את ההחלטות הנכונות. עד היום, לצערי גם בנושא השלום, לא היו צוותות של מוחות אשר ניתחו אלטרנטיבות שונות — — —

השר מ. נסים:

אתה לא אומר דבר מדויק, אם לנקוב במלים עדינות. היו הרבה הרבה צוותות כאלה.

לפחות מוסד אחד במדינת ישראל ללא ניגוחים פוליטיים, לעשות דה-פוליטיזציה לפחות של מוסד אחד, לשמור על כבוד המוסד הזה, לשמור על כבודו של נשיא המדינה. אני מציע לאותו חבר כנסת שהעלה את הצעת החוק, שאין בה שום הגיון במדינה דמוקרטית, כי יגנו את הצעתו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זה בלא-הכי לא יכול לתפוס, כי ביום שהנשיא נבחר לא היתה קיימת מגבלה זו. נכון שהקואליציה הזאת יכולה לעשות הכול, אבל רטרואקטיבית זה לא יכול לפעול.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

אני חושב שזה גם משולל כל הגיון מינימאלי, כי אם זה יתקבל אפשר יהיה גם להציע ששר המצליח בתפ-קידו לא יוכל להיות שר מחדש, לא יוכל להיבחר לכנסת; או נשיא מדינה שמצליח לא יוכל להיות נשיא מדינה בקאדנציה נוספת. בעצם, אפשר אולי להציע שרק אדם שנכשל בתפקידו יוכל להמשיך בו.

עקיבא נרף (התנועה הדמוקרטית):

זה מה שקורה בפועל.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

נכון, זה מה שקורה בפועל, אבל אני מציע לגנוז את הצעת החוק הזאת שמוטב היה לולא הועלתה כלל. חברי הכנסת חיים קורפו נמצא פה, ואני מברך אותו על העמדה הציבורית שנקט בנושא זה. אני קורא אליו כיושב-ראש הנהלת הקואליציה לפעול כדי לגנוז את הצעת החוק. אני חושב שיש מוסד אחד שכולנו חייבים בכבודו. כולנו חייבים לכבד מוסדות שאנו בוחרים בהם. לכן אין כל הגיון בהצעה שהוצעה. לכל אדם במדינת ישראל יש זכות לבחור ולהיבחר. אם נשיא המדינה הלך לשכונת התקווה — טוב עשה. אני מציע גם לראש הממשלה ללכת ולבקר שם, ולא רק לבקר בשכונת התקווה אלא גם לשנות את המצב הקיים שם.

עכשיו אני ניגש לנושא העומד על סדר-היום ואחלק את דברי לשני חלקים: ההודעה המדינית של ראש הממשלה והנושא של פעולות משרד ראש הממשלה.

אשר להודעה המדינית ברצוני לומר כי ללבנון ולנו לא היו מעולם סיכוכי גבולות בעבר. היא גם לא השתתפה מעולם במלחמה נגד מדינת ישראל באופן פעיל. צבא לבנון לא היה אף פעם אחת בהתנגשות אתנו. לכן מן ההגיון הוא שלאחר שמצרים ניגשה לעשות אתנו שלום גם לבנון ומדינות נוספות תצטרפנה לשולחן המשא ומתן. אין לי שום ספק שנוכל למצוא שפה משותפת. עם זאת צריך לזכור שמבחינה ריאלית נמצאת היום לבנון במצב קשה מאוד. היא שסועה מבפנים, יש בה התערבות בלתי-חוקית ובלתי-רצויה של סוריה. כולנו צריכים להתנגד לכיבוש הסורי. אם תשתחרר לבנון מכיבוש זה — וצריכים לעזור לה להשתחרר מכיבוש בלתי-חוקי זה — היא תוכל לשלבנון ומדינת ישראל תכרותנה ברית שלום ביניהן. כולנו צריכים להצטרף להודעת הממשלה בנושא זה.

אשר לנושא של שיקום הפליטים, לגבי אלה שעזבו את מדינת ישראל או ברחו בשנת 1948, אסור לנו לטאטא את הנושא מתחת לשטיח. קיימת בעיה פלשתינאית וצריך למצוא לה פתרון מדיני הוגן. אחד הפתרונות יכול להיות

**מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):**

אם תזכור, אדוני השר, את כל מה שקרה בשנתיים האלה תגיע מהר מאוד למצב שאולי דו"חות היו אבל המידע שמונה לפני קבלת החלטות לא יושם על שולחן הממשלה בצורה שהיתה צריכה להיות. אקח נושא אחד בלבד: בעיית המיעוט הערבי בארץ-ישראל.

**השר מ. נסים:**

זה לא הנושא שאתה מדבר עליו.

**מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):**

קח למשל את בעיות החברה בישראל. קח נושאים רבים ושונים בתוך המדינה. אני חושב שמן הראוי היה שראש הממשלה היום, ואולי יעשה זאת בדברי התשובה, היה אומר שהמדינה עומדת בפני בעיה א', ב', ג' וד', בעיה אחת בתחום החברה, בעיה אחת בתחום המדיני, בעיה אחת בעניין הערבים, ואלה האלטרנאטבות, לזה אני מציע פתרון זה ולזה פתרון זה. זו היתה הסקירה הנכונה, ולא סקירה שהכינו לו פקידים שכך וכך עתה נאים הגיעו. לזה לא ציפיתי. כאשר קראתי בעתון שראש הממשלה בא לסקור את פעולות משרדו ציפיתי ליותר. אולי הציפיות שלי היו גדולות מדי, אבל אני חושב שכל אורח במדינה ציפה ציפיות דומות בעת משבר כזה בענייני פנים, כאשר האינפלציה משתוללת ומגיעה ל-60, 80 ו-90 אחוז, כאשר הצמיחה איננה עולה, כאשר יש מאזן תשלומים שמצבו הולך ומידרדר, כשיש בעיות בשכונות. תכנית השכונות לא מבוצעת עדיין.

אני חושב שבמצב מדיני כזה, במצב קשה כזה בתחום הפנים, ציפיתו לסקירה אחרת. יכולים להגיד לי ממשרד ראש הממשלה ומכל הצמרת הנמצאת שם: הציפיות שלך מוגזמות. יכול להיות. אז אני רוצה לקבל תשובה כזו: הציפיות שלך מוגזמות, חברי-הכנסת אלגרבלי. אני חושב שזה מה שהיו צריכים להכין לראש הממשלה — לבוא ולהגיד לי, מול הבעיות האדירות שאנו ניצבים בפניהן, ראש הממשלה, הממשלה דנה בהן, שזו התשובה. כי דיון על תקציב זה לא הדיון האם נותנים לפעולה זו כך וכך מיליוני לירות או כך וכך תקנים או פקידים. זה דיון על מדיניות. ומשרד ראש הממשלה מופקד, בין השאר, חוץ מאותן פעילויות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — ואני מכבד את הפעילות האלה, הן חשובות מאוד — גם על המדיניות הכוזבת, על התיאום הכולל. אני חושב שלאחר שהתפנינו — וזו ההערה הקונסטרוקטיבית שלי לממשלה ברוח טובה — כעשוי מאחד התפקידים ההיסטוריים שביצעה הממשלה הזאת: להביא להסכם שלום — ואני בירכתי על כך, הצבעתי בלב שלם בעד — לאחר שהתפנינו ממלאכה היסטורית זו שתירשם בדברי ימי עם ישראל כדף מרשים, לאחר שהתפנינו מכך בואו נתחיל לעסוק בצורה רצינית בשורה של נושאים.

אני חושב שעל ראש הממשלה ועל הממשלה כולה להתחיל לדון ברצינות בנושאים שונים ולהביא את הנושאים האלה לכנסת בצורה מכובדת, עם ניתוח של אלטרנאטיבות שונות, ולהביא את זה כמו שצריך.

**היו"ר ש. ארבל-אלמוליו:**

רשות הדיבור לחברי-הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחברי-הכנסת טובי.

**אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני כקודמי חברי-הכנסת אלגרבלי רוצה להביע אכזבה מסוימת מנאומי של ראש הממשלה, שהתחלק לשני חלקים: האחד דן בהצעה לגבי מסדר עם לבנון, והשני עסק בסקירה טכנית של פעולות משרדו. כמו חברי-הכנסת אלגרבלי גם אני ציפיתי ליותר מזה. ומבלי להתייחס לתכנים ולחילוקי-דעות פוליטיים ואידיאולוגיים עלי לומר שהחברה הישראלית עומדת, דווקא בגלל אפשרות שלום עם מצרים, לפני אתגרים כמותם לא ידענו והיא עומדת בפני אתגרים אלה בתקופה שאיננה קלה. היא עומדת בפני אתגרים אלה לאחר שנים ארוכות שבהן אין ניכרת יד מכוונת ויד מנווטת את החברה הישראלית. אינני יכול לחשוב על נושא אחד, על רעיון חברתי אחד, על משימה משקית אחת שבהן ניכרת יד מכוונת של הממשלה — לא של ממשלה זו ולא של קודמתה.

אני חושב שרוב הדברים מתרחשים בחברה הישראלית מאליהם, הם מתרחשים מכוח כוחות פנימיים של המדינה והחברה הישראלית. לעתים קרובות השפעתה של הממשלה הזאת כמו של קודמתה היא שלילית, כמו, למשל, בתרומה השלילית בעיות מבנה התעסוקה במשק. אני חושב שהחברה הישראלית עומדת בפני אתגרים חברתיים ראשונים במעלה, כאשר לאט ובהדרגה אנו מודעים יותר ויותר לבעיות החברתיות ולפגמים הגדולים החוצים בתוך חברתנו — חברה שהיתה אמורה להיות עם אחד. בכל הנושאים האלה בולט היעדרו של חזון, בולטת היעדרותה של ישראל כנושאת אתגר לאומי. והדברים האלה היו שונים לחלוטין בתקופות קודמות.

החברה הישראלית התמודדה עם אתגרים שכמותם לא ידענו עד אז. ידענו תהליך קליטת עלייה המונית ממזרח וממערב בשנות ה-50; ידענו מפעלי ההתיישבות הגדולים; ידענו מפעלים עצומים של תעצמות כלכלית וצבאית. כל אלה היו אתגרים שחלקם כן נתמלאו וחלקם לא, אבל הוצבה בפני החברה הישראלית משימה: לא כל בני החברה השתתפו בה, אבל היא היתה יעד, היא היתה משהו שאליו צריך לחתור. היום החברה הישראלית עומדת בפני שני קטבים שמשניהם אני באורח אישי לא מוצא נחת.

הקוטב האחד הוא קוטב של קיצוניות הולכת וגוברת, המתעלמת לחלוטין לא רק ממצאות החיים אלא מרגי-שותם של עמים אחרים ושל שכבות אחרות בחברה; קיצוניות זו, כמו זו של אנשי גושי-אמונים, רואה עצמה עומדת מעל כל חוק. הקוטב השני נמצא רובד שקט, שאולי הסמל שלו הוא רחוב דיזנגוף, השואף לחיים הבטוחים והטובים. וכך בין שני הקטבים האלה של גוש-אמונים ושל הקוטב שרחוב דיזנגוף מסמל אותו עומדת החברה הישראלית ללא אתגר פוליטי ומשקי אמתית, בני-גוד מוחלט לדורות קודמים. וחשובתי לתומי שראש ממשלת ישראל, לאחר ההישג הגדול שהוא ראו להתכבד בו — חתימת הסכם השלום עם מצרים — יפנה את מבטו פנימה לתוך החברה הישראלית ויאמר: אנו מעמידים לעצמנו אתגר זה; אנו רוצים תוך שנים מספר להגיע למטרה זו; אנו רוצים ליצור חברה חדשה בארץ, חברה העומדת מעל מציאות חברתיות ועדתיות; אנו רוצים להביא את משקנו לעצמאות כלכלית. מכל הדברים האלה לא שמענו מלה. ואני מצייר ומצטער על כך. הייתי מתנחם בחסרונן זה בדברי ראש הממשלה אילו ידעתי שיש מישור אחר בממשלתו שיש לו חזון כזה, אילו ידעתי שיש מישור

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויוזמה):  
אבל אני מדבר על הוועדה הקטנה המנהלת את  
המשא-ומתן.

**השר מ. נסים:**

היא לא התכנסה. היא רק נקבעה. זאת ועדה של  
11 שרים, וראש הממשלה הוא יושב-ראש הוועדה הזאת.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויוזמה):  
אני חושב שהתפיסה של קאבינט צריכה להיות מו-  
עתקת בהצלחה ממשטריהן של מדינות אחרות שבהן ראש  
הממשלה נושא במשרתו באחריות, ואין מעבירים נוהגים  
של פארלאמנט ושל הכנסת ולממשלה כולה. מה שמאפיין,  
לדעתי, יותר ויותר את דפוסי ההתנהגות של ממשלת  
ישראל הוא שהיא הופכת להיות פארלאמנט זוטא, ול-  
דעתי, אין זה סממן של הדמוקרטיה. להיפך, נוהגים  
דמוקראטיים ראויים לפארלאמנט ואינם ראויים לגוף  
המבצע.

אבל העניין העיקרי הוא באותה תכנית כפי שהוד-  
לפה באמצעי התקשורת וביסודותיה. ישראל היא זו  
שצריכה להיות מעוניינת בהעמקת תהליך השלום ובמ-  
ציאת פתרון במסגרת האוטונומיה לבעיית תושבי הש-  
טחים ולבעיה הפלשתינאית. היא זו שוויתרה על נכסים  
ריאליים. ואם, חלילה, לא יועמק תהליך השלום ואם,  
חלילה, נישאר רק עם הסכם השלום עם מצרים, יצא  
שאנחנו ויתרנו על הנכסים הריאליים הנואבים והמו-  
חשיים ביותר בדמות הוויתור על סיני, ואילו את פירות  
השלום לא נוכל לקטוף. משום כך נדמה לי שישאל היא  
זו שבאגנטסרס הלאומי שלה להגיש תכנית אוטונומיה  
מעשית, ריאליסטית, העולה בקנה אחד עם רוח ההח-  
לטה בהסכם-המסגרת ושיש לה סיכוי כלשהו להתקבל.

הצעת "האוטונומיה הפרסונאלית" אינה ממלאת את  
התנאים האלה. אינני מבין אותה, אינני יודע מה פשרה.  
כיצד אפשר בכלל לומר שתושב השטח ישא אוטונומיה  
פרסונאלית על עצמו, כאילו היה זה מין ילקוט גב? אינני  
מבין דבר אחד: כיצד אפשר יהיה להתחמק מקביעת  
הסטטוס של אותם שטחים שבית-המשפט העליון תיאר  
אותם, בדרך, כ"שטחים מוחזקים על-פי דיני המלחמה"  
ושישראל נמצאת שם "מכוח דיני הלוואנות", כלשון  
בית-המשפט העליון? מה יהיה המעמד שלהם? האם  
אפשר יהיה לתאר איזה שהוא ואקואום, כאשר בתוך  
השטח הזה נעים אנשים עם תרמילי גב אוטונומיים?  
לדעתי, ממשלת ישראל וראש הממשלה, חייבים לקבוע  
עמדה חד-משמעית בנושא זה, שתקדם את תהליך  
השלום, תקל מעל הלחץ שבו מצוי נשיא מצרים ותהווה,  
אולי, פתח לתחילתו של הסדר עם התושבים הפלשתי-  
נאים של השטחים.

לדעתי תכנית אוטונומיה כזו יש לה, אולי, סיכוי  
להתקבל אם היא תהיה מבוססת, מחז גיסא, על הבטחת  
האינטרסים הישראליים בבטחון ישראל, בענייני פנים  
וחוץ כאחד ועל הענקת אוטונומיה מלאה לתושבי הש-  
טחים, כלשון הסכמי קמפ-דייוויד, מאידך גיסא. תנועת  
גליש בקרוב הצעה כזאת המבוססת על עקרונות אלה,  
המשלבים את בטחון ישראל, מחז גיסא, עם הכרה בצורך  
שלא לשלוט על אוכלוסיית עם זה מאידך גיסא.

הייתי רוצה להקדיש כמה דברים גם לנושא אחר  
והוא נושא שלטון החוק בארצנו. כאשר אנחנו מדברים  
על שלטון החוק בארצנו איננו יכולים להתעלם מהעובדה  
שהוא נסדק והתערער במשך שנים רבות, ולא רק בימי

אחר שישא את הרעיונות האלה במקומו ובשבילו, ויצא  
בצד ההתעניינות הגדולה בענייני חוץ גם את העניין  
הגדול בטיבה ובאופייה של החברה הישראלית.

דווקא משום הסיכוי הגדול לשלום הייתי רוצה  
שתימצא אוזן קשבת בממשלה לנושאים אלה. ואינני  
חושב שזה מקרה ששרי הממשלה נעדרים כולם כאחד  
מהדיון בנושא זה.

**מרדכי וירשובסקי** (התנועה לשינוי ויוזמה):

זה לא מקרה, זה שיגרה.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויוזמה):

זו השיגרה לפי היחס לאתגרים האמיתיים של החברה  
הישראלית.

אני מבקש להתייחס בדברי שלושה נושאים הקש-  
רים במעמדו של ראש הממשלה ובמשרדו. קודם כול  
עניין האוטונומיה; לאחר מכן נושא החוק והשוויון בפני  
החוק, נושא שראש הממשלה לא העלה בדבריו; ולבסוף  
בעיית ערביי ישראל, שראש הממשלה ממונה עליה  
במשרתו בתוקף אחריותו המיניסטריאלית.

עניין האוטונומיה — ראש הממשלה לא הרחיב את  
הדיבור על כך היום, אבל מתוך הדלפות לעתונים שמענו  
כי ראש הממשלה הגיש הצעות לוועדת-המשנה בנושא  
זה. במאמר מוסגר אני רוצה להעיר — אולי אין זה שייך  
לדיון המתקיים היום, אבל יש לכך שייכות עמוקה לכל  
הפגמים במבנה הממשל הישראלי — שאינני יודע אם יש  
עוד מדינה אחת בעולם שבה ראש הממשלה מגיש המל-  
צות לוועדת-משנה של ממשלתו. אני חושב שהמגמה  
הזאת, המתאפיינת על-ידי הגשת הצעות של ראש  
הממשלה לוועדת-משנה של הממשלה עצמה, יש בה  
סכסוך.

(ה ש ר מ . נ ס י מ ק ו ר א ק ר י א ת - ב י נ י י מ )

לא, אני לא חושב.

**השר מ. נסים:**

מי הכין את תכנית השלום בדצמבר 1977, מי הגיש  
אותה לוועדת השרים לענייני בטחון, אם לא ראש  
הממשלה? מה הפסול אם ראש הממשלה מכין תכנית  
שלום או תכנית אוטונומיה? גם אז הוא הכין את תכנית  
האוטונומיה, הביא שישע סעיפים. עכשיו הכין נייר-  
עבודה. מה הפסול?

( ח ב ר - ה כ נ ס ת . ק ו ר פ ו ק ו ר א ק ר י א ת -

ב י נ י י מ )

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויוזמה):

חבר-הכנסת קורפו, אינני קובל על כך שראש הממ-  
לה רשאי להגיש תכנית. להיפך, אני קובל, אולי, על  
מיעוט הסמכות. אני חושב שהוא רשאי להגיש תכניות  
והוא צריך להנהיג את הקאבינט שלו. אינני חושב שהוא  
יכול לעשות זאת לגבי ועדת שרים שאינו עומד בראשה.

**השר מ. נסים:**

הוא עומד בראשה.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויוזמה):

בראש ועדת השרים לענייני אוטונומיה?

**השר מ. נסים:**

יש ועדת שרים להכנת תכנית האוטונומיה בראשותו  
של ראש הממשלה. יש בה 11 חברים.

היר מעל דוכן זה שוב שמדובר באמת בכמה עשרות בני-אדם שעברו על החוק ושלא ייפגעו שאר תושבי דרום תל-אביב. זו הודמנות בלתי-חוזרת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

חבר-הכנסת יצחקי, לא רק שאני מקבל את הערתך, אלא אני אף מוסיף ואומר שחלק ניכר מהקרבות של השוד הזה הם תושבי דרום תל-אביב שאין להם התנאים האלמנטאריים הדרושים לצורך קיום חברה תקינה. אני חושב שמדובר כאן במספר קטן של בעלי-אגרות שקר-בנותיהם הם תושבי דרום תל-אביב. אני שמח על הערתך, אם דברים אלה לא השתמעו מדברי.

אני חוזר ורוצה לומר: מי שמתחיל באפליה היום בבית-אל יגמור באפליה כזו בתוך ישראל. אפליה כזאת תעצור את היסוד שעליו מושתתת החברה הישראלית מיום הקמתה. זאת אני אומר מעבר לחילוקי-דעות פוליטיים. אינני רוצה בשום פנים ואופן שתי-פגעה הזכויות החוקיות של אנשי גוש-אמונים כאשר השלטון מתאנה להם. לא שמחתי על איסור ההפגנות של אנשי גוש-אמונים בירושלים, אף שאולי היה לו צידוק חוקי. אבל מי שדוגל היום בחסינותם בפני החוק אינו יודע, כנראה, לאן הוא מצעיד את החברה הישראלית.

גברתי היושבת-ראש, עניין שלישי ואחרון, בקצרה — עניין ערביי ישראל. ראש הממשלה הקדיש לכך אולי שני משפטים ואני לא חושב שהדבר היה מקרי. משום שאף שמדובר באחת מבעיות הפנים הראשונות במעלה של החברה הישראלית, אף שמדובר ב-600,000 איש, בקירוב, ובנושאים שכל מי שמתבונן בהם נדהם מעוצמתם — אין נושא זה זוכה לעניינו של ראש הממשלה. יתר על כן, לא רק שאין הוא זוכה לעניינו של ראש הממשלה, אין לנו, למעשה, זה חודשים מספר אדם המ-מונה בתפקיד הצנוע, דל הסמכויות ודל התקציבים, הקי-רוי "יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים". היועץ הקודם, הד"ר משה שרון, התפטר משום שהוא לא מצא ארון קשבת לשום עניין מהעניינים שהוא העלה. הד"ר שרון אמר כי אין מדיניות, כי אין קווי החלטה, כי אין מוס-דות כלשהם המטפלים בכלל בנושא. דבריו נשארו ללא תגובה וללא כל ניסיון להתמודד עם הבעיה. גרוע מזה, אפילו בעניינים פשוטים לגמרי אין אנו, חברי הכנסת, יודעים מה היא עמדת הממשלה. למשל, הועלה רעיון שביטא אותו כאן השר נסים — שעד לפני כמה דקות היה השריד היחיד לנוכחות ממשלתית בדיון הזה אבל מאז גם הוא נעלם — אמר השר נסים כי הממשלה מתכוונת למנות שר לענייני המיעוט הערבי. הוא ציין שהוא אומר זאת על דעת ראש הממשלה. הוא הודיע זאת בתאריך ה-6 בדצמבר 1978: "עבחנו בדרגים הממשלתיים הצעה כי הטיפול במגזר הערבי יועבר לאחריותו של אחד משרי הממשלה שיוכל לתת מומנו לעיצוב המדי-ניות ואף לעקוב אחרי ביצוע החלטות הממשלה והפעולות הנעשות במגזר הערבי ויוכל להביא את הבעיות לפני הממשלה בישיבותיה, כפי שהיה ראוי, מעת לעת." מלים כדברנות. בא לאחר זה קצר סגן השר יורם ארידור ואמר: לא דובים ולא יער — "הממשלה לא דנה בעניין ואינה רואה צורך בקיום דיון מעין זה".

עד עצם היום הזה אין אנו יודעים מה רצונה של הממשלה. עד עצם היום הזה, למרות הבטחות חוזרות ונשנות, אין דיון בנושא של ערביי ישראל. אין ועדת שרים לענייני ערביי ישראל, אין ועדת מנכ"לים לענייני

הממשלה הנוכחית. פרשת הגזילה ושוד הקרקעות בתל-אביב לא החלה לפני שנתיים. עניין אי-אכיפת החוקים, לרבות חוקים חיוניים לחברה הישראלית בענייני איכות תים, איכות הסביבה ודברים הנוגעים לכל אחד ואחד מאתנו, הוא עניין שנותר במסורת הישראלית השלי-לית. גם המעמד המיוחד והמיוחד של אנשי קבוצת גוש-אמונים לא החל עם עליית הליכוד לשלטון, אבל מה שהתרחש בתודשים האחרונים הוא דבר חמור ביותר, ואם הוא יימשך לא נוכל להתחזיר עטרה לישנה. מה שמתרחש בחודשים האחרונים, זהו הרס העקרונות המקודש של שוויון לפני החוק. קיימת סקאלה של הפעלת החוק, כאשר מצד אחד של הסקאלה עומדים אנשי גוש-אמונים, ניצבים מעל החוק; אם אינם רוצים להיחקר במשטרה, הם לא נחקרים; אם אינם רוצים למסור נשק לרשויות הבטחון, אינם מוסרים; אם אינם רוצים לתת עדויות אינם מוסרים עדויות — וודאי שאינם מובאים לדין על שום דבר, לרבות עבירות חמורות ביותר. גרוע מזה: גם כאשר מדובר בדיני נפשות אין חקירה. בוד שמש-טרת ישראל עצרת לפני חקירה את סעדיה מרציאנו כחשד העבירה של משלוח שפנים בביטו של שר בישראל היא לא מצאה לנכון לעצור אנשים החשודים. לפי דבריה שלה, ברצתה. זה הקצה האחד של הסקאלה. בקצה הזה של הסקאלה אין דין ואין דיין. למרות הדברים שאמר ראש הממשלה איתמר לא תישיבת הממשלה, על-פי הדיווח בעתונות, אין שינוי במצב זה. בקצה השני של הסקאלה קיימים גורמים אחרים — אלה שהממשל הישראלי אינו חפץ ביקרם, ולגביהם קיים חוק, חוק דראקוני, המופעל לפעמים על סף אי-החוקיות ומעבר לה, כמו בפרשת הבדואים בנגב: כאן אגרוף החוק ניתך בהחלטיות, ללא כל ספק, אפילו ללא כל התחשבות בדבריו של בית-המשפט העליון. אני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת, לרבות אנשים המתנגדים לחלוטין להשקפת העולם שאני מייצג, שכאן, בהרס השוויון לפני החוק, אתם הורסים את אחד היסודות שעליהם נשענת החברה הישראלית; ומי שמתחיל היום באפליה בשטחים וכלפי קרקעות הבדואים בנגב — יגמור מחר בתל-אביב כלפי וכלפיך וכלפינו, משום שאי-אפשר להפריד בין חלקים שונים של הבניין הזה. זהו בניין מיוחד במינו. אתה מוציא לבנה אחת מבניין שלטון החוק — והוא כולו מתמוטט.

אני פונה אל חברי הכנסת מסיעות הקואליציה, אל ראש הממשלה שאינו נמצא כאן ואל שרי הממשלה שכולם אינם נמצאים כאן, ואומר להם שמה שהם עושים בעניין הזה הוא קריעת אחד החוטים החשובים ביותר המאחדים ומאגדים את החברה הישראלית. יש לנו חברה פרובל-מאטית מאוד, עם הרבה מתיחותיות חברתיות, עדתיות וכלכליות, רוויית מתחים לאומיים, ואנחנו הצלחנו לשמור עליה ולהגיע להישגים מופלאים שלה בזכות כמה נכסי-צאן-ברזל, ונכסי-צאן-ברזל אחד כזה היה שלטון החוק, לפחות אי-אפליה בהפעלת החוק, לפחות אי-אפליה בולטת בהפעלת החוק. לפחות זה.

יצחקי (הליכוד):

הערה אחת, חבר-הכנסת רובינשטיין, אפשר?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

בבקשה.

יצחקי (הליכוד):

הערה אחת, חבר-הכנסת רובינשטיין, ברשותך. הוכרת קודם את שוד הקרקעות בתל-אביב. רצוי שתב-

הפלשתינאית ולהבעיר אש בהואם לתכניות של מדי-  
ניות הפעלת לחץ גם על סוריה.

אנו קוראים לממשלת ישראל להפסיק את התוקפנות  
הנמשכת כלפי לבנון, להפסיק את ההפגזות וההפצצות  
הנפשעות, להסיר ירי הבחישה בענייניה הפנימיים של  
לבנון, לכבד באמת ובכנות את ריבונותה ושלמותה  
הטריטוריאליה. שלום עם לבנון, כמו עם כל המדינות  
הערביות השכנות, ייתכן רק במסגרת שלום כולל במזרח-  
התיכון, שלום עם כל המדינות הערביות. הדבר כרוך  
בפתרון הבעיה הפלשתינאית, בכיבוד זכויותיו הצודקות  
של העם הערבי הפלשתינאי על-ידי הקמת מדינתו הרי-  
בונית בגדה וברצועה בצדה של ישראל ועל-ידי פתרון  
הצודק של בעיית הפליטים בהתאם להחלטות האו"ם.

דבריו של ראש הממשלה על נכונות ממשלת ישראל  
לתרום את חלקה לקידום פתרון בעיית הפליטים הפלשתי-  
נאיים הם אחיות עיניים, כשמחלוקה אליהם תוקפנות  
מתמדת נגד העם הערבי הפלשתינאי והטלת הריס וחורבן  
על מחנות הפליטים כדי לשבור אותם לגמרי, את הפלי-  
טים, וכשזה הפליטים בצדה מרושעת לפזר אותם בכל  
המדינות הערביות. פתרון צודק לבעיית הפליטים הוא  
בביצוע החלטות האו"ם, החוזרות ונשנות כל שנה, על  
כיבוד זכותם הטבעית של הפליטים לבחור בין חזרה  
למולדת או קבלת פיצויים.

רבים בישראל כבר פוקחים עיניים בקשר לאמת של  
ההסכם החדש, ששרים לו כל יום הללויה מחדש, ומת-  
חילים להבין שאפילו עם מצרים הנירמול — כפי שקורא  
לזה ראש הממשלה — עומד בסכנה. כי גם העם המצרי  
לא יקבל לאורך ימים פגיעה בריבונותו כפי שכופה  
ההסכם ולא ישלים עם ניתוקו מהעולם הערבי בתוקף  
הסכם המונע את פתרונו הצודק של הבעיית הפלשתינאית.  
את טעמם המר של פירות החוזה אצטא-בגין ככה  
טועמים עמי האזור בפעילות התוקפנית נגד לבנון,  
בהרס, בקרבות החפים מפשע הנופלים שם יום יום  
ובסכנות התלקחות התנגשויות עם סוריה, במטרה לשבור  
את התנגדות העמים הערבים לתכניתו ולתכתיבים הא-  
מריקניים. מהצד השני של ההתפתחויות בשטחים הכבו-  
שים עצמם מוכיחות שהחוזה הנפרד עם מצרים לא  
מביא לא שלום ולא בטחון, כשיסודותיו הנצחת הבעיה  
הפלשתינאית ואף סיבוכה.

תכנית האוטונומיה שהביא ראש הממשלה לוועדת  
השרים בהתחלת החודש של השאייה ספק בדבר כוונת  
ממשלת ישראל לגבי ההסכם עם מצרים בנושא האוטו-  
נומיה בגדה וברצועה. יסודותיה של תכנית זו הם לא  
רק הנצחת הכיבוש והשאת ישראל כסמכות המחוקקת  
אלא גם שילוחה, מהעם הערבי הפלשתינאי, של כל תקווה  
לעצמאות וריבונות על-פי התכנית הזאת. היא כרוכה  
בנקיטת קו אקטיבי של סיפוח הגדה וברצועה, כשראש  
הממשלה מדגיש ש"אין שום גבול בתוך ארץ-ישראל  
המערבית", כשהוא חוזר ומשנן שישראל תחזיק בשלטון  
על השטח, על הקרקע, על אוצרות הטבע, מקור החקיקה  
יהיה אך ורק בידי ממשלת ישראל, ותמשכנה פעולות  
הפקעת האדמה וההתנתחות. זאת היא תכנית שממשלת  
ישראל עומדת עליה על-פי ההסכמים שנחתמו בקמפ-  
דייוויד. זאת היא תכנית לסיפוח ולא לשלטון עצמי ולא  
לכיבוד זכויות העם הערבי הפלשתינאי. כל מה שיישאר  
למועצה המינהלית הוא לנהל, בקרשי, עניינים מוגי-  
ציפאליים תוך סמכויות אף פחותות מאלה של השלטון

ערביי ישראל. התוצאה היא כי הכרעות חשובות ביותר  
וגורליות מתקבלות בדרך פקידותית, ללא אחריות מיני-  
סטריאלית, ללא בדיקה של הכנסת, ללא מעקב פארלא-  
מנטארי, והתוצאות הרסניות.

אני תמה כיצד יכול היה ראש הממשלה, הנושא  
באחריות בפני הבית הזה על נושא שהוא כה רב-חשיבות,  
לפטור עצמו מאחריות במלים "רשאי אדם להתפטר",  
כאשר התכוון להתפטרותו של אדם שהוא עצמו מינה  
אותו וזמן קצר לפני כן.

אני חושב שגם הטיפול בנושא הזה של ערביי ישראל  
מחזיר אותנו לדברים שאמרתי בראשית דברי. אני חושב  
שראש הממשלה צריך להשתבח — אני שיבחתי אותו  
כבר פעמים מספר מעל דוכן זה — בהישג הגדול של  
ההסכם עם מצרים, אבל דווקא משום כך אני רוצה לשמוע  
תשובה כלשהי מהממשלה: באיזו חברה נחיה בתנאי  
שלום אם יגיע השלום המלא עם מדינות ערב? לאיזה  
כיוון הלכים אנו? כיצד נחיה בין עצמנו ועם שכנינו?  
מה תהיה דמותנו מבחינה חברתית, מבחינה משקית?  
האם נהיה עם עצמאי של ממש, בן חורין, או מין העתק  
של קהילת יהודית בגלות הנסמכת על שולחן זרים?

היו"ר ש. ארבל:אלמוזלינו:  
רשות הדיבור לחברי הכנסת טובי, ואחריו — לחבר-  
הכנסת שריד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ברעש גדול גילה  
ראש הממשלה עולם עוד לפני ישיבת הכנסת את מה  
שהוא קורא "הצעות השלום עם לבנון". אך זעקותיו של  
של הקרבות הרבים, החפים מפשע, ובקירבם נשים  
וילדים, של ההפגזה הנפשעת של חיל-האוויר וחיל-הים  
מאתמול על מחנה הפליטים שעל-יד טריפולי שבצפון  
לבנון חושפות את התרמית ואת הדמאגוגיה שבקריאת  
ראש הממשלה לפגוש את נשיא לבנון סארכיס. קריאתו  
של ראש הממשלה לנשיא סארכיס: "בוא ובעשה שלום"  
היא אחיות עיניים ריקה מתוכן ובאה לחפות על מדיניות  
ישראל שכל תכליתה היא לפגוע בריבונותה של לבנון,  
להרוס את עצם קיומה כמדינה ולהציגה כדוגמה ליתר  
מדינות האזור מה יהיה גורל, לשבור את התנועה  
הלאומית הפלשתינאית ולצרף בלחץ ובאימים את סוריה  
לתכניות האמריקניות באזור. שקופה למדי קריאתו  
הרעשנית של מר בגין לשלום עם לבנון כאשר היא באה  
על רקע ההפגזות האכזריות, הנמשכות זה שבועות מספר,  
על הכפרים הלבנוניים ועל מחנות הפליטים הפלשתי-  
נאים, עם מאות הרוגים ופצועים. שקופה למדי קריאה  
זו לשלום כאשר מחלוקה אליה ההתערבות המתמדת של  
ממשלת ישראל בענייניה הפנימיים של לבנון. באיטליה  
של דאגה מעושה לשלום הנוצרים, כביכול, מקימה ממ-  
שלת ישראל שכירי חרב בדמות חייליו של סעד חדאד  
ומעודדת אותו להכריז על הקמת רפובליקה של בובות,  
הכפופה לממשלת ישראל, בדרום לבנון. ראש הממשלה  
אמר שהוא לא גותן הוראות לשכירי החרב שלו — חדאד  
— אבל מי לא יודע על המזימות האפלות הנרקמות  
באמצעות שכירי החרב של חדאד? הרי כל אחד יודע  
שהוא קם על-פי החלטת ממשלת ישראל. בחייליו שול-  
טים קצינים ישראלים וישראל מציידת אותם, מפעילה  
אותם, כדי לפגוע בתפקיד כוח האו"ם, כדי למנוע חזרת  
הריבונות הלבנונית לדרום לבנון, לפגוע בשלמות הטרי-  
טוריאליה של לבנון ולשבור את התנועה הלאומית

רמיסת זכות האדם, של פגיעה בחירויות הדמוקראטיות ושלטון האגרוף וההפקרות.

חברי הכנסת, בימים אלה מבקרת בנמל חיפה אניית-הדגל של הצי השישי האמריקני, נושאת המטוסים "אייזו-האור" ובני לווייתה. ראש הממשלה יהיה ביום חמישי וסימן וסכנה של מימוש תכניתו של ראש הממשלה למסירת ישראל כולה, על הנגב, על גמליה כבסיס צבאי לאמריקנים, להביא להשתלטות אמריקנית מלאה ולחשוף את ישראל והאזור לפעילות צבאית אמריקנית ולסכנות חדשות של שפיכות דמים. אנו מזהירים מפני מגמות מסוכנות אלה וקוראים את כל הדוברים באמת לעצמאות אמת לשלום ולבטחון לקום נגד המזימות המסוכנות הללו של הפיכת ישראל לבסיס אמריקני נגד עמי האזור ונגד ברית-המועצות, שתגרוור אחריה רק סכנות חמורות.

רבים בישראל שואלים מהו טיב השלום שמביאה ממשלת ישראל כאשר המוני העם נדרשים לשלם ברמת חייהם, באינפלציה מסחררת של 55% בשנה שעברה ויותר מ-60% בשנה זו, בשכר ההולך ויורד בערכו, ברמת שירותים סוציאליים מקוצצים בגלל התקציבים הצבאיים המתנפחים בשל ההיערכות המחודשת, שמתברר שכל מטרתה היא להגביר את כוחה הצבאי של ישראל בשירותי הכספים של האימפריאליזם האמריקאי ואל הנפט נגד חירותם של עמי האזור ונגד ברית-המועצות. 60,000 עובדי המדינה השוכתים נגד הפגיעה ברמת שכרם ורמת חייהם והמוני העובדים המגיינים על רמת חיים הוגנת יפקחו עיניהם וייווכחו ששלום פירוש רווחה להמוני העם, שלום פירושו העלאת רמת חיים, וכך יהיה רק כשיושג שלום צודק. ושלום יהיה צודק ויציב כאשר יתבסס על כיבוד זכויות שני העמים, העם הערבי הפלשתינאי ועם ישראל, לעצמאות ולריבונות.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שריד, ואחריו — לחבר-הכנסת פעיל.

יוסי שריד (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, רבים מחברי שהתייצבו כאן היום על הדוכן חשבו שנאומי של ראש הממשלה היה נאום מאכזב. אני לא התאכזבתי. אני התביישתי, כי אני חושב כי זה היה נאום מביש ומבייש ממש.

במה עסק ראש הממשלה היום ובמה העסיק אותנו? בעצם העסיק אותנו בשלושה דברים. הוא העסיק אותנו בשיירי השולחן, שולחן המשא-ומתן לשלום עם מצרים. שיירי שולחן ממש. הוא העסיק אותנו במהתלה הלבנונית של מלחמה, שתקעו עליה בשופרות גדולים כבר אתמול. אני אינני מתנגד למהתלה טובה גם כשהיא משתלבת בדיון רציני, אבל זו היתה מהתלה גרועה ממש. לקרוא לנשיא לבנון סאדק, כאשר כולנו יודעים את מצבו, כאשר יודעים את מצבה של לבנון היום, לקרוא למשא-ומתן קריאה דראמטית כל כך, הרי זה מגוחך.

אני אפשר לחשוך בפארלאמנטר מבוקה וותיק כל כך כראש הממשלה שלנו שהוא איננו יודע מה מוטל על ראש ממשלה כשהוא מתייצב לפני הכנסת לדבר על משרד ראש הממשלה. הוא בודאי יודע שמשרד ראש הממשלה הוא ראש למשרדים, ממש כשם ראש הממשלה הוא ראש לשרים.

המקומי בתוך ישראל. לא העם הערבי הפלשתינאי, לא העמים הערביים ואף לא עמי העולם שלימו עם הנצחת כיבושים ושלילת זכויותי של עם, נוסח האוטונומיה של סאדאט-בגין. זוהי תכנית שלא שלום עמה אלא התפוצצות מחודשת באזור.

לא פחות מסוכנת היא פעילותם התוקפנית ההולכת וגוברת של קלגסי גוש-אמונים הקולוניאליסטיים, הגויים, הקיצוניים, המשתוללים בחסות הסכם האוטונומיה. ממשלת בגין-שרון-בורג מצד אחד פועלת בקדחתנות לקידום תכניות ההתנחלות והפקעת הקרקע מבני העם הערבי הפלשתינאי בגדה וברצועה, ומצד השני מופיי עם קלגסי גוש-אמונים כמתיישבים קנאים, תוקפניים, לוקחים את החוק בידיהם, תופסים שטחים ומבנים, עוקרים כרמים נוסת פיתחת-רפיה, מקימים מחסומים, מאר-גנים ההולכות מתגורות בכוונה לעורר התנגשויות לא-מיות וגזעניות, ואף יורים בתושבים הערבים, כפי שעשו כבר כמה פעמים בחלחול, ברמאללה — על-ידי מתנחלי עפרה — ובכיר-זית ועוד, ואין מי שישראל אותם: מה אתם עושים?

זהו מצב מלא סכנות וממשלת הליכוד נושאת באחריות לגביו. זה פאשיזם מתפתח ומאיים. אנו קוראים לחסימת הדרך בפני הידרדרות מסוכנת זו ביחסים בין שני העמים ובתוך החברה הישראלית עצמה.

ובאווירה זו של "הכול מותר" נגד הערבים הגענו לפלישתם של אנשי גוש-אמונים לרכושם ואדמתם של תושבי הכפר הערבי מעיליא בגליל — הם באו ב-2 במאי בעשרותיהם, על צידים הממוכן, כדי להתנחל על אדמתם של תושבים ערבים אורחי מדינת ישראל. וגרוע מכול הוא, שהממשלה עוצרת תושבי כפר מעיליא שהגנו על רכושם ועל אדמתם ומחפה על פורצי גדר, מפירי חוק, דורסי זכות, ומעודדת אותם לפעולות עוד יותר מסוכנות. וכשהממשלה עצמה מפקיעה, תוך התעלמות מזכויות-יסוד של האזרחים הערבים, עוקפת את החוקים למבזה החלטות בתי-משפט כשהדבר נוגע לאדמות ולזכויות של התושבים הערבים הברואים, אז מעודדת היא מגמות קיצוניות, קנאיות-גזעניות בקרב חוגים יהודים מסויימים נגד האוכלוסיה הערבית כולה, כשמותר לנשלה, לפגוע בזכויות ואף לאיים על גירוש מולדתה, כפי שהתבטאו כבר כמה שרים.

ממשלת הליכוד בראשותו של מר בגין החריפה והקצינה את מדיניות האפליה הלאומית כלפי האוכלוסיה הערבית. היא מחריפה את מדיניות ההפקעות והאפליה בנוסח חירות ואצל כלפי התושבים הערבים ומביאה למצבים מסוכנים. אף את התוספת של 5% לקצבה של הביטוח הלאומי מגעה הממשלה מהילדים הערבים בתחילת בולה של מתן התוספת לילדי המשרתים בצבא בלבד. כלפי האוכלוסיה הערבית בישראל מתפתחות מגמות רשמיות ולא-רשמיות המעוררות דאגה גדולה בקרב האוכלוסיה הערבית. האוכלוסיה הערבית תגן על זכויותיה תוך התחברות עם הכוחות הדמוקראטיים בישראל, כי זה מאבק אחד על דמוקראטיה. אבל אחריות מיוחדת נופלת כאן על ראש הממשלה. אנו קוראים לבלום את ההתפתחות המסוכנת ביחס השלטון כלפי האוכלוסיה הערבית וקוראים לכבד את זכויותיהם המלאות של הערבים כאזרחי ישראל. אנו קוראים את הכוחות הדמוקראטיים וכל האנשים בעלי הרצון הטוב לערנות. הדמוקראטיה וכיבוד זכויות האדם אינם ניתנים לחלוקה. בחסות שלטון הליכוד מתפתחים מצבים מסוכנים של

הזה ברותחין, והוא הודיע בטלויזיה שבעצם לא אמר שהפער החברתי התרחב, עדיין אין יודעים, כך אמר, אבל נכון הוא שמצבן של המשפחות החלשות הוחמר. זה באמת דבר שכמוהו לא שמעתי: הפער החברתי לא גדל, אבל מצבן של המשפחות החלשות, של השכבות השרויות במצוקה, מצבן של אלה הוחמר עוד יותר.

אבל ראש הממשלה לא סיפר לנו ולא דן בכל הדברים האלה. אני דווקא מבין אותו כשהוא רוצה להימלט מכל הדברים האלה. הוא חושב שאם לא ידבר בכל הדברים האלה כי אז מידת האחריות שלו קטנה, הוא יוכל להופיע לפני הציבור כמי שהאחריות הישירה איננה מוטלת עליו, על שכמו שלו. אני צריך לומר לך, אדוני ראש הממשלה, האחריות היא קודם כול עליו ועל כתפיו, ולא תוכל להימלט מזה.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
מקבל.

יופי שריד (המערך):  
אינך מקבל. אילו קיבלת זאת הייתי מתייצב כאן עכשיו, לא בראיון בראדיו —

ראש-הממשלה מ. בגין:  
עוד לפני שנולדת הייתי כבר נושא באחריות.

יופי שריד (המערך):  
מה מידת הענייניות של הטיעון הזה אני משאיר לחברי הכנסת לשפוט. כאשר מציגים לי ארגומנטים של גיל אני נכנע מראש.

(ראש-הממשלה מ. בגין קורא קריאת ביניים)

אבל זה לא הופיע ונראה כאן היום בכנסת שאתה נושא באחריות, משום שמי שנשוא באחריות צריך לבוא לכאן, להתייצב ולא למסור לנו על המצב של ארכיון משרד ראש הממשלה כפי שתואר בכתב על-ידי עוזריו. אדוני ראש הממשלה, לא ימצא לך מפתח בארכיון ראש הממשלה, האחריות היא עליך ואך ורק עליך.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
קראתי פעם בספר של חבר-הכנסת פרס שראש ממשלה קרא לו ושאל: אתה יודע מי אני? השיב: כן, אתה ראש הממשלה. שאל: אתה יודע מה עושה ראש ממשלה? השיב: נואם נואמים. הוא נואם נואם, אבל לא הוא עצמו כותב אותו.

יהושע רבינוביץ (המערך):  
ברגע שאתה קורא את הנאום מהבמה זהו נאום שלך. לא חשוב מי כתב אותו.

יופי שריד (המערך):  
חברי רבינוביץ, הרשה-נא לי להשיב בכוותי שלי לראש הממשלה על הערה חשובה זו. אני רוצה לומר לראש הממשלה שבהחלט מקובלים עלי דבריו שאין ראש הממשלה אמור לכתוב את כל הנאומים שהוא נושא; לעתים אני מצטער על שאין כותבים לראש הממשלה יותר, אבל מוטל על ראש הממשלה לקרוא את הנאומים שכותבים לו.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
קראתי.

כבר הערתי פעם לראש הממשלה בהזדמנות אחרת ובפורום אחר שאני מעולם — ואני מניח שזה מצבם של כל חברי הכנסת, זהו מצבו של כל העם בארץ — אני מעולם לא שמעתי את ראש הממשלה או לא ראיתי את ראש הממשלה עושה מאמץ אינטלקטואלי פוליטי כדי למסור לעם בארץ את ה"State of Union", את מצב האומה. מעולם לא ניסה להתמודד אינטלקטואלית ופוליטית כדי לעמוד על כל הממדים הרחבים של מצבנו. אבל היום, כשבא למסור סקירה כראש ממשלה על משרד ראש הממשלה, היית מצפה ממנו — וזה דבר מובן מאליו, דבר הלמד מעניינו כאשר מדובר בראש ממשלה הראוי לשמו — שהוא יקדים ויעסוק, קודם-כול, בראש וראשונה, בנושאים המעסיקים את הציבור — לא את הממשלה שהזכירה לא פעם אחת שהיא תלושה מכול וכול מהמציאות העכשווית במדינה, אלא נושאים המעסיקים את הציבור, ויש נושאים כאלה כהנה וכהנה, ואף אחד מהם לא הועלה על-ידי ראש הממשלה.

יכול היה ראש הממשלה לומר משהו בענייני שיוכו, יכול היה לומר משהו בענייני עוני, יכול היה לומר משהו בענייני עלייה וקליטה, דווקא ראש הממשלה הזה — ואני שמח שהוא נכנס עכשיו כדי שיכרה אוויר לדבריים.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
במיוחד באתי.

יופי שריד (המערך):  
ראש הממשלה הזה, שאין כמוהו שרוממות העלייה מברית-המועצות בגרוננו, דווקא הוא לא מצא לנכון מעולם לקיים, ליוזם, דיון רציני בבעיה שאין חמורה ממנה: בעיית הנשירה בקרב העולים מברית-המועצות. חשבתי שאולי ימצא לנכון לדבר על כך עכשיו.

(ראש-הממשלה מ. בגין קורא קריאת ביניים)

אינך פוסק לדון בכך? אתה לא ידוע כאדם העושה את הדברים בסודיות כל כך גמורה. אנחנו יודעים שכאשר הממשלה דנה בעניינים, ואפילו בעניינים של-מה בכך, מבשרים על כך מסוף הארץ ועד סופה, ודווקא בעניין כל כך רציני — — —

ראש-הממשלה מ. בגין:  
אתה לא מאמין?

יופי שריד (המערך):  
אני בהחלט מאמין, אבל נראה שהממשלה הזאת לא יזמה את הדיון המתבקש על רקע נסיבות אלה, ושום דבר לא משתנה.

אך בדיון לא סגי, מילא, נניח שדנו, אבל לא שמענו שהדיון הזה הוליד התלטה וחצי-החלטה, יזמה וחצי-יזמה, המצב נשאר בעינו, לא משתנה כהוא-זה. אז מה לי דיון?

יכול היה בודאי ראש הממשלה להעלות את עניין הפער הסוציאלי. לא אחר מאשר שר העבודה והרווחה בממשלתו של מר בגין אמר בעצם הימים האלה, לא פחות ולא יותר, כי בזמן הכהונה של הממשלה הזאת התרחב הפער החברתי, גדל, נפער עוד יותר. אחר כך שמעתי דבר משונה מאין כמוהו, מן הסתם דגו את השר

שלה — גם לשכת ראש הממשלה, לא רק משרד ראש הממשלה, היא באחריות ראש הממשלה, עליך האחריות — אומרים, לא פחות ולא יותר, שמפלגת העבודה, בתגובה זו — מה היתה התגובה, אחרי ככלות הכול? התגובה הזאת לא היתה יותר מאשר הבעת דעה לגבי טימית של העמדה הידועה, המפורשת, המוסמכת והמסורית של מפלגת העבודה בעניין האוטונומיה, לא פחות ולא יותר — — —

שר-התחבורה ח. לנדאו:  
היא עוזרת לארצות ערב.

יופי שריד (המערך):  
ההיזקים הגדולים ביותר להישגי השלום הם הצהרות. דוגמה להצהרה אחת, הצהרה ללא תקדים — בעניין זה קבעת תקדים לעולם כולו — — —

שר-התחבורה ח. לנדאו:  
אמרת בטלוויזיה בניו-יורק, לעיני העולם כולו, שאש"פ — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אני אומר לכם פה בכנסת שאתם תשבו עם אש"פ.

יופי שריד (המערך):  
יכול להיות כי לך יש נוהג לומר דבר אחד פה ודבר אחר שם; לי יש נוהג אחר. מתוך הנהגה שמה שנאמר כאן ידוע גם לאחרים אני אומר אותם דברים כאן ושם. אני אומר כאן, ברגע זה, במפורש ובאחריות גדולה, שבמוקדם או במאוחר נשב עם אש"פ. יכול להיות שאין זה משמח אתכם. יש לכם טבע לומר: אמרתם לגויים בחוץ-לארץ. אני אומר את זה גם בארץ.

שר-התחבורה ח. לנדאו:  
דרושה אחריות.

יופי שריד (המערך):  
השר לנדאו, אם מדברים על אחריות — — —

חיים בר-לב (המערך):  
תשב ותשמע. בכוונה אין לשרים מיקרופונים. אזניים יש להם. זה היה תמיד, ומעולם לא עשתה ממשלה קרקס כזה על-ידי השולחן הזה כמו שעשתה הממשלה הזאת. היא איננה מסוגלת לשמוע בקורת. תקשיב למת שיש לחבר הכנסת לומר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אתה תמכת בהם. ישבת בוועדת החוק והבטחון והצבעת על הכול.

חיים בר-לב (המערך):  
כמו כל אחד אחר.

יופי שריד (המערך):  
חבר-הכנסת בר-לב, במובן מסויים אני מודה לשר לנדאו, משום שהשר לנדאו בהתנהגותו משמש אילוסטרציה יוצאת מן הכלל למצבת של הממשלה. אומר מדוע. שמעתי דבר שאין לו אח ודוגמה בשום מקום בעולם.

חיי' ש. ארבל-אלמזלינו:  
אבקש לאפשר לחבר-הכנסת שריד לסיים.

יופי שריד (המערך):  
אני חושב שלא. אילו קראת מראש, במקום לדבר על שיכון, במקום לדבר על ביסוס חברתי, עלייה וקליטה — — —

(ראש-הממשלה מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

דיברת היום על גנוז המדינה. האם זה מה שמעסיק היום את הכנסת? דיברת על לשכת העתונות הממשלתית שחל בה שיפור מרחיק-לכת. אני בטוח שזו בשורה שעודדה את כל חברי הכנסת, אבל אני רוצה להעמיד במבחן כמה וכמה דברים שראש הממשלה, בהודמנויות שונות, הבטיח לנו. אני חייב לומר שכאשר ראש הממשלה של מתחייב לשנינו ולשיפור אפשר להסיק, לפי דעתי, בוודאות גמורה שההחמרה במצב היא ודאית. אני חושב שיש דוגמאות די הצורך לבסס את ההנחה הזאת. בכלל, רוב ההצהרות שראש הממשלה נושא אינן מתחייבות בהכרח מן המציאות. הוא אומר באופן וולונטארי שהוא רוצה לשפר. על כך צריך לברך אותו. ראש הממשלה אמר שהוא רוצה לשפר את היחס לנשיא המדינה. כאשר ראש הממשלה אומר שהוא רוצה לשפר את היחס לנשיא נרקמת קנוניה — אינני אומר שראש הממשלה שותף לקנוניה הזאת, חסי-דלילה, אבל נרקמת קנוניה — נגד נשיא המדינה. לא יעלה על הדעת שהצעתו של חבר-הכנסת כץ כל כך תמימה. מה שאנחנו יודעים הוא שאחד משרי הממשלה, שודאי כתוב גם נאומים — — —

ראש-הממשלה מ. בגין:  
האם אני אמרתי — — —

יופי שריד (המערך):  
בדרך כלל אני נוטה לדייק בדברי ואני גם מסוגל. אמרתי שראש הממשלה איננו שותף, ואף-על-פי-כן נרקמת קנוניה בממשלה, בחוגי הממשלה, נגד נשיא המדינה. זאת איננה הצעה תמימה כל כך. היא איננה תמימה משום שאחד משרי הממשלה הפך ל-"ghost", "rwater", הוא שניסח את ההצעה הזאת, הלא הוא השר בלי תיק השר משה נסים. אדרבה, ישאל ראש הממשלה את השר נסים אם לא הוא ניסח את הצעת החוק של חבר-הכנסת כץ.

יותר מזה, אדוני ראש הממשלה, האם איננו יודעים שסמיכות הפרשיות הזאת בין הצעת החוק של חבר-הכנסת כץ לבין ההדלפות על ההוצאות של לשכת הנשיא מזורה ביותר? הן היו באותו יום ובארבעה עתונים.

חייקה גרוסמן (המערך):  
בכל העתונים.

ראש-הממשלה מ. בגין:  
האם לא נכון מה שכתוב ב"על המשמר"?

חייקה גרוסמן (המערך):  
קודם כול, זה היה כתוב בעתוני הערב.

יופי שריד (המערך):  
צריך לדעת למי להאמין — ל"על המשמר" או לעתוני הערב.

אני בטוח שאפילו חברי מעריכים את חומרת התגובה שבאה השבוע מלשכת ראש הממשלה, תגובה שאין לה תקדים בחברה דמוקרטית. אני פותח את הראדיו ובמהדורת שבע בערב אני שומע שמלשכת ראש הממשלה —

הן כמים לים מכסים. אף הבטחה אינה עומדת במבחן המציאות.

שר-התחבורה ה. לנדאו:  
כמים לים מכסים?

יוסי שריד (המערך):

אחרי שנתיים עשן ההבטחות נמוג, הוא איננו עוד. וממשלה זו מתייצבת גלויה וחשופה, ובעיקר ענייה ממעש — לשיפוטו של הציבור.

אני אמרתי פעם לחברי שמוקדם עדיין לתפור תליונות. היום אני אומר: לא חליפות צריך לתפור, בגדי עבודה צריך לתפור, כי ממשלה זו היא בגדר מותרות שהמדינה איננה יכולה להרשות לעצמה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו — לחבר-הכנסת פלאטו-שרון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, שוב יצאו השירים מן האולם. לפי דעתי, אם לשפוט על-פי נאומי ראש הממשלה, הההלך הנכון ביותר שהכנסת יכולה לעשות לגבי ראש ממשלה זה, לגבי ממשלה זו, לגבי אי-התאמת השורר בה, התעלמותה מהמציאות האובייקטיבית הסובבת אותנו — הוא לסכם את הדיון בהחלטה על בחירות בעוד חודשיים. לפי דעתי מצב הדברים הוא כבר בלתי-נסבל. השיטה שבה מתפקדת ממשלה זו, השיטה שבה מנהל ראש הממשלה את הממשלה, כאשר הוא קורא מה שמכנים לו פקידיו, שעה שהוא אינו בקיא בדינאמיקה האלמנטרית של ניהול ענייני הממשלה — אומרות דרשני. אין זה יכול להימשך עוד.

אינני מתכוון להתווכח עם ראש הממשלה על מה שממשלה זו איננה עושה. עשו זאת חברים אחרים. אני רוצה להתווכח על האני-מאמין הפוליטי שראש הממשלה גיסה "למכור" לנו כאן, אשר לפי דעתי כולו הבל ורעות רוח. ואתחיל בז'בוטינסקי. ראש הממשלה, בראיון לתקשורת האלקטרונית לפני ימים מספר, בתשובה על שאלתו של המראיין שלום קיטל, "מי הניע את יזמת סאדאת", הביא סיפור של זאב וז'בוטינסקי, שאמר כי פורטוגה — היא אלת המזל — שערה מושפל קדימה. וכאשר היא עוברת על פניך, צריך לתפוס אותה בשערה, שמא תחלוף. אני רוצה לומר לראש הממשלה — אני מקווה שמישהו יעביר לו את דברי: מנחם בגין, ראש הממשלה, לאחר חתימת ההסכם עם מצרים, תפוס פורטוגה, תפוס אותה בשערה המושפל קדימה, תפוס את שורש הבעיה. איפה היא פורטוגה? אתה אומר: לא עוד מלחמה. אתה רוצה שלא תהיה עוד מלחמה. אתה רוצה, לכאורה — כך אתה אומר — שההסכם עם מצרים יתפתח לשלום. איפה היא פורטוגה? האם היא בלבנון, על-פי חויון התענועים החדש שאותה מנסה "למכור" לנו פה? היא איננה בלבנון, אשר כלפיה אתה מדבר בעברית נבובה על מחוות שלום, ואת חיל-האוויר אתה שולח להפציץ. כמעט עולה החשד בלבי שדיבורי השלום כלפי לבנון מכוונים כלפי הרספובליקה של כסלון, או כתר-אליבקה, של סעד חדאד. כמעט גדמה לך שכל ה"חזון הגדול" הזה בא כדי לעשות שלום עם ה"צדיק" הזה. אני רוצה לומר למנחם בגין שפורטוגה אשר וז'בוטינסקי

יוסי שריד (המערך):

אני רק בתחילת דברי. היתה לי רשימה ארוכה כדי להוכיח שאפילו לא הצהרה אחת של ראש הממשלה עומדת במבחן המציאות, אבל עלי להתייחס לשר לנדאו, ברשותכם וברשותו. ערב אחד אני שומע שהשר לנדאו, שר חשוב ובכיר — יש רק שרים בכירים בממשלה — מודיע באיזה כנס, בוודאי חשוב לא פחות — הכנס צולם בטלוויזיה — שבתג הפסח, בחול-המועד, יקומו עשר התנחלויות של גוש-אמונים בעת ובעונה אחת.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

כך הוא גייס לתנועת המרי של הפלשתינאים אלפי אנשים.

שר-התחבורה ה. לנדאו:

אתה מטעה את הציבור.

יוסי שריד (המערך):

דעתי שזה ירגיז אותך. אני אומר את זה כדי להרגיז אותך. שמעתי את זה כמו אזני. אביא תעתיק של דבריי.

שר-התחבורה ה. לנדאו:

בעתון לא מסרו משפט שאמרתי לפני כן.

יוסי שריד (המערך):

אלה כבר תירוצים. לא ראיתי גם תיקון. אבל ראש הממשלה הטריח את עצמו ושאל את השר לנדאו: מניין לך, ריבוננו-של-עולם, שעשר התנחלויות יקומו בחול-המועד פסח? אמר השר לנדאו: קראתי ב"מעריב".

השר לנדאו, בחוץ-לארץ מתייחסים ברצינות לשרים. חושבים ששרים הם אנשים בעלי שכל ישר, בעלי אחריות ובעלי סמכות. אולי אתה אינך מבין זאת. כאשר אתה מופיע בטלוויזיה ואומר שיקומו עשר התנחלויות מתייחסים אליך ברצינות.

שר-התחבורה ה. לנדאו:

יקומו יותר מעשר התנחלויות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתה מגזים.

יוסי שריד (המערך):

גם אותי הטעית לרגע. חשבתי שצריך להתייחס לזה ברצינות.

שר-התחבורה ה. לנדאו:

תתייחס ברצינות.

יוסי שריד (המערך):

בחול-המועד הן לא קמו. מה שיהיה לעתיד — זה עניין של חזון. שר בממשלה הצהיר הצהרה חסרת שחר לחלוטין. אבל אנחנו, כמפלגת העבודה, מעולם לא אמרנו, שאתם עוזרים לאויבים. זאת לא אמרנו, אף שאני חושב שעמדתכם בעניין ההתנחלות בגדה היא סיוע ישרי ביתר לאלה שאינם רוצים ביקרנו. מעולם לא אמרנו זאת. אבל אתם משתמשים בסגנון האופייני למשטרים שאינני רוצה להעלות אותם על דל שפתי.

הבטחתם יחס שונה לאופוזיציה, הבטחתם יחס שונה לקואליציה, הבטחתם יחס שונה לגישא. הבטחותיכם

את דעת חברי הכנסת שרד שאמר כי אם זה לא היה נוגע לגורלם של אנשים זה היה בדיחה, אפילו תפלה.

היום הממשל הישראלי, ראש ממשלת ישראל בתפיסה הפוליטית שלו, יעמוד או יפול על בעיה אחת: מה הוא יעשה במה שהוא קורא אוטונומיה ובמה שאני קורא שלטון עצמי לפלשתינאים בגדה המערבית וברצועת עזה. התפיסה הפוליטית שהוא מגלה גם בנאומו היום בכנסת וגם בהצעה שהוא הציע לפני מספר ימים לוועדת האוטונומיה היא דוגמה מובהקת של מנהיג פוליטי שאינו מבין מה היא פורטונה, שאינו יודע לתפוס הזדמנויות, שאינו יודע לבנות הזדמנויות, שאינו מסוגל לקדם את ישראל אל היעד החשוב ביותר שלה, אל השלום. למה הוא מחכה? שאת הפורטונה אשר הוא יחמיץ יביא לו מישור, או האמריקנים בלחציהם, או המצרים בתמי רונתם, או אולי שמא הסורים ישנו טעמם ויציעו לקבל את רמת-הגולן תמורת שלום ואז לא תהיה לממשלת ישראל ברירה אלא להיכנע ללחצים של ארצות-הברית? או אולי מחכה ראש הממשלה למלחמה הבאה?

סוג כזה של מנהיגות לא יצלה. אי-אפשר להצביע בעד ראש ממשלה כזה, אי-אפשר להצביע בעד "נאכ" שלעפער". אני הייתי רוצה להצביע בעד מנהיג המושך את האומה, המכוון אותה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
מה זה "נאכשלעפער"?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבר הסברתי, זה מי שגנרר מאחור ואומר כאילו הוא דוחף. זה לא "הולד" בעברית, גם אין בעברית מלה כזאת, לכן אני מוכרת להשתמש, לצערך, ביידיש. אי-אפשר להצביע בעד ראש ממשלה כזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

בעברית זה נקרא מזדנב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה אפילו יותר גרוע ממזדנב. זה מזדנב הצועק כי הוא דוחף. זה הכי-מצחיק.

אני רוצה לומר שאילו היינו כנסת המכבדת את עצמה, אשר שמעה את הסקירה הפוליטית של ראש הממשלה, שהתחלפה לו פורטונה ובמקום הבעיה הפלשתינאית הלך לו לבנונה, למדינה הנמצאת עכשיו במשבר העמוק ביותר של עצם קיומה מאז גוססה — אין דוגמה יותר מובהקת למנהיגות עיוורת וחסרת חכמה, שבמקום להביט על פני פורטונה הנמצאת לה מתחת לאף כשהיא יכולה להשפיע עליה מייד, מחפשת לה את אלת המזל מעבר ל"יוניפיל", במקום שהיא לא יכולה להשפיע מאומה. אני מציע לכנסת שלא לאשר את תקציב משרד ראש הממשלה, לא לאשר את נאום ראש הממשלה

(קריאה: אין הצבעה.)

חבל שאין הצבעה. עד כמה שאני זוכר יש הצבעות על סקירות שרים. אם אין, אני מציע אפילו להצביע באורח הפגנתי נגד כל התיוה המדינית שהעלה ראש הממשלה בכול מכול כול.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

אני מבקשת את סליחתו של חברי הכנסת פלאטור-

הזכיר לך נמצאת מתחת לפרצופך, תחת שלטונך; פורטונה היא הבעיה הפלשתינאית שאתה מתעקש ומתעמר שלא להבחין בה. אינך רואה את השיער שמלפנים, אינך רואה מה שניצב אל מול עיניך, ואתה מחפש אותה שם, אצל סעד חדאד ומעבר ל"יוניפיל".

אולם נדמה לי שמישהו, בכל זאת, מתחיל לחוש שלא יהיה שלום ללא פתרון הבעיה הלאומית הפלשתינאית. לכן אילו רצית, מנחם בגין, לתפוס את פורטונה בשיער ולהבין את שורש הבעיה היית צריך אתה, ביזמתך, כאשר הדבר תחת שלטונך, להפוך את השלטון העצמי הפלשתינאי בגדה וברצועה לצעד הבא של עשיית השלום. תן להם לבחור רשות שלטון עצמאית תוך שנה מהיום, ולא יאחר משנה. אל תציע הצעות מגוחכות לוועדת האוטונומיה שהקימה ממשלה זו, הצעות שאף אחד — לא בעולם הערבי ולא בעולם הגדול — לא יקבל אותן. הצעה במטותא מכבודך, כי הרשות שהם יבחרו תהיה שלטון מעבר לעצמאות תוך חמש שנים, כפי שחתמת במו ידיך, לאחר התהליך של הסכמי קמפ-דייוויד. אתה חתמת על כך. תן להם לשלוט על המשי-אבים שלהם, על הקרקעות, על המים, על האנרגיה. תן להם לנהל את ענייניהם; חנק אותם, אם אתה חושב שאתה יכול להיות מתחנך; הכן אותם, תן להם כתף להפוך את השלטון העצמי, תוך כמה שנים, לעצמאות מלאה. הפסק לאלתר את ההתנחלויות בגדה, ברצועה ולפי דעתי גם ברמת-הגולן. זאת, אם אתה רוצה לתפוס את פורטונה — את אלת המזל — אם אתה רוצה לסיים כהכלה את הצעד הראשון, שחתמת עליו עם מצרים, ולעבור לצעד השני, שהוא הרבה יותר חשוב מהצעד הראשון.

הבוקר שמענו באמצעי התקשורת — אינני זוכר אם בשעה שבע או שמונה בבוקר, או אולי גם בשעה שבע וגם בשעה שמונה — את ראש עיריית חברון מצהיר בגלוי כי אם ממשלת ישראל תציע את השלטון העצמי בגדה וברצועת-עזה כשלב-מעבר לעצמאות, אם תביע נכונות לפנות את הישובים ולהפסיק את ההתנחלויות — יהיה עם מי לדבר. גם מנהיגי הגדה יבואו לדבר.

הווי אומר, איזה הוא מנהיג, היודע לתפוס את פורטונה? זה היודע לנהל את העניינים ברגע היסטורי נתון, היודע לתרגם את ההסכם שחתמנו עם מצרים לצעד הבא של הסכם עם כל העולם הערבי, כאשר מטפלים בשורש הבעיה — פתרון הבעיה הלאומית הפלשתינאית על-ידי הקמת מדינה פלשתינאית לצדה של ישראל בגדה וברצועה. אין כאן חכמות.

ראש-הממשלה מנחם בגין, הטוען שהיה בין יוזמי המהלך שאני ברוב תמימותי חשבתי שסאדאת והאמריקנים יזמו אותו הרבה יותר ממנו — אני הגדרתי אותו כ"נאכשלעפער", כאשר נתנו לו פרס נובל לשלום — הנה מוכיח עוד פעם את עצמו כ"נאכשלעפער".

(קריאה: מה זה "נאכשלעפער"?)

אחד הנגרר מאחור ואומר כאילו שהוא דוחף את העגלה. אני רואה עכשיו שלקראת השלב המדיני הבא, כשהוא מופיע פה בפנינו בנאום פוליטי ראשון, הוא מופיע עוד פעם כ"נאכשלעפער". במקום לתפוס את פורטונה, על-פי המשל שהוא הביא מרבו ז'בוטינסקי, הוא מגיח לה לחלוף על פניה. במקומה הוא מחפש Fortune אחר, מזל עלוב, דווקא בלבנון. אני מקבל

מלחמות היהודים אולי תהיה זו הדרך הבטוחה למעט גם את המלחמות עם שכנינו.

ועוד הערה בענייני השלום: ראש הממשלה הודיע, בהודמנות כלשהי, על חילופי גורר בינינו ובין מצרים. אני בוודאי בעד הבנה מירבית בינינו ובין מצרים, בינינו ובין כל השכנים שלנו, אבל אני מזהיר את ראש הממשלה, וכבר אמרתי את זה בזמן הדיון לפני חתימת ההסכם: שלום זה דבר חשוב, אבל שלום שיגרום חס ושלום להתבוללות יהיה שלום ששכרו יצא בהפסדו. אבותינו החכמים ידעו איך להבטיח את קיומה של האומה הזאת וכך כתוב: "גורו עם פתם משום שמנם, ועל שמנם משום יינם, ועל יינם משום בנותיהם, ועל בנותיהם משום דבר אחר", והודות לזה התקיימנו. אם נלך בדרך-הזאת נתקיים כאומה לבנה. אין כאן שום פגיעה בכבוד ההדדי, כבוד, יחסים אנושיים, מצד אחד, אבל, חס-ושלום, התבוללות, ואין כל צורך בחילופי גורר וכל מה שקשור בכך, מצד שני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
די, מספיק.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

ראש הממשלה, בתוקף תפקידו, חייב ללכד את כל שרי הממשלה כך שתהא ממשלה אחת ולא פדרציה של מחוזות. מר בגין התבטא כבר כמה פעמים שהממשלה הזאת תשלוט. אבל, אדוני ראש הממשלה, התנאי לכך הוא משמעת מוחלטת של כל חברי הממשלה, לרבות אותם חברי הכנסת שהקימו את הממשלה ומקיימים אותה. חילוקי-דעות הם לגיטימיים וטבעיים וגם מפרים את המחשבה. אבל אחרי ההחלטה, אחרי ההסכמים, אנחנו חייבים להיות כאיש אחד, אם גם לפעמים —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

ולחזור את הנשים לעולם פרימיטיבי, לשלול זכויות ולשחרר בנות מן הצבא. יופי, חבל שראש הממשלה לא שומע.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

את סמל האינטליגנציה והאינטלקטואליות —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
תודה.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

— האשה היהודית, האם היהודית. ברוך-השם שאין לנו הרבה כמות והודות לזה יש לנו עם ישראל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני מציעה לך לחזור כך. לפחות בני מגינים עליך. לא אתה ולא בניך.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

אמרתי עכשיו שלגיטימי שיהיו חילוקי-דעות. את בדעה שלך ואני בדעה שלי.

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלה תקינה, קואליציה תקינה, הרוצה לשלוט ולנהל את המדינה צריכה להיות זהירה ולכבד את החלטותיה, לרבות כל ההסכמים שהיוו את המלט לליכוד הממשלה, וכונתו במיוחד להסכם איתנו, עם אגודת-ישראל. הכנסת והממשלה צריכות לדעת שאנחנו נעמוד על כך שההסכמים האלה יבוצעו,

שרון, אבל קודם יקבל את רשות הדיבור חברי-הכנסת לוריניץ, ואחריו חברי-הכנסת פלאטו-שרון.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, לנו ליהודים יש משהו אופייני: כשאנחנו בצרה, לא-עלינו, אנחנו מאוחדים למות. כמעט אין אחים לצרה כמו שאנחנו היהודים יכולים להיות. אבל כשטוב לנו, או כשרק נראה שהולך להיות לנו טוב, מייד מתגבר הפירוד, כלפי מה הדברים אמורים? עברו עלינו ארבע-חמש מלחמות והיינו מאוחדים, לא היה צורך אפילו להקים ממשלת-חירום; היתה ממשלת-חירום בלי כל פורמאליות. אבל כשמדובר בחליפה לשלום, כשיש שביב של תקווה שאולי לא נודק עוד מלחמות או שנוכל להגיע לשלום באיזו צורה-שהיא, מייד מתחילה להשתולל מלחמת היהודים. הנה עכשיו יצא ראש הממשלה עם התכנית שלו לאוטונומיה. אפשר להסכים אתו, אפשר שלא להסכים אתו. הוא משוכנע שהתכנית מבוססת על הסכם קמפ-דייוויד. ועוד לפני שהעברים הספיקו לפתוח את הפה מפלגה מכוונת, בתוך מחננו, יוצאת נגדו בשצף קצף וטוענת: התכנית שלך נוגדת את הסכם קמפ-דייוויד, זה לא יכול להתקבל על דעת הערבים, אתה הורס את השלום, תכניתך אינה ראויה להתקבל.

גברתי היושב-ראש, האורח מהשורה, ואני חושב שאני פה להרבה אורחים, מלא תמיהה: כלום מדיניות לקראת שלום פחות חשובה, מבחינה לאומית, מאשר מלחמות? מדוע לא יפעלו אותה התבונה, האחריות והאחדות הקיימות בעתות סכנה כדי למנוע סכנה? מדוע לא נוכל להשתמש בכל אותם הדברים הנפלאים, התכונות הטובות, ולמצוא את הקונסנסוס של ימי מלחמה כדי להגיע לשלום?

אבל יש דבר המפליא אותי יותר, חברי הכנסת. מעניין, תתבוננו קצת מה קורה כאשר הדבר בא להכרעה. הנה לפני חודש, לפני שיצאנו לפגרה, כאשר הכנסת הצביעה על הסכם השלום עם מצרים, רוב רובה של הכנסת, כמעט כל חברי הכנסת, 95 חברי כנסת התאחדו בהצבעתם, וכך זכינו שההסכם עם מצרים אמנם נחתם. זאת אומרת שכאשר מגיעים למעשה, ברוך-השם, אנחנו זוכים לאחדות. אבל יומיים לפני כן — אילו דיונים, אילו התקפות הדדיות, במה לא האשימו האחד את השני? ותמהתי-שאלתי היא: אם אנחנו יכולים להתאחד כשהדבר מגיע למעשה, לשם מה נחוצ קיתון של שופכין, מלחמת מלים הגורמת למתח, משהחתימה מידת, הנותנת חינוך גרוע לאזרחים? מדוע לא יהיה סוף מצעדה במחשבה תחילה? אם הסוף הוא אחדות, מדוע האחדות אינה יכולה להיות נחלתנו גם במה שנוגע לניהול המשא-ומתן? מדוע אי-אפשר למצוא את הקונסנסוס במה שנוגע למדיניות השלום?

גברתי היושב-ראש. רעיני, הצעתי, פשוטים בתכלית הפשטות: הידברות מירבית בכל מה שנוגע לשלום בין כל חלקי הבית, קואליציה ואופוזיציה כאחת. ראש הממשלה הבטיח מייד לאחר בחירתו פגישה חודשית עם ראש האופוזיציה. הלוואי והיה מקיים זאת, אף שיש לו טענות — כפי שסיפר פעם בכנסת — נגד ראש האופוזיציה. לדעתי כולנו חייבים להתעלות ולקיים הידיד-רות בכל מה שנוגע לבטחון, בכל מה שנוגע לשלום, ועל-ידי זה למעט את מלחמות היהודים. אם נמעט את

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
ביהדות העובר אינו חי. זה שקר.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
את לא יכולה להכריח אותי להתווכח אתך, בוודאי  
לא בטון הזה ובדרך הזאת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אני לא מתווכחת אתך, אני רק מעירה הערה.

יחזקאל זכאי (המערך):  
חבר הכנסת לוריניץ, אני מבקש לשאול אותך שאלה.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
תמיד ובכל הכבוד.

יחזקאל זכאי (המערך):  
אתה בא ואומר שנעזור בעוד חדר, בעוד חצי-חדר.  
אולי תגיד לי: שנתיים אתה יושב-ראש ועדת הכספים,  
מדוע לאלה שקיימים אתה לא עוזר? מדוע הממשלה  
שאתה שותף לה לא עוזרת? להיפך, המצב הולך ומחמיר  
ואתה יושב ושותק. עדיין לא שמעתי את קולך מעל הבמה  
הזאת. בכל זאת אתה בתפקיד חשוב בממשלה. אני אומר  
לך: גדלתי בבית דתי, אבל אצביע בעד הסעיף הזה  
במצפון שקט רק בגלל זה שלא עוזרים בכלל בעניין זה.  
להיפך, מי שיש לו הרבה ילדים מצבו אומלל מאוד בארץ  
הזאת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
לא צריך להצביע בעד, זה סעיף בחוק.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
ידידי חבר הכנסת יחזקאל זכאי, תשמע אותי: אתה  
חבר כנסת צעיר ותרשה לי לספר לך שהיוזמה לחוק  
שחייב את כל הממשלות לתת מענק למשפחות מרובות-  
ילדים באה מצד עבדך הנאמן, מצד חבר הכנסת שלמה  
לוריניץ.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
זה לא נכון.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
הייתי מטורף לאתה דבר. דחו את הצעת החוק  
עשרות פעמים עד שנתקבלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
כסף לא בא במקום הורים מתפקדים, אני מצטערת  
מאוד.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
אני יודע שמדינתנו יכולה להתגאות — כמובן, הכול  
יחסי — אם אנחנו משווים את האפשרויות הכלכליות  
שלנו לאפשרויות של שאר המדינות ואם אנחנו משווים  
את דאגתנו למשפחות מרובות-ילדים למה שנעשה בשאר  
הארצות. אבל נוסף על כך אני חושב שאתה תוכל להעיד  
— אין זה סוד מן החדר — שעדיין לא קרה בוועדה שלנו  
שאיזה חבר ועדה יציע להיטיב עם משפחות מרובות-ילדים  
באיוז צורה שהיא ויושב-ראש הוועדה לא יתן את ידו לכך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
ומייד אתה לוקח עוד מיליונים לבחורים הפאראזיטים  
שלך.

כפי שבוצעו עד עכשיו, הלכה למעשה, ובראש וברא-  
שונה — התיקון בקשר לחוק ההפלות, מחיקת סעיף 5  
והתיקון בחוק האנאטומיה והפאתולוגיה.

יצחק יצחקי (הליכוד):  
כדאי לכם בפעם הזאת באמת לשקול היטב לפני  
שתביאו את החוק הזה. אני מציע לכם באמת לחשוב  
היטב.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
אינני יודע מה הצעות.

לדעתי ראש הממשלה, אף שראשו ורובו — — —

הלל זיידל (הליכוד):  
חבר הכנסת לוריניץ, מותר לי להפריע לך?

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
מותר.

הלל זיידל (הליכוד):  
קראת לפני דקה לאחדות העם ואני תומך בך בכל  
לבי, לכן הסיום אינו יכול להיות פירוד העם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אצלו אחדות זה רק אם עושים מה שהוא רוצה.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
ידידי חבר הכנסת הלל זיידל, אנחנו מכירים האחד  
את השני הרבה שנים וגם המפלגה שלי לא לפני שלושים  
שנה נולדה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אתם קראתם לתנועה הציונית "עמלק של ימינו"  
ואתם נוהגים פה כעמלק.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
גילה של מפלגתי כארבעת-אלפים שנה, אם אפשר  
לקרוא לכך מפלגה. נדמה לי שהשם הזה לא הולם את  
אגודת-ישראל. כרטיס הביקור שלנו הוא אחדות העם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אגודת-ישראל קמה כדי להילחם בציונות, זה אורח  
חייה.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
מה את צועקת? תקבלי את רשות הדיבור, תדברי  
בנחת ותקיימי "דברי חכמים בנחת בשמעם".

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
תודה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוליוני:  
חברת הכנסת אלוני, את מאריכה את זמנו של  
הנואם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
גברתי היושב-ראש, כאשר בבית הזה רוצים לשלול  
זכויות מבני-אדם אסור לתת לזה לעבור בנחת.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):  
אני חושב שתסכימי אתי שאם אנחנו נמנע הפלות  
על יסוד נימוקים סוציאליים ובמקום שנרצח, חס-שלום,  
את העובר ניתן עוד חצי-חדר ועוד חדר — — —

שמואל פלאטוֹ-שרון (פיתוח ושלום):

מה זה? מה זה, חברת-הכנסת שולמית אלוני?

עכשיו קוראת הממשלה גם ללבנון להצטרף לתהליך השלום. אני חושב שהכנסת צריכה לחוק את הממשלה במאמצים להגיע לשלום עם כל מדינות האזור.

אני רוצה לחוק את ידי הממשלה במשאומות הקרוב על האוטונומיה ביהודה ובשומרון ולהביע את תקוותי לסיום מוצלח של שיחות אלו למען שלום-אמת לעם ישראל בארץ-ישראל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

חברת-הכנסת כהנא איננו רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת יגורי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ביום השישי, לאחר החגים הגדולים, כתב ב"מעריב" העיתונאי שניצר: "ראש הממשלה בארץ הפלאות". אם-כי החגים כבר הסתיימו ועברנו לעיסוק בעניינים של חולין ובעניינים של עשייה, ראש הממשלה עדיין נשאר בארץ הפלאות. הוא הופיע היום לפנינו כאשר הוא גותן עצות משלו לכל ארצות האזור, אך לא הביט פנימה בנעשה אצלנו בארץ.

לא היה לראש הממשלה דבר לומר על תופעות ואנדאליסם שלא היו כמותן בארץ הזאת, כמו גדיעה וניסור גם של עצי פרי, של עצי גפן. אנשים אוהבי מולדת משחיתים, עוברים על "בל תשחית" ומנסרים עצי פרי, וראש הממשלה עומד כאן ואומר את דברו, ואין לו לומר דבר בעניין זה.

גאולה כהן (הליכוד):

חברת-הכנסת שולמית אלוני, אפשר לשאול אותך שאלה בנושא זה? אני בהחלט חושבת שכל מי שניסר עצי גפנים צריך לעמוד לדין בגלל מעשים בלתי-חוקיים. אבל למה אינך שואלת האם זה חוקי לטעת גפנים באזור שנסגר עליידי צה"ל? האם זה היה מעשה חוקי לטעת שם גפנים?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

ראשית, אני לא יודעת על מה את מדברת, גאולה. קודם כול זה תמיד מעשה חוקי לטעת עץ.

גאולה כהן (הליכוד):

כן? באמת? גם בביתך הפרטי?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

גם בביתי הפרטי, אם יש מקום לזה. היום שתילים עולים הרבה כסף.

גאולה כהן (הליכוד):

אם כך, מותר גם לבנות בית בכל מקום.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

סלחי לי, מה שאת אומרת איננו רלבנטי, כי העצים שנוסרו לא היו שתילים רכים. ניסרו במשורי חשמל עצים נושאי פרי, ולא חשוב מי עשה זאת — — —

גאולה כהן (הליכוד):

התפיסה של המקום הזה נעשתה לפני שנים-עשרה שנה.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

ואני מבטיח שאני ממשיך בהתאם למסורת. שמחת-לשמוע שאתה תתמוך במחיקת אותו סעיף הידוע לשימ"צה.

יחזקאל זכאי (המערך):

לא, לא, להיפך.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אני חושב שהוא לא הבין את מה שאמרת קודם.

יחזקאל זכאי (המערך):

מדוע מפגלת, חברת-הכנסת לוריניץ, והמפד"ל אינו יוזמות חוקים כדי להיטיב עם המשפחות האלה ולעזור להן, לסייע בידיהן כדי שתוכלנה לקבל תמיכה מתאימה? מדוע אתם לא יוזמים? אני לא ראיתי כל יומה מצדכם. לא ראיתי כל יומה מצד המפלגות הדתיות, במשך השנה-תיים האחרונות שאני יושב בכנסת, כדי להיטיב עם השכבה הזאת. אני לא ראיתי כל יומה מצדכם.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אין עוד שאלות. שתי שאלות מספיקות.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

אנחנו כן יזמנו. כפי שאמרת לי יזמנו את החוק הנוגע למשפחות ברוכות-ילדים. אנו יוזמים ואנו נמשיך ליוזם ואני מקווה שיוזמתנו תתקבל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זה לא נכון.

שלמה לוריניץ (אגודת ישראל):

חברת-הכנסת זכאי, אני מקווה שזה יעזור לך לשנות את דעתך ולהצביע נגד חוק ההפלות.

ולבסוף, גברתי היושבת-ראש, הרשי לי להצטרף לדברים שנאמרו כאן ולברך גם מצדי את אסירי-ציון שזכו לעלות מעמק הבכא, מרוסיה, ולהשתחרר מכבלי ברזל וצלמוות. ברוכים הבאים בשם ה'.

ואסיים בכמה פסוקים: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו; ואמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד יצר ומארצות קיבצם ממזרח וממערב, מצפון ומים — — — יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני-אדם, כי השביע נפש שוקקה, ונפש רעבה מלא טוב, יושבי חושך וצלמוות, אסירי עוני וברזל." כולנו תפילה שכל אסירי-ציון יזכו במהרה בימינו לעלות לארצנו הקדושה עם משיח צדקנו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת פלאטוֹ-שרון, ואחרי — לחברת-הכנסת כהנא.

שמואל פלאטוֹ-שרון (פיתוח ושלום):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לברך את אחינו העולים מברית-המועצות, אסירי-ציון, אשר חלמו ולחמו על זכותם לעלות לארץ ישראל.

ממשלת ישראל, בראשותו של מר מנחם בגין, פתחה בתהליך של הסכמי שלום עם מדינות ערב, לאחר ההסכם עם הגדולה במדינות — מצרים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

על זה אומרים: "הלך וזריר אצל עורב".

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אתם נוהגים בדיוק לפי ההלכה — רק אתם נחשבים לבני-אדם ואין בני אומות העולם נחשבים לבני-אדם.

מה הזכות שלנו על ירושלים אם אין בה חוק אחד לכולם? מה הזכות שלנו על הארץ הזאת אם לא נעשה כאן חוק אחד לכולם? אם דמו של אחד יהיה פחות אדם מדמו של אחר? ואם לראשו הממשלה אין מה לומר על הדבר הזה, ואם לא יהיה חוק אחד לכולם, הרי זו שיטה המערערת את הזכות המוסרית שלנו להחזיק במקומות האלה. ולכן ראש הממשלה חייב להסתייג מהדבר הזה בטרם הוא הופך לשיטה. יש עכשיו שיטה חדשה שלא להגיש עזרה ראשונה לגוי בשבת, גוי העומד למות; ואם מוכרחים להגיש לו עזרה ראשונה, יש מסמך שנשלח לחובשים צבאיים בתשל"ט האומר שלגוי אין פיקוח-נפש בשבת ומפרט מתי להגיש לו עזרה ראשונה. רבנים אספו חובשים צבאיים ואמרו להם שלא להגיש עזרה ראשונה. ועל כל מה שמשתולל פה, על הוואנדאליזם של פגיעה בעצים, על הדבר האכזר ביותר של רצח, שאדם נענש על כך פחות מגנב שווקים — על אלה אין מה לומר?

כאשר אומרים שניתן דין אחד לכולם — הולכים וסוגרים את בית-המשפט. כאשר הולך אורח לבית-המשפט להפעיל את חוק שירות לאומי — הולכים ומכינים חוק לסתום את הגישה שלו. כאשר מתגלה מה שקרה בין הערבים לגבי הפקעת האדמות בדרך לא חוקית — מכינים חוק שאי-אפשר יהיה להגיע לבית-המשפט. עוד מעט יהיה הכול לפי החוק, ובית-המשפט יהיה כמו בעל הטירה של קאפקה, שיודעים שהוא אכל אי-אפשר להגיע אליו. על כל אלה, במדינת-חוק, על כל אלה אין לראש הממשלה מה לומר? אולי זו שיטה; היא התחילה עם ראשית השלטון כאשר שיחררו את גדול הגנבים בחנינה, את יהושע בן-ציון, ונתנו פה מפלט למי שברח ממדינה דמוקרטית, ומאידך גיסא הסגירו למדינה טר-טאליטארית אדם שאיננו עבריין פלילי, וזאת כאשר אנו לוחמים על הזכות לצאת משם, וזה בניגוד לחוק בין לאומי. מה קורה פה? או עומד לפנינו ראש הממשלה ונותן עצות לכל העולם.

ראש הממשלה מביא לנו את התקציב שלו. חשוב התקציב שלו ביחס לתקציבים העצומים שניתנו לפורעי החוק בגדה, לאלה שמתיישבים, כביכול, בחפירות ארכי-אולוגיות ובניתיים לוקחים אדמות של אנשים אחרים? גאולה כהן, אם את חושבת שזו ארץ-ישראל, תתפלל לכך שיהיה סיפוח וחוק אחד לכולם.

גאולה כהן (הליכוד):  
אני באמת רוצה.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):  
או תצטק.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אין לאיש זכות לשדוד אדמות של אחר. אז אומרים שלא מקבלים בעלות אלא אנו רק תופסים את האדמה. מה זה? אילו שיטות?

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קרי-את-ביניים)

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):  
את מדברת עוד מעט, תגידי את דברך על עניינים אלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

לפי החוק אנחנו שם שלטון כובש, ואנשים חיים שם לפי החוק של ראש הממשלה שלך. שם ביתם ושם אדמתם — — —

גאולה כהן (הליכוד):

הרי אמרתי שאלה שעשו את המעשים האלה צריכים לעמוד לדין. אני לא מצדיקה אותם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

שם ביתם, שם אדמתם, והוואנדאליזם הזה שאת מצדיקה אותו הופך להיות לשיטה.

גאולה כהן (הליכוד):

למה את שוב אומרת שאני מצדיקה אותה? הרי אמרתי וחזרתי ואמרתי שהם צריכים לעמוד לדין.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אבל אמרת גם שנטעו את העצים שלא כדין. אלה אינם עצים בני שתיים-עשרה שנה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברת-הכנסת גאולה כהן, את רשומה ותקבלי את רשות הדיבור. את שאלת שאלה וחברת-הכנסת אלוני השגיבה. כל אחד ידבר בתורו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הבעיה של ראש הממשלה איננה מי יעמיד אותם לדין. הבעיה היא שאנו עדים לגילויים של ואנדאליזם, לכך שהורסים וגודעים ומנסרים באופן גס עצי פרי.

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קרי-את-ביניים)

אני לא מבקשת את האישור שלך. אני מבקשת שראש הממשלה יאמר על העניין הזה שזה דבר שלא ייעשה. הוא לא אמר זאת. ראש הממשלה לא אמר דבר על כך שאיש יהודי רוצח איש ערבי. במדינת ישראל קיים חוק קאטגורי של עונש מאסר עולם על רצח, אבל ראש הממשלה לא אמר שום דבר, ומשמע שזוהי ראשיתה של שיטה, שלאיש יהודי מותר לרצוח איש ערבי — — —

שלמה הלל (המערך):

אולי זוהי הריגה — למה לך לומר סתם שזה רצח?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

סלח לי, בית-המשפט קבע שזה רצח וגזר עליה עשרים שנות מאסר.

גאולה כהן (הליכוד):

אבל היה עירעור על פסק-הדין.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

מדובר על לדרמן. הוא נשפט.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

היה משפט והיה פסק-דין.

חברת-הכנסת גאולה כהן, כאשר בתי-משפט של מדינות דמוקרטיות הוציאו פסק-דין קל על נאצים, מה קרה בכנסת הזאת? כאשר הם הקלו בעונשם של רוצחי יהודים — מה קרה בבניין הזה?

גאולה כהן (הליכוד):

את מדברת על נאצים, על רוצחי יהודים — איך את בכלל משווה?

חוברת כ"ו, ישיבה רי"ז

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו (דיון) —

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

אילו ראש הממשלה היה חושב לעשות משהו — אי, כמה כבר היינו שומעים על זה... דברים כאלה הוא לא שומר בסוד. גם סודות בטחוניים הוא לא שומר בסוד. אילו הוא וסגנו היו רוצים לעשות משהו לטובת האזרח, מלבד ההבטחות שיהודי ארצות-הברית יפתרו להם פה את הבעיות — — —

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויזמה):

זה שאנו לא קוראים קריאות-ביניים זה ביטוי לשיא ההתאפקות.

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

אני מתארת לי שיש לכם להוסיף עוד כהנה וכהנה. אני חושבת שאין להתייחס לדברים של ראש הממשלה. ראש הממשלה צריך לעסוק בדברים שהממשלה הזאת צריכה לעסוק בהם ולחזור אלינו מ"ארץ הפלאות". כי אם הממשלה תמשיך לשוטט בארץ הפלאות ניכנס לעידן פעיל מאוד של ואנדאליסם, של גזענות, של מתן יד איש ברעהו, בטרם נרגיש בכך. עלייה ודאי לא תהיה. נעשה חגיגות על כל פליט שמגיע אלינו מרוסיה, אחד על אלף שלא מגיעים, אבל המונים לא יבואו אם לא נהיה חברה מתקונת. וזה התנאי הראשון כדי שנהיה חברה מתקונת. ראש הממשלה הוא האיש שהיה צריך לדבר על מה שקורה כאן ולהתוות דרך ולפנות לציבור. לא במתן אשליות ועצות מחוץ למדינה אלא לחברתנו, לממשלתנו ולכל אזרח בארץ הזאת.

**היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו**:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת יגורי, ואחריו — לחברת-הכנסת גאולה כהן, אחרון הנואמים.

**אורי אבנרי** (מחנה שלי):

היא תסכם בשם הממשלה?

**היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו**:

יהיה סיכום ודברי תשובה לדוברים, אם כי, לצערי הרב, לא שמעו אותם, על אף השדרים ששלחנו. לא יהיה זמן לקרוא את הדברים שנאמרו.

**אסף יגורי** (יעד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הדיון היום בכנסת עומד בסימן של נתק, קצר מוחלט, בין הממשלה לבין העם והארץ הזאת, ולא היתה יכולה להיות עדות מוכחת וחזקה יותר לנתק הזה מאשר נאומי של ראש הממשלה.

אמנם גם כאן בכנסת שמענו את העקרונות של מדיניות ה"ז'סטלוגיה", מדיניות המחנות, ה"ז'סטות", אבל הרשו לי לצטט מה שקבע כבר לפני 300 שנה פאסקאל בנושא של "כללי הכרעה". אני מצטט: "אנשים אלה יכולים לראות את התוצאות, אך לעולם לא את הסיבות. דומים הם לאנשים שיש להם חוש ראייה, אך לא שכל".

אמנם הדיון כשלעצמו נערך בעתו, משום שבאמת דרושה לכנסת ולעם, לצרכים הריאליים של העם, היעדר-כות פוליטית ריאליה; אבל לא כפי שראינו היום בכנסת. בעצם שמענו כאן עצות חינם, וזה דיון מנותק מהמציאות.

**יצחק יצחקי** (הליכוד):

זה חדש בשבילך?

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

אין לראש הממשלה מה לומר לכל הזוגות הצעירים, החיילים, המשפחות, שרוצים שהם יפרו וירבו וימלאו את הארץ? להם אין תקציב? המיליארדים ניתנים לאנשי שים שיש להם דירות ועוברים לשבת במקום אחר, עושים שם פרובוקציות גוראות והופכים אותנו לארץ שבה כולם יהיו בתעלות של מלחמה.

אנו הולכים היום צעד אחר צעד ומבצעים באופן ברוטאלי את כל המעשים שעשו הבריטים לנו. עם שינוי החוק, עם ההגדרה הנוספת של אירגון מחבלים שאין צורך אפילו במעשה אלים אלא רק במחשבה כדי שזה ייחשב לחברות באירגון מחבלים, ועם ההצעה לבטל את האיסור על עונש מוות, כל הנחשדים יכולים להיות נדונים למוות. זה הצדק? זה השלטון? הכול יתפורר כך. גילויים של ואנדאליסם, גילויים של מצוקה — ולראש הממשלה אין מה לומר על כל הדברים האלה, רק לתת עצות פאטרנאליט למדינות אחרות?

**שמואל טולידאנו** (התנועה לשינוי ויזמה):

הוא לא שומע.

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

גם כשהוא יושב פה הוא לא שומע כשמדברים על דברים כאלה. הוא בארץ הפלאות.

גם המשחק הזה של הגרדומים, יש לי הרושם שהגרדומים האלה הם בשביל לתת שעשועים להמונים. כי אילו הגרדומים היו אמת לא היו משחררים רוצחים — ואני בעד ההחלפה שהיתה; אי אפשר לשלוח רוצחים החוצה ולתבוע פה גרדומים כדי לשעשע. אי אפשר לומר לאומות אחרות "אל תיכנעו למחבלים" וכאן לעשות מה שעושים. איפה המוסר הכפול — בצדק? בעושק של הציבור? איזה הצגה עושים פה?

**אמנון רובינשטיין** (התנועה לשינוי ויזמה):

הם רוצחי אזרחים, נשים וילדים שנשפטו כמה פעמים למאסר עולם.

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

כל מה שאנו עדים לו היום הוא התפוררות מוחלטת, הציבור אינו יודע לאן אנו הולכים, הרבה פיתויים חי-צויניים של מלים גבוהות שלא יחזיקו מעמד. ויושב במשרד ראש הממשלה, שעליו אנו דנים היום, גם סגן ראש הממשלה, הפרופסור ידן. לא ראינו אותו היום. הוא שייך לנושא של הדיון, ויש לו לשכה, ויש לו שומרים, ומתגלגלות שם 15 מיליון לירות, ואף אחד לא יודע לאיזה צורך. אבל הוא הלך גם עם איזה איידי-אולוגיה, אולי אידיאולוגיה שונה ממה שאנו שומעים פה. אין לו מה להשמיע? ראיתי שכתבו לראש הממשלה כמה סעיפים בנאום שלו. לסגן ראש הממשלה לא היה מה לתרום? איזו אמת חברתית? הוא לא בא להציל את בעיות הפנים והחברת? שום תרומה? הוא לא היה יכול לרמוז לראש הממשלה "עשה לי טובה, שהציבור ידע שאני עושה משהו, אולי תזכיר גם כמה דברים חברתיים מלבד העניין של החוק לשיחור בנות וביטול סעיף 5 בעניין הפסקת הריון?"

**הלל זיידל** (הליכוד):

אולי ראש הממשלה התכוון לעשות משהו ולא דיבר על כך? ראש הממשלה לא דיבר, אולי ניתן לו צ'אנס?

אסף יגורי (יעד):

אינני זוכר, חברי הכנסת יצחקי, הרבה דיונים כל כך אומללים, כל כך עלובים וכל כך חסרי תוחלת ותוכן כמו הדיון הזה.

שלמה הלל (המערך):

הוא אמר זאת בתחילה.

אסף יגורי (יעד):

בינתניים היה מיבצע ליטאני ובלי שהשגנו דבר גרמנו לעשרות אלפי פליטים, וזאת נוסף על חומרה הנפץ הטמון במחנות הפליטים. בטרם הגענו כאן בבית לדיון ממצה בלקחי מתפאר ראש הממשלה לפני הכנסת וכלי התקשורת בהפצצה במטוסים הישראליים שחזרו רק עכשיו וכן הלאה — דבר שלא נעשה, לפי מיטב זכרוני, עליידי שום ראש ממשלה בממשלות הקודמות. זה נראה לי מעשה לא אתראי, לא נבון, לא מתוך ולא מביא לשום תוצאה מעשית.

שבילי המדיניות הולכים ומסתעפים, וככל שמעמיקים לחדור ל"ער השלום" הולכים השבילים וצרים. גברתי הנישבת ראש, עלינו לעשות הכול שלא ייעלמו "שבילי השלום".

ראש הממשלה בא להציג לפני הכנסת את עבודת משרדו, ואילו עסק בכך, ניהא, כי אז היינו ודאי שומעים באמת במה עוסק משרדו, במה עוסק תקציבו, מה מגמותיו, אלא שבדיון זה התיימר ראש הממשלה לתת לנו תמונה של מעוף ומנוף למדיניותו. אם זה המעוף ואם זה המנוף, נדמה לי שדלונו מאוד.

לא שמענו בדברי ראש הממשלה התייחסות בהירה וחד-משמעית לגבי רמת-הגולן, והיה מקום לומר היום בכנסת במפורש שהמודל המצרי אינו תופס לגבי רמת-הגולן, וזאת דווקא משום שהושמעה בינתניים הכרות של שר החוץ. הסורים צריכים לפנות את דרום לבנון, וכל עוד יהיו טאנקים סוריים וכל עוד תהיה השפעה סורית בדרום לבנון לא יהיה שם שקט. אין טעם להזמין בשלב זה את נשיא לבנון לבקר במדינת ישראל. הסורים חייבים להצהיר שהם יורדים מדרך המלחמה נגד ישראל ושהם מוכנים להיכנס למשא-ומתן ישיר עם ישראל על בסיס של הכרה בזכות קיומה של ישראל. ראש הממשלה היה חייב לומר היום שגבולות השלום הסופיים בין ישראל לבין סוריה ייקבעו רק במסגרת שיחות שלום, על בסיס הכרה בגבולות בטחון בני-הגנה בגבול הצפוני. כל זה לא נאמר ואולי גם לא ייעשה, ושיטת הו'סטון, שיטת המחנות, שיטת ההצגות, שיטת הפסטיבאלים תבוא במקום כל המדיניות השקולה, האמינה והאחראית כלפי אנשים העוסקים יום יום בעשייה. בהתייחסות ובבטחון בגבול הצפון. דרושה "שבירת הצופן", צופן העימות. יש לנו עימות, ואם יש מדיניות לראש הממשלה ולממ"ש שלה צריך היה לשבור את הצופן הזה כדי שנדע היכן אנחנו עומדים.

חברי הכנסת, האם יש לנו שתי מטרות מנוגדות: האחת להגיע להבנה ולהסדר עם שכנינו, והאחרת: הבטח בטהוננו? ואם יש הבדל, ואפילו הבדל תהומי, בין שני אלה, מה עתיד יש למפעל הציוני? הרי אי-אפשר לגשר את הפערים האלה במלים, בהבטחת הסדר, בנוסח אות מעורפלות.

אשר לנושא המחנות, כאשר דנים בדיני גפשות ועוסקים בנושאים עקרוניים אין שערוריה גדולה מזאת.

דרושה עשייה, לא פסטיבאלים; נחוצות הידברות והבנה, אבל לא מחוות. לז'סטולוגיה הזאת אין מקום. רשימת המרצחים ששותרו מהכלא — רק היום התבשרנו עליה גם מעל במת הכנסת וגם בעתונות — זאת שערוריה. מדוע לא היה מקום לספר את האמת? מדוע צריכים היינו לשמוע על כך ממקורות ג'יבריל בסוריה ולקרוא על כך ב"ידיעות אחרונות", שפירסם את הדבר על בסיס אינפורמציה שהגיעה אליו מהחוף? מדוע לא מגיע לנו שנדע מי אלה ששותרו אחרי רצח, אחרי משפט?

שמואל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

מי אלה העומדים להשתחרר, לא אלה ששותרו — את זה אנחנו צריכים לדעת.

אסף יגורי (יעד):

מדיניות ראש הממשלה והממשלה כולה בנושא לבנון אינה מובנת, ואם אינה מובנת כאן בבית הזה דאי אינה מובנת בקרב העמים ובעולם כולו.

אותנו לא מעניין לדעת כמה עתונאים התארחו ואילו אירועים היו במשרד ראש הממשלה. אלו הן שטויות. אותנו מעניין פתרון למצוקת הדיור, מה ראה ראש הממשלה במרכז הנושא של חינוך הדיור הצעיר בארץ, מה ההחלטות בנושא הרשות לעלייה ולקליטה, מה דמותה ומה פעולתה, איך להילחם בבעיית הירידה ולהחזיר אלפי יורדים, איך למנוע ירידה של ישראלים אחרים, אלה הן הבעיות שעליהן היה צריך לדבר, ובעיקר — לעשות לפתרון.

האומנם יש נתק בין הנשמה של המפעל הציוני והישראלי ובין השלטון בישראל — וכפי שחזר ואמר ראש הממשלה פעמים מספר: "אני מתכוון לשלוט" — עד כדי אבדן דרך, עד כדי עירפול חושים ואולי אף עד כדי חדלון של האמונה, חדלון שהוא קשה ביותר, בעתידו של המפעל הזה?

אילו ראש הממשלה היה נוכח הייתי קורא לו: דבר אמת אל העם, וישמעו.

היו"ר ש. ארבל אלמזלינו:

רשות הדיבור לתברת-הכנסת גאולה כהן, המשתתפת האחרונה בדיון זה. אחריה יבואו דברי סיכום של ראש הממשלה. אולי אפשר לקרוא לראש הממשלה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

תמהני איך ישיב ראש הממשלה על דברים שלא שמע אותם.

הלל זיידל (הליכוד):

הוא שומע אותם. לראש הממשלה יש רקמול בחדרו והוא מקשיב לוויכוח המתנהל כאן.

היו"ר ש. ארבל אלמזלינו:

אבל אנחנו רוצים את הנכחות כאן באולם המליאה.

הלל זיידל (הליכוד):

אני מסכים אתך.

היו"ר ש. ארבל אלמזלינו:

חברי הכנסת זיידל, אני חושבת שפגיעה היא בכבוד הכנסת כאשר שולחן הממשלה היה ריק במשך כל הדיון הזה אף שהפניתי את תשומת-לבו של ראש הממשלה לתופעה הזאת.

לדעת — יש לנו כל הזכות לשאול — מה עומד לפני או אחרי הבשורה הזאת ששמענו היום מפי ראש הממשלה.

יצחק יצחקי (הליכוד):

חברת-הכנסת גאולה כהן, תמיד אמרו שלבנון תהיה המדינה השנייה לעשיית שלום עם ישראל.

גאולה כהן (הליכוד):

יש לי היריון נוסף וברצוני לשאול: היום כאשר מדברים על לבנון הרשמית, הבריתית, אנחנו יודעים שזוהי לא כל כך לבנון הרשמית והבריתית, כולנו יודעים שזוהי סוריה; האם אין פה יותר מאשר שיהא או איתות רק ללבנון? אמרתי שיש לי חשק רב מאוד לדבר על הנושא הזה ויכולה הייתי להרחיב עליו את הדיבור, ובפרט לשאול את ראש הממשלה: לאחר שעשינו מה שקרוי חוזה השלום עם מצרים, האם כבר פתרת את בעיות הפנים? אולי פתרת אותן בשיחת הראדיו עם הכתב קיטל. שמעתי שפתרת את בעיית העלייה, תהיה עלייה, הארץ ירוקה, יפה. פתרנו את הבעיות האחרות. כל בעיות הפנים פתורות כבר. חשבנו שלאחר מה שאתה רואה כהישג ושאתה רואה בו אסון אתה היום תתפנה להביא לכניית של שלום בתוך ישראל, תכנית שלום לבעיות החברתיות הקשות אשר במשך שנתיים לא עלו על שולחן הממשלה באופן רציני.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויוזמה): והוחמרו בתקופתו.

גאולה כהן (הליכוד):

גרוע מכול, הן גם לא תעלינה מחר. מדוע? — משום שיש לו בטחון הזה שהשלום הזה יביא לפתרון כל הבעיות; השלום יביא לפתרון סופי של כל הבעיות. אני לא אומרת זאת רק בסארקאס, אני אומרת זאת בהחלט מתוך אזהרה גם לממשלה וגם לכנסת שלא לעמוד בפני עובדות מוגברות.

אבל אמרתי שלא אעסוק בללא הנושאים האלה אלא אעסוק בבעיית הטעיות חמורות, ועליהן צריכה הכנסת לתת את דעתה. האחת — ירושלים. אנחנו חזרנו ושמענו היום ואתמול ובישיבת הממשלה החלטה בדבר "ירושלים לא ניתנת לחלוקה" ו"ירושלים בירת ישראל לדורי דורות"; בעצם אותה החלטה שקיבלה הכנסת ב־1967. לאור מה באה הצהרה זאת היום? — לאור ההצהרות החוזרות ונשנות מפי כל הגורמים הזרים, גם במצרים וגם בארצות-הברית, שירושלים היא שטח ערבי כבוש והיא תידון כחלק מהממשל-ומתן. כולנו יודעים שאת ירושלים — איך אומרים בלשון הצברית? — לא "סגרו" בהסכמי קמפ-דייוויד. ירושלים נשארה פתוחה. ברגע האחרון היתה חליפת מכתבים אשר בה כתב ראש הממשלה מכתב לנשיא קארטר לאחר שזה לא רצה לקבל את המכתב הראשון שלו אלא רק עם ההטעיה שתהיה בו: שלא יאזכרו בפירוש שטח ערבי כבוש אלא יאזכרו שם, כפי שנציג ארצות-הברית באו"ם יוסט ואחרים הביעו את עמדת ממשלת ארצות-הברית, שזה שטח ערבי כבוש. אבל במכתב של ראש הממשלה לנשיא קארטר מאזכר ראש הממשלה את ההחלטה של 1967. הוא לא אומר באופן אקטואלי מה עמדתו היום, ראש הממשלה אומר בראיון "למעריב" לפני זמן-מה שאיזכר רים של החלטות שהיו, בלי רלבאנטיות דהיום, אינם

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני חושב שיש לציין שזה דבר בלתי-מקובל בהחלט בתולדות הכנסת ששום שר אינו נוכח בדיון על משרדו. נדמה לי שלדבר זה אין בכלל תקדים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויוזמה):

שלא לדבר על כך שמושב הכנסת נפתח בהצהרה ששולחן הממשלה יהיה מלא.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הוא שכח את מה שהבטיח.

הלל זיידל (הליכוד):

אני בטוח שראש הממשלה שמע ויעלה מייד.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):

אולי היושבת-ראש תנעל את הישיבה.

היו"ר ש. ארבל (אלמוזלני):

בבקשה, חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד):

קשה לי לעמוד כאן ולבקר את מדיניות הממשלה לאור העובדה שיותר מפעם אחת עמדתי כאן על הדוכן הנה בתחשיבים האחרונים ואמרתי שלממשלה הזאת אין מאנדאט להוסיף ולכתן כממשלה והיא צריכה לקבל מאנדאט חדש מן העם. זה היה נכון גם לפני חוזה השלום; לא כל שכן שזה נכון גם היום, כאשר המשא ומתן מופנה לנושא יהודה ושומרון, שלגביו לא יורמו 95 אצבעות גם בכנסת הזאת. מכל מקום ודאי שהעם מודאג ומטורד, ולדעתי אין לממשלה הזאת מאנדאט והיא צריכה לפזר את הכנסת וללכת לבחירות. אבל עד אז אין ברירה אלא להזהיר מפני טעויות והטעיות נוספות המשולבות היום, לדעתי, בפעולות הממשלה.

דיברתי פה, גם זאת בהודמנויות אחרונות שעליתי לבמה הזאת, על טעויות והטעיות של הממשלה בנושא חוזה השלום, על עובדות מוגברות שהכנסת עמדה בפניהן ועל דברים שאנחנו עדיין לא יודעים ונעמוד בפניהם בתקופה הקרובה. היום ברצוני להזהיר לפחות משתי הטעויות נוספות. אמנם יש לי חשק רב מאוד להתייחס לבשורה שנתבשרנו היום בנושא של לבנון — הקריאה לחוזה שלום עם לבנון; חשק רב מאוד מטעמים מספרי: קודם כול מהטעם הפשוט שברצוני לשאול, לאור התק-דימים שבעבר, לאור הכרת דרכו של ראש הממשלה — בעצם מה כבר שילמנו; לא מה נשלם — על "מה נשלם" שמענו פעם, לאחר שבנושא חוזה השלום עם מצרים נאלצנו לשלם תשלום של החזרת יהודה ושומרון לפלש-תינים; היום אנחנו יודעים שבנושא החזרת הפליטים נשלם את התשלום של החזרת הפלשתינאים ליהודה ושומרון. ברצוני לשאול: מה כבר שילמנו? קשה לי להאמין שהדברים האלה נעשים פה מבלי שהיו מגעים מוקדמים. אני מאוד רוצה לא להיות מופתעת ולא להיות מוכשלת כמו שהוכשלנו בנושא בואו של סאדאת לכאן, שהיום כולנו יודעים שזה לא היה כך שסאדאת סבל לילה אחד מגדודי שינה קשים מאוד, לא יכול היה לישון, אינני יודעת אם הוא העיר את ג'יהאן או לא העיר את ג'יהאן, אבל הוא לא יכול היה להירדם ופשוט קם בוקר אחד ואמר: אני לא יכול לחיות בלי שלום עם ישראל. כולנו יודעים שזה לא כך. כולנו יודעים שהוא הגיע לכאן כאשר סיני היתה בכיסו. אנחנו רוצים

רצתה לקיים שגרירות בירושלים, כי היא עדיין מחזיקה בדעה של האו"ם שירושלים צריכה להיות עיר בין לאומית. אבל כאשר זה נוגע לערבים היא דורשת שזה יהיה שטח ערבי. אז היא שוכחת את כל הנושא של הבין-לאומיות. זאת צריך לומר לאמריקנים. מעל במה זו מוכרתה לבוא הצהרה — ואני פונה לראש הממשלה ותובעת מהכנסת לדרוש מהממשלה שתבוא הצהרה חד-משמעית שירושלים לא תיכלל בשום דיון על שום אוטונומיה.

ההטעיה השנייה — ראש הממשלה אמר, בקשר לפינוי הנשים בחברון, שלא תהיינה תפיסות לא בתל-אביב ולא בחברון. ובכן, קצת היסטוריה: בנושא בניין "הדסה" אני לא צריכה להזכיר לראש הממשלה, אבל הייתי רוצה להזכיר לכנסת, כי ראש הממשלה השתתף יותר מבעצרת אחת וקרא לחידוש הישוב העברי בחברון. באותה אסיפה או עצרת שבה קברו את ספרי התורה אמר ראש הממשלה שאחד המחזלים הקשים, כמו המחזל של יום-הכיפורים, הוא אולי בכך שלא חידשו את הישוב העברי בחברון. הוא קרא אז לממשלה, או לשר הבטחון דאז חבר-הכנסת פרס, לוותר על יוקרת הממשלה אף שתפסת בניין "אברהם אבינו" או "הדסה" היא בלתי-חוקית, כי יש יוקרה גדולה מיוקרת הממשלה והיא יוקרת ארץ-ישראל. יוצא שבלי להיכנס לנושא אם יש חידוש ישוב היהודי בחברון או לא הנושא של חוק וסדר לא יכול לצאת בעניין זה מפי ראש הממשלה. מראש הממשלה אפשר לבקש מה שהוא ביקש מהממשלה הקודמת — לוותר על היוקרה, כי יוקרת ארץ-ישראל גדולה ממנה.

באשר לנושא של החוקיות והתפיסות בתל-אביב, האם התפיסה של בניין "הדסה" על-ידי הבעלים — וייפוי-כוח נמצא בידי האנשים מידי הבעלים — האם היא תפיסה בלתי-חוקית? זו גם השאלה ששאל ראש הממשלה בכל פעם שאני — ולא רק אני — העליתי בשם הליכוד הצעות לסדר-היום על אותו בניין "הדסה".

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

התפיסה היא בלתי-חוקית וההתנהגות בלתי-אנושית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

חברת-הכנסת כהן, יש לי אליך שאלה מאוד עקרונית וחשובה. האם את מוכנה שכל אחד יחזור למקום שבו היה ב-1929? יהודים למקומות יהודיים וערבים למקומות ערביים?

גאולה כהן (הליכוד):

לא. אני לא סתכחתי בערבים ביפו. הם רצו לטבוח בי. בחברון טבחו בני והיום הם יושבים באותם הבתים. יש על כך תשובה. זאת לא דוגמה. התשובה היא לא ולא.

הלל זיידל (הליכוד):

חברת-הכנסת אבנרי, ואתה מוכן? גם כן לא.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני לא רוצה שאלה יחזרו לשם ולא יחזרו לכאן. היסטוריה לא תולכת אחורה.

גאולה כהן (הליכוד):

בניין "הדסה", כמו בניינים אחרים שם, לא היו בכלל מיושבים ערבים עד היום הזה. הם היו, בידי הממשלה הירדנית, נכסי "האויב הציוני". "האויב הציוני" חזר וכבש אותם. היום הוא מחזיק בהם ולא נותן לשבת

שוים מבחינה פוליטית. זה גם תופס כלפי המכתב על ירושלים.

מה דרוש לנו היום לאור ההכרזות האלה? לא שירושלים היא בירת ישראל לדורי דורות — זאת אמר גם כל יהודי בגולה; לא שירושלים לא ניתנת לחלוקה — זאת גם סאדאת אומר, שירושלים תהיה מאוחדת; מה שדרוש היום זה לא "לא ניתנת לחלוקה" אלא "לא ניתנת לדיון" בשום משא-ומתן על האוטונומיה או בכל מקום אחר.

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

לכך בדיוק התכוון ראש הממשלה.

גאולה כהן (הליכוד):

למה אי-אפשר שראש הממשלה וממשלת ישראל יוציאו את ההחלטה הזאת — והכנסת תחייב אותם בעניין הזה: כמו שלא דנים לא על פתח-תקוה, לא על נתניה, לא על יפו, לא על לוד לא ידונו גם על ירושלים? זאת אומרת שהממשלה מוכנה לדיון — אני מקווה שלא. זאת צריכה הממשלה לומר היום כדי למנוע אי-הבנה ולענות בדיוק על ההצהרות שלפיהן אנחנו היום רואים שירושלים בסכנה. ירושלים בהחלט בסכנה.

שלמה הלל (המערך):

אולי את יודעת אם התושבים הערבים של ירושלים שייכים לאוטונומיה האישית שקיבלנו אותה?

גאולה כהן (הליכוד):

זאת בדיוק אחת הבעיות שהשר דין — היום הוא, כמובן וכרגיל, אומר דבר ואחר כך אומר "לא אמרתי" — אמר שהתושבים הערבים של ירושלים יכולים בהחלט להצביע בתחום האוטונומיה ולמעשה, אם האוטונומיה היא על התושבים או יש גם אוטונומיה על מזרח-ירושלים. זהו בדיוק הפירוש המעשי של הדברים.

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

לפיכך דינה של ירושלים כדין הגדה המערבית.

גאולה כהן (הליכוד):

אני מקווה שזה לא כך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מקווה שזה כן כך.

גאולה כהן (הליכוד):

אני יודעת שאתה מקווה כך, לכן אני מבקשת עוד יותר שהממשלה תודיע מעל הבמה הזאת לא רק שירושלים לא ניתנת לחלוקה, לא את ההצהרות האלה, אלא שיש החלטה פוליטית אקטואלית שירושלים לא ניתנת לדיון.

היום מסתובבות פורמולות בשטח. אספר לכם אחת ששמעתי, והיא מזועזעת, האומרת: שהרובע היהודי וה-כותל יישארו בידינו, ואילו הר-ציון — אתם יודעים שמהר-ציון עד מעלה-אדומים אין בית יהודי אחד, אין שום בנייה יהודית — לא הר-ציון, סליחה, השטחים שמחר הבית ומזרחה, יהיו בריבונות ערבית, וכל מיני פורמולות אחרות. פתאום יש אינטרס לסעודיה. מה האינטרס של סעודיה? 19 שנה היתה ירושלים בידי ירדן; ואף פעם אחת לא בא המלך הסעודי לבקר במקומות הקדושים, שבלעדיהם הוא אינו יכול לחיות ולא ישן בלילות, שלא לדבר על הצביעות האמריקנית שבמשך כל הזמן לא

למען חוזה השלום, בגלל הדאגה לבניה. התשובה של האם היהודיה לסאדאט, התשובה של הנשים האלה, אומרת: אנחנו באמת שותפות, אבל לא לנסיגה מארץ-ישראל אלא לכל הלוחמים והלוחמות למענה.

שמואל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):  
כבשנו את "הדסה".

גאולה כהן (הליכוד):

הם הלכו עם ילדים. שמעתי שמישהו אמר שזה ניצול ילדים. זה לא ניצול ילדים. ניצול ילדים זה כאשר מכניסים לראשי בנינו ובנותינו שלמענם אנחנו צריכים לסגת. זה ניצול ילדים לרעה. זהו ניצול דור העתיד. מה שהן עושות זה לא ניצול, למען בניהן הן עושות זאת, למען הבנים שעדיין בכסיהן, כי יש שם נשים הרות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ממה שאת אומרת אפשר להסיק שכמו שהמצב בין הגברים כן הוא גם בין הנשים: יש אם יהודיה ויש אם יהודיה. הנשים בגנין "הדסה" בחברון הן לא פרוטסט של האם היהודיה.

גאולה כהן (הליכוד):

אני אומרת כאן רק את דעתי. לדעתי הן מייצגות את האם היהודיה בכל הדורות. היום נכנס אליהן המושל ואמר להן שעד השעה ארבע אחר-צהריים הן יפנו. ברוך-השם, הדבר הזה לא נעשה. אני מקווה שלא יעשה עד השעה ארבע מחר ומחרתיים. אבל אני מקווה עוד יותר שעד השעה ארבע מחר ומחרתיים יהיה אור ירוק ותהיה החלטת ממשלה, לא על פינוי אלא על מילוי כל הבתים בחברון העומדים ריקים ומתכים. הממשלה פותחת הרבה יותר מהם. תראו איך הנשים האלה מסתובבות ב"קסבה" בלי שום פחד. אין בכלל ממה לפחד, כי הערבים יודעים שאצלן זה טבעי, שזו אמת. רק אצלנו פחדים. פחדים של עשרת המרגלים האומרים: מה נעשה, אמריקה תגיב, מה יהיה, יהיה ג'יהאד. רק אצלנו יש פחדים כאלה.

אמר ראש הממשלה שלגוש-אמונים יש תסביך משי-חיות.

שמואל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):  
"כזבנים".

גאולה כהן (הליכוד):

הוא אמר גם "כזבנים", בקשר להתנחלויות. אני חושבת שגם נושא ההתנחלויות יבוא על דיוקו ואמיתותו, ואין לי עכשיו זמן להסביר מי פה מטעה. אבל בנושא המשיחיות, אני רוצה לשאול אם מפני שגוש-אמונים, בפרט היום, איננו מקבל את משיחיות, אדוני ראש הממשלה, בגלל זה יש לו תסביך משיחיות? גוש-אמונים, שראש הממשלה עמד כאן ודיבר בשעתו בהתלהבות אמיתית עליו כעל חלוץ, שמזכיר לו את ימי נעוריו בבית"ר — האידיאליסטים האלה, מרגע שאינם מכירים במדיניות של נסיגה, הופכים להיות בעלי תסביך משי-חיות? בעלי תסביך משיחיות הם דווקא כל אלה שמתוך פחדים עושים פולחני אישיות.

אני פונה עכשיו בשם הנשים: אין הן מבקשות רחמים ולא טובות; הן מבקשות מה שמגיע — את זכותן. אני מבקשת — אם להשתמש במלים של ראש הממשלה: אל תנצל את זכות הכוח שלך לפנות נשים היושבות בחברון בכוח הזכות.

בהם. זה המצב האבסורדי שאליו הגענו בגנין "הדסה", שהיום אנחנו, הליכוד, התנערנו מאחריות. יש שם מסעדה — ושום דבר לא קורה. יש שם ישיבה, גאלריות — ושום דבר לא קורה. יש בגנין "הדסה", יש עוד בתים. יש בתים שיושבים בהם הרוצחים, שרצחו וירשו. לא אומרים לנשל. זה לא נישול. אבל למה לנשל יהודים? יהודים מותר כן לנשל מרכושם ומבתיהם, וערבים — לא? איננו בעד נישול ערבים. אבל תראו את האבסורד שמגי-עים אליו.

בנושא הגפנים שמעתי את חברת-הכנסת אלוני. אני אומרת שמי שעקר גפנים צריך לעמוד לדין. אבל אני אומרת שגם מי שנשטע גפנים בצורה בלתי-חוקית, במקום שנתפס על-ידי צה"ל לפני עשר שנים, במקום תפוס, גם הוא עשה מעשה בלתי-חוקי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

צה"ל הוא שלטון כובש ולא בעלים של אדמה.

גאולה כהן (הליכוד):

למה אתם דמאגוגים? אמרתי בהתחלה שאני בעד העמדה לדין של כל מי שעקר גפנים. אבל לא פחות צריך להעמיד לדין את מי שנשטע את הגפנים במקום סגור. הממשל דירדר שם את המצב בגלל הפחד הזה. כאשר דובר על תפילה ב"אהל יצחק" שבמערות המכפלה עמד שר הבטחון. דאז ואמר: מיליון ערבים מוסלמים, ג'יהאד של מיליון ערבים יבוא למערת המכפלה; אתם לא יודעים מה אתם עושים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הם לא באים כי את מחזיקה בכוח הנשק. אי וואבי אם אנחנו מחזיקים בכוח הנשק מקומות שלנו.

גאולה כהן (הליכוד):

היום מתפללים ב"אהל יצחק" ושום דבר לא קורה. לא מיליון ולא חצי-מיליון — שום דבר. תראו איך הערבים עוזרים שם, בתוך בגנין "הדסה". אם רוצים לחיות יחד... ראש הממשלה אמר שלא יהיה גבול בתוך ארץ-ישראל המערבית — ובכן, שלא יעבור גבול גם בתוך חברון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):  
יש גבול.

גאולה כהן (הליכוד):

לא צריך להיות גבול לא שם ולא בתוך חברון ולא מחוץ לחברון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

פעם אחת צריך לשים את האמת במקומה. בניגוד לדברי הממשלה יש גבול בארץ-ישראל המערבית. ממערב לו חל שטח השיפוט של מדינת ישראל. וממזרח לו לא חל השיפוט של מדינת ישראל אלא שלטון צבאי.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

ב"העולם הזה", לא במציאות.

גאולה כהן (הליכוד):

ביחס לנשים עצמן היושבות שם אפילו ראש הממשלה, בדרך כלל, לא היה מגיע היום למה שהגיע. אמרתי אולי פעם שהגיע לכך מתוך כוונות טובות, אבל הגיע למילכוד גורא של מדיניות שהוא לכוד בה. אנחנו מדברים היום על הנשים העבריות הנותנות תשובה לסא-דאט. סאדאט אמר שהאם העבריה היא השותפה שלו

## 2. תשובת ראש הממשלה

רחוקות מאוד הייתי ממסיק ראש ממשלה בעבר. לפעמים היו גם התנגשויות חמורות, אבל כך לנהוג באופן תמידי ולא לתת לחבר כנסת לדבר?

(קריאה)

שב בשקט. לא משחקים בשמותיהם של בני-אדם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
זו היתה טעות.

ראש-הממשלה מ. בגין:

הוא מלגלג על פנייתי לנשיא סארקיס. מה הליגלוג הזה? אני רוצה לשאול: כמה פעמים אלה שקדמו לי במשרד ראש הממשלה פנו לשליטי ערב שיבואו וישוחחו אתם בכל מקום, בכל שעה? כמה פעמים? הראשון, השני, השלישי, הרביעי, החמישי. באו? לא באו. וחורח ושיננו: הבה תבואו, אנחנו מוכנים להיפגש אתכם בכל מקום ובכל שעה. היו מוכנים ללכת לקהיר. הזמינו אותם? לא. חזרו על הקריאות האלה.

מדוע צריך לזלזל בקריאה זו, הראשונה לנשיא מדינה שכנה, שאני רוצה להיפגש איתו בירושלים או בבירות או בנצבה או בכל מקום אחר כדי לעשות שלום בינינו ובין לבנון? מדוע צריך לזלזל בזה? מגיין האירוניה הזאת המרקיעה שחקים של חברי-הכנסת פרס? הוא איננו יודע את הפניות? הוא עצמו לא היה מן השליחים לפניות? מדהים ממש. השמעתי קריאה. אני חושב שהיא הגיונית. אני רוצה לומר לחברי-הכנסת פרס: אני משוכנע — כמוכן, כולנו בידי שמיים סוף כל סוף — שיבוא יום וראש ממשלת ישראל, יהיה אשר יהיה, ייפגש עם נשיא לבנון, יהיה אשר יהיה, והם יעשו שלום ויחתמו על חוזה שלום. לא צריך להשמיע דברי ליגלוג. אני רוצה לומר שהמלגלג יולגלג. באחד הימים הוא יצטרך לומר משהו על דברי הזילזול שהשמיע היום. הוא לא ציפה שהנשיא אשדאד יהיה בירושלים בנובמבר 1977. הוא לא ציפה. הוא לא היה צפוי. אני הזמנתי אותו. הוא בא. עובדה היא. הוא לא ציפה שאני אהיה בקהיר ואתקבל שם בנגינת "התקווה". עובדה היא. ואל נולול בקריאה לנשיא סארקיס, כי תבוא גם הגשמתה.

חברי-הכנסת פרס יעץ לי לעשות סדר בתנועת החירות. כל הכבוד. רשמתי לפני את הקריאה הזאת שלו. אשתדל. אני רוצה לשאול אותו אם כבר עשה סדר עם חברי-הכנסת רבין. שם כבר בסדר, בין שני חברי הכנסת האלה?

(קריאה: כן.)

שים יד על הלב. האם הכול בסדר בין חברי-הכנסת פרס לבין חברי-הכנסת רבין? קראתי מאמר מתוך ספרו של חברי-הכנסת רבין. שומו שמיים, באחד הימים הציע שמעון פרס, שר הבטחון, להכניס את הסובייטים לסיני. ראש הממשלה לשעבר אומר: נדהמתי כאשר קראתי את ההצעה הזאת. איך אפשר להגיש אותה? להביא צבא סובייטי לסיני? האם הכול בסדר בין חברי-הכנסת רבין וחברי-הכנסת פרס, ורק אני צריך לעשות סדר בתנועת החירות? שיחשוב עוד פעם אם הציע הצעה נכונה להביא חיל אדום לסיני, לקירבת הגבול של ארץ-ישראל.

אחר כך חברי-הכנסת פרס מביא פירושים להסכם קמפ-דייוויד. השעה מאוחרת, גברתי היושבת-ראש, גם אני רוצה להעסיק את חברי הכנסת —

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

גברתי היושבת-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אנשים שמעו שבפתיחת מושב הכנסת של ימי הקיץ נשאתי דברים על נושאים מדיניים מובהקים: חלק ראשון — ירושלים ומעמדה; חלק שני — תהליך עשיית השלום בין ישראל ובין מצרים; חלק שלישי — לבנון. בחלק הרביעי מסרתי דו"ח על פעולות משרד ראש הממשלה. אמרתי בכנות כי הדברים שהשמעתי הוכנו בשבילי על-ידי חברי. מישהו פירש כאילו אני מטיל עליהם את האחריות. לא היה ולא נברא. בכנות הודעתי כי הנאום כולו שלי, ודברים אלה הוכנו על-ידי חברי. אם יש כאלה שמכנים בשבילים נאומים והם מופיעים על הבמה כדמוסתנסים, זו זכותם. אני לא נוהג כך. מה שלי, אני אומר; מה שאיננו שלי, גם כן אומר. אבל, כמוכן, הנאום כולו הוא על אחריותי ולא התחמקתי ממנה.

אני רוצה לשאול אתכם, מורי ורבותי, במי פגעתי בנאומי היום. את מי התקפתי, את מי ביקרתי? עולה חברי-הכנסת שמעון פרס, ראש האופוזיציה, ומשמיע נאום, ואני חייב לומר שכמעט הדדעזתי בגלל רמתו הנמוכה. אני חבר בכנסת שלושים שנה ועדיין לא שמעתי נאום כזה, שאיננו פוסק לתקוף על העבר ועל ההווה ועל העתיד. זכותו. אבל עכשיו הוא צריך לקבל תשובה. אמנם הוא נסע לבת-ים להשמיע שם הרצאה, כנראה חשובה מאוד, בפני איכרים, אבל מי שתוקף את ראש הממשלה צריך להיות מוכן שיהיה מותקף על-ידו ויקבל תשובה. ואני אשיב על כל טענותיו. אבקש מאת חברי-הכנסת הלל למסור לחברי-הכנסת פרס את תוכן דברי.

שלמה הלל (המערך):

אני מקווה שיהיה מה למסור, אדוני ראש הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

מכל מקום אשלח לו את הטטנוגראמה. אדאג לזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אנחנו ננקד את הנאום.

ראש-הממשלה מ. בגין:

לא. הוא יודע לקרוא עברית, לא פחות ממך בוודאי.

עולה חברי-הכנסת שמעון פרס, גברתי היושבת-ראש, ומלגלג על פנייתי לנשיא לבנון סארקיס. הוא אפילו מעוות את שמו, מזכיר את יקירנו חברי-הכנסת לשעבר סורקיס. לא יפה. לא יפה לעוות שמו של בן-אדם. אילו רציתי לומר מה מוצאו של השם פרס בטבע לא היה לו נעים. מכל מקום זה עוף לא כשר. כך כתוב בתורה. נכון? לא עושים משחקים בשמותיהם של בני-אדם. שמו של נשיא לבנון הוא סארקיס, שמו של חברי-הכנסת לשעבר הוא סורקיס, ואני מחבב ומכבד אותו.

שלמה הלל (המערך):

אדוני ראש הממשלה, בהעדרו של חברי-הכנסת פרס אני רוצה לומר כי כולם יודעים שזו היתה טעות, פליטת-פה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

חברי-הכנסת הלל, רק עכשיו פתחתי את פי. איזה הרגל יש לכם. אני הייתי באופוזיציה 29 שנים, לעתים

ראש-הממשלה מ. בנין :

מי שמתקיף צריך לדעת שיהיה מותקף. בבית הזה מעולם לא היו ולעולם לא יהיו מונולוגים. אם תתקיפו — תותקפו. זה חופש הדיבור הדמוקרטי. אין דבר חד-צדדי.

(קריאה : מי מונע זאת ?)

לפירושים של פרס להסכם קמפ-דייוויד אין שחר. אקח את השור בקרניו. כתבנו שאנחנו מכירים גם בזכויותיהם של ערביי ארץ-ישראל. נכון. בנוסח האנגלי כתוב : "the legitimate rights of the Palestinian people". יש מכתבים ביני לבין קארטר. המכתבים פורסמו. חברי-הכנסת פרס קרא אותם. גם הערבים קראו אותם. בכל מקום שכתוב West Bank — זה יהודה ושומרון, ועמדנו על זה בכל תוקף. פירוש הדבר ערביי יהודה ושומרון, ערביי ארץ-ישראל. אבל שם הוכנסה גם המלה "גם". פירוש הדבר ליהודים זכויות ביהודה ובשומרון וגם לערביי ארץ-ישראל יש זכויות. כן, יש להם. לכן הצענו להם אוטונומיה. איננו רוצים לשלוט בהם ולהתערב בחייהם הפנימיים, איננו רוצים לקבוע את המהלכים של חיי יום יום. לכן הצענו אוטונומיה מלאה. נבחר את המועצה המינהלית. ביחס למועצה המינהלית כתוב : authority of self-governing. נאמר : מכל מלמדי השכלתי. לפחות את הפסוק הזה תקבל. גם כן תרגיל. תשמע יפה. ובכן, היה כתוב : self-governing authority. דרשנו לכתוב : administrative council — מועצה מינהלית. אמר אליב, משפטן מוכשר מאוד, שאיננו דווקא מידידי ישראל : אם תכתבו administrative council, פירוש הדבר — מועצה מינהלית, ופירוש הדבר שבכל מקום שכתוב self-governing authority פירוש הדבר — authority of self-governing council. אמר הפרופסור ברק, היועץ המשפטי לממשלה דאז ושופט בית-המשפט העליון דהיום : לזה בדיוק אנחנו מתכוונים. כאשר האמריקנים, באחד הימים, הגישו טיוטה ובה לא היה המלים administrative council היה צריך להחזיר אותן על-פי דרישת נשיא ארצות-הברית. כאשר ישבתי אתו בחדר הישיבות של הממשלה האמריקנית, אמרתי לו : אדוני הנשיא, כתוב בסוגריים administrative council ; מדוע מלים אלה אינן מופיעות ? הוא פנה ליועציו ושאל שאלה רצינית — אני מצטט אותו : "מדוע איננו יכולים להשתמש בשפת הסכם קמפ-דייוויד ?" ובמשך 24 שעות המלים האלה הוחזרו לנוסח.

בא חברי-הכנסת פרס, מתעלם מכל העובדות האלה, מפרש שלא כהלכה, בעצם מסלף את הסכם קמפ-דייוויד ואחר כך הוא טוען שהממשלה ממלפת אותו. לתת נשק כזה בידי גורמים זרים ? זה נאה לראש האופוזיציה בזמן שאנו עומדים במערכה, לפי דעתי גורלית — לפי הערכתי נזכה בה, ננצח — על עתיד ארצנו, על עתיד ארץ-ישראל, יהודה ושומרון ועזה, על בטחוננו של עמנו, גם על בטחונם של הערבים ? איננו רוצים לפגוע בשום ערבי, איננו רוצים לגרש שום ערבי מאדמתו, מכפרו, מעירו. זכות התנחלות ליהודים, אמנם כן, בלי שום גירוש של ערבים. כאשר אנו עומדים במערכה גורלית על עניינים חשובים של האומה צריך ראש האופוזיציה לתת חומר כזה בידי דורשי רעתנו ולומר שלל הדברים אינם נכונים והם סותרים את ההסכם ? הוא גילה חוסר ידיעה, פשוט אינו מתמצא, אינו יודע, לא למד דיין. הוא עומד על במה זו ומטיף מוסר ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :  
יש זמן.

ראש-הממשלה מ. בנין :

אבל לי אין זמן. אני עובד משעה 5 בבוקר. מכל מקום, אם יש קצת זמן כוח אין. אבל "הנותן ליעף כוח".

חברי-הכנסת פרס נתן פירושים להסכם קמפ-דייוויד. לא אכנס לפרטים. אני אומר, גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפירושים אלה אין שחר. אני תמה איך פאטריוט כמוהו עומד על במה זו, שהדיה מגיעים מקצה עולם עד קצהו, ונותן נשק בידי דורשי רעתנו. מדוע צריך לפרש כך את הסכמי קמפ-דייוויד ? כולנו יודעים לקרוא עברית ואנגלית. אני בין אלה שעמלו על כל מלה. מדוע לפרש כך ? חתמנו על כך שתהיה אוטו-נומיה לתושבים ביהודה, שומרון ועזה. כאשר באו באחד הימים האמריקנים ומחקו את המלה "תושבים" היינו צריכים להחזיר אותו. כאשר המצרים באו לאום חשיבה כדי להחליף עמנו את איגרות האישור ומחקו את המלה "תושבים" היינו צריכים להחזיר אותה. מדוע לפרש זאת אחרת ? אמנם כן, עמדנו בתוקף על כך שיהיה כתוב : אוטונומיה מלאה לתושבים, ולא לאזורים. ויש הבדל. אני בהחלט אומר גם היום שיש הבדל. הראיה, כתבנו זאת בהסכם קמפ-דייוויד. מדוע לפרש זאת אחרת ? מדוע לתת יד בידי זרים כדי שיגידו שממשלת ישראל נותנת פירוש לא נכון, כביכול, והראיה — ראש האופוזיציה בישראל אומר שהפירוש אינו נכון ? אוי לפאטריוט-טיס הזה. ועוד רוגזים שאני העירותי. איך נקרא המוסד המפורסם הזה בישראל ? "צוות התגובות". לאחר פירסום ידיעות בלתי-מוסמכות על תכנית האוטונומיה שהגשתי לוועדת ה-11, שהיושבת-ראש שלה הוא שר הפנים היושב כאן — הוועדה לא החלה כלל בדיוניה, לא הביעה דעתה ולא קיבלה החלטה ; היו ידיעות בלתי-מוסמכות — יוצא צוות התגובות של מפלגת העבודה, הנכבד והנכבדה, ואומר שזה בניגוד להסכם קמפ-דייוויד, שהדברים האלה יביאו לאלימות ביהודה, בשומרון ועזה, שהפירוש הזה מסולף, ראש הממשלה מוליך שולל את הציבור. מדוע עשיתם כדבר הזה ? שום החלטה לא נתקבלה. קראתם בעתונות. האם אתם מאמינים אפילו לכתוב "בדבר" ? אם אתם מאמינים, תקראו היום מאמר "בדבר" המחייב עונש מוות למחבלים. ביום רביעי תעשו סקאנדאל בלתי-משוער על מה שהחלטנו, וביום רביעי אשיב לכם, ליוסי שריד וחבריו, אתם מאמינים בכל מלה בעתון ? מה עשיתי ? הגיבתי שזה לא נאה ושהו חוסר אחריות ממלכתית ולאומית. אומרים לי : אנחנו לא זקוקים לאי-שורו של ראש הממשלה. האם דרשתי אישור ? האם מנעתי מכס פירסום ? אבל מה, אתם יכולים לגדף, יכולים לקרוא שמות גנאי, להעמיד את ממשלת ישראל במצב קשה — וממשלת ישראל מנהלת את ענייני המדינה — ולי אסור להגיב ? אינכם רוצים להתחשב בתגובתי — תמשיכו לגדף ; רוצים — תימנעו. אבל אתם רשאים לגדף ואני חייב להחריש רק משום שאני ראש הממשלה, עבד קטן שלכם ? איזו פילוסופיה של דמוקרטיה היא זו ? אם לכם מותר לדבר — מותר גם לי. לשנינו יש בדיוק אותה זכות של חופש דיבור. לא אסרתי על שום חופש דיבור שלכם, אבל אני רשאי להגיב על הדברים.

שלמה הלל (המערך) :  
לכם מותר לגדף וגם לנו.

שלמה חלל (המערך):

תושבי מזרח-ירושלים הם חלק מהאוטונומיה, אדוני ראש הממשלה?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

תן לי לדבר, חבר-הכנסת הלל.

שלמה חלל (המערך):

אני מבקש הבהרה של-ממש: האם תושבי מזרח-ירושלים הם חלק מהאוטונומיה?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

כמו שאמרתי היום, כמו שאמרנו לאירגון האו"ם על-ידי הפרופסור בלום במכתב שהגיש למוזכיר הכללי והוא יופץ בין 132 חברות אירגון האו"ם: ירושלים עיר אחת, לא תחולק עוד לעולמים, בירת ישראל הנצחית. כך היה, כך יהיה, עם גישה חפשית למקומות הקדושים לכל יהודי, לכל מוסלמי, לכל נוצרי, ולא תחול שום אוטונומיה על בירת ישראל. זו בירת ישראל.

שלמה חלל (המערך):

גם לא על תושבי מזרח-ירושלים?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

תושבי ירושלים הערבים הם תושבי ירושלים והם תושבים של בירת ישראל.

ובכן, ביררתי סוגיה זו, אם הבהרתי לך סוגיה זו, בדיעבד אני מודה לך על קריאת-הביניים שלך. היה זה שכרי, גם שכרך.

עכשיו תראו, רבותי: בהסכם קמפ-דייוויד נקבע — חבר-הכנסת הלל ידידי, תשמע אותי, הרי אתה היית פעם בבית, זכור לי חסד נעורים. אני תמיד אוכזר לך חסד נעורים כאשר היית במשרד החוץ. אתה יודע למה אני מתכוון. נקבע בהסכם קמפ-דייוויד שתהיה נסיגה של צה"ל מיהודה, שומרון ועזה. אבל כדי לדייק אני צריך לומר הפעם — בפעם הראשונה בעברית: תהיה נסיגה מסוימת. מה פירוש מלים אלו? כי מלכתחילה הציעו לכתוב the withdrawal, אחר כך withdrawal. לא הסכמנו. אחר כך הצעתי לכתוב a withdrawal. זה נתקבל, והתרגום המדויק: "נסיגה מסוימת". והראיה — בהמשך המשפט כתוב "שיישארו", כלומר באנגלית המלה remaining יש לה משמעות כפולה: הכוחות הנותרים לגבי אלה שייסוגו והכוחות שיישארו.

לכן קיבלנו את החתימה של ארצות-הברית של אמריקה ושל מצרים. בפעם הראשונה בתולדות ישראל ארצות-הברית של אמריקה, הגדולה במעצמות תבל, ומצרים, הגדולה במדינות ערב, הסכימו, בחתימת נשיאיהן, שצה"ל יהיה ביהודה, בשומרון ובעזה והוא יתפרס על-פי מפה שאנו נראה אותה לכל עמי תבל — שום דבר לא נסתיר — כדי שיהיה בטחון לנו ולערבים; כדי שלא יישפך דם, כדי שלא יירצחו ילדים יהודים ולא ייפגעו סטודנטים ערבים, כדי שיהיה בטחון לשני העמים. כך קבענו ויהיה כך.

לא לקרוא משפט כזה בהסכם קמפ-דייוויד, ידידים יקרים? זה דבר קל בעיניכם, ההסכמה של ארצות-הברית ומצרים, שצה"ל יישאר, לא חמש שנים בלבד, ביהודה, בשומרון ובעזה? זה דבר שאפשר לבטלו במחיידי? עומד ראש האופוזיציה, הוא קרא את ההסכם קמפ-דייוויד — ומדלג בכוונה תחילה על נקודה כזאת בהסכם? מזועזע

ממש. ואז הוא אומר: אתם מפרשים שלא כהלכה את ההסכם. אנחנו המפרשים שלא כהלכה את ההסכם.

הצבא שלנו יישאר, הצבא שלנו יקיים את הבטחון, הצבא שלנו ישמור על שלום עמנו, גם על שלום הערבים. אני רוצה להבטיח לכל ערביי ארץ-ישראל: אצבע לא תורם עליכם אם לא תרימו יד על ילד יהודי, על אשה יהודיה ואזרח יהודי. איש מכם לא ייפגע, איש מכם לא יגורש מאדמתו, מכפרו, מעירו — —

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

אתה ראש ממשלת ישראל, אולי תבטיח הגנה גם לילד ערבי?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אמרתי. שולה יקירתי, כפי שהיה קורא לך ספיר, זכרוננו לברכה — הוא קרא לך גם אחרת, אבל אינני רוצה לומר זאת — שולמית, את הרי יהודיה, מה אני יכול לעשות, יקירתי, שבמעלות השכיבו על הריצפה 18 ילדים יהודים וחיסלו אותם באש ממכונת ירייה? צבא ישראל יעשה זאת בילדים ערבים? מדוע את אינך זוכרת את האמת?

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

כי בדבריד ניתן היתר. ואתה כראש ממשלה ונציג של עם נדרף חייב להגן על כל ילד.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

נכון, כך אמרתי. אבל אני אגיד לך עוד משהו: את יודעת איך נהרגה עינת מנהריה? אני אמנע מלספר זאת, לא מפני שאינני רוצה לזעזע אותך — את צריכה גם לקבל זעזועים לפעמים — אבל המשפחה ביקשה שלא לדבר עוד על העניין בפומבי. כדי לא להכאיב לה אינני מספר. אילו הייתי מספר מה שאני קראתי בדו"ח, כיצד נרצחה ילדה בת 4, היית מזועזעת כמוני. לא אעשה זאת. אחר כך את דורשת ממני שאגן על ילדים ערבים. ודאי שאגן עליהם. אם לא ירצחו יהודים, אם לא יתקפו יהודים, איש לא ייפגע בארץ-ישראל.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

לדרמן רצה בדם קר והפחיתו לו מהעונש שנגזר עליו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

זו הדאגה שלך למדינת ישראל?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

שנתיים מאסר על רצח.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

זו הבעיה שלכם, שהפחיתו לו מן העונש?

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

דין אחד יהיה לכל רוצח.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אילו רצח יהודי היה מקבל מאסר עולם, כחוק.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

דין אחד לכל רוצח, כי כל רצח הוא מעשה תועבה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אתה יודע מדוע עשה זאת. אני אינני מצדיק זאת.

פעם אחת לומר לו משהו בפניו. עכשיו תשמע בסבלנות. חברי-הכנסת אבנרי, אתה חזרת לכנסת משום שאחד מחברי הכנסת התפטר, אני חושב שזה היה לובה אליאב. חבל. אז אתה חזרת לכנסת. עכשיו אני רוצה לשאול אותך: האם זה מתאים לחבר כנסת להיות גם עורך עתון. ועוד מעט אתאר אותו. אני לא קורא בו, דרך אגב. יש אנשים הקוראים אותו בגלל העמוד הראשון, יש אנשים הקוראים אותו בגלל העמוד האחרון; אני אינני מעוניין בשניהם וודאי לא בתוך. אני אינני קורא אותו. אבל מוסרים לי מה שמופיע שם. האם זה כבוד לכנסת?

עכשיו אספר לכנסת בפעם הראשונה: חברי-הכנסת אבנרי בכל שברע תוקף אותנו בשצף קצף בשברענונו. כך עשה גם בעבר. באחד הימים, גברתי היושבת-ראש, בא אלי איש חשוב במערכת הבטחון של ישראל ואומר לי את הדברים הבאים: יש לי הוכחות שחברי-הכנסת אבנרי הוא סוכן קומוניסטי ואני רוצה לעצור אותו בצו מעצר אדמיניסטרטיבי; אעשה זאת רק בתנאי שאתה לא תעורר את הבעיה בכנסת. אני אז הייתי ראש האופוזיציה. אמרתי לו כדברים הבאים: אדוני, אם יש לך הוכחות נגד חברי-הכנסת אבנרי תעמיד אותו לדין. אם בית-המשפט, אם שופטי צדק בישראל, ימצאו אותו אשם, יסיקו את המסקנה. צו מעצר אדמיניסטרטיבי, בשום פנים ואופן לא אסכים להוציא נגד מר אבנרי, ואם תעשה זאת אני אעורר את הבעיה מעל במת הכנסת ואמחה בכל תוקף נגד המעשה הזה. מאז אתה נשארת בתופש, כפי שאתה רואה. ואני אומר לך: הודות לתגובתי.

אני רוצה לומר לחברי-הכנסת תופיק טובי שפעם נקראתי לראש הממשלה והוצע לי לתת יד להוצאת כל הסיעה הקומוניסטית מהכנסת. אמרתי: בשום פנים ואופן לא נסכים לזה. הם נבחרו והם זכאים לשבת בכנסת. מי שימצא שמפלגה זו או אחרת מפרה את החוק וצריך להוציא אותה מחוץ לחוק — זה עניין של אדמיניסטרציה ושל בית-משפט. אבל אם הם נבחרו עליהם להיות בכנסת. מנעתי הוצאת הסיעה הזאת מהכנסת. כי אחר כך ראש הממשלה שלח לחבריו והם בעקבותי אמרו שהם לא מסכימים. הנה כי כן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

ביקשתי אז להודות לך; אני מודה לך גם עכשיו.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני מודה לך על התודה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נראה איך תנהג כשתהיה ראש ממשלה — — —

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני כבר שנתיים ראש ממשלה. האם אני הוצאתי אותך? היושב-ראש הוציא אותך פעם אחת, ובצדק. האם אני הוצאתי אותך?

חברי-הכנסת אבנרי, אני מודה לך על התודה. אבל עכשיו אני רוצה לשאול אותך, חברי-הכנסת אבנרי: שמעתי שבשבוע האחרון ציירת אותי עם חבל תלייה; המשמעות ברורה. האם אתה לא מרגיש לפעמים איוה רגש של בושח?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

זה המוסר הדתי שלך, דין אחד לרוצח זה ודין שונה לרוצח אחר?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

חברי-הכנסת אבנרי, באמת עכשיו אני רוצה לפנות אליך.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אתה יודע מדוע הוא עשה זאת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי-הכנסת גרוס, אני מבקשת להפסיק את הקריאות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

בושה וחרפה. זאת הדאגה שלך?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי הכנסת, נא להירגע.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

בושה וחרפה. הוא נכשל וקיבל עונש. זאת הדאגה של כנסת ישראל?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הוא הורשע ברצח בדם קר. האיש הורשע ברצח בדם קר עליידי בית משפט ישראלי.

רוני מילוא (הליכוד):

בית-המשפט שינה את סעיף האישום והפחית את עונשו מ-20 ל-10 שנים. תדייק בעובדות.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

מה היתה אומר אילו היו עושים כך ליהודי בגרמניה, ברוסיה או באנגליה?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

מה יהיה על רשות הדיבור לראש הממשלה? האם זה יהיה רק דה-יורה או גם דה-פאקטו?

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

מדוע רק לדרמן? זו השאלה הגדולה. גם לאחרים. אסור שישחררו. תגיד את זה לראש הממשלה.

גאולה כהן (הליכוד):

את המחבלים בכלל משחררים, אלה שקיבלו מאסר עולם. את כולם שלחו הביתה. ועוד ישחררו אותם, לצערי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מבקשת מכל חברי הכנסת להירגע ולאפשר לראש הממשלה להמשיך.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני רק שואל: האם יש לי רשות הדיבור דה-יורה או גם דה-פאקטו?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

יש לך, יש לך.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני רוצה להשיב עכשיו במשפטים מספר לחברי-הכנסת אבנרי, כי הוא הרבה שנים לא היה בכנסת ולא יכולתי לעשות אתו שום חשבון. עכשיו הגיעה השעה

מלה, את האמת אמרתי ואשמיע אותה. אבל זה היה מחוץ לכנסת. היום פתחתי דיון מדיני, צריך לקיים דיון מדיני. עולה חברי הכנסת פרס ומדבר על העבר ועל העבר. חברי הכנסת הוותיקים זוכרים שמי שמדבר אתי על העבר יקבל מנה על העבר.

בפעם הראשונה אספר את זה לחברי הכנסת: לפני כשתיים-עשרה שנים בא אלי חברי הכנסת שמעון פרס לדירתי בתל-אביב, ברחוב רוזנבאום מס' 1. חברי הכנסת הלל, אתה היית פעם אצלי בדירה, אתה זוכר אותה, זה לא היה בדיוק ארמון, נכון? ובדירה הזאת גידלנו את הילדים שלנו. במשך 31 שנה גרנו שם: שנתיים במחלת, 29 שנים מעליה. עכשיו אנחנו גרים בדירה מפוארת. טוב, גר בה קודמי, גרה בה הגברת גולדה מאיר, זכרונותי לברכה — ניבדל כולנו לחיים ארוכים — גר בה משה שרת, זכרונותי לברכה — ניבדל כולנו לחיים ארוכים — מה שנקרא residence של ראש הממשלה. אז אני גר שם, נבחרתי, אסירצה-השם אעזוב את המקום הזה וגם את הכנסת — —

היו"ר ש. ארבל-אלמולזינו:  
עד מאה-ועשרים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

— אשוב לרחוב רוזנבאום מס' 1 שם גידלנו את שלושת ילדינו בנחת ובאהבה ואכתוב ספר על דור ההשמדה והתקומה וכאשר אנמור את הספר אוכל ללכת בשקט.

בא אלי חברי הכנסת שמעון פרס, כאשר טיפלנו יחד בהקמת ממשלת הליכוד הלאומי וכאשר רפ"י דרשה להוריד את אשכול, כן, והוא אמר לי כהאי לשנא: חקרנו בעניין "אלטלנה" והגענו למסקנה שבעניין זה הטעו את בן-גוריון. השמעם? גברתי היושבת-ראש, פרשת "אלטלנה" היא אחת הטרטאדיות הנוראות של דורנו. 18 בנים מטובי הבנים נפלו ומגלה לי אדם המקורב ביותר לבן-גוריון, חברי הכנסת שמעון פרס, שכל הפרשה לא אירעה אלא משום שהטעו את בן-גוריון. ואני שואל מעל הבמה הזאת: תאמר לנו, מי הטעה את בן-גוריון ובמה הטעוהו?

שלמה הלל (המערך):

אדוני ראש הממשלה, יש מסורת שלא אומרים מעל במת הכנסת דברים שנאמרו בשיחה אישית.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

עכשיו אני מדבר על דברים הנוגעים לעמקי לבי, אל תפריע לי. דברים אלה הם מזעזעים.

שלמה הלל (המערך):

דומני שכתבר כנסת ותיק אתה זוכר את המסורת שאין אנחנו מצטטים מעל במת הכנסת שיחה אישית, בייחוד — —

ראשי-הממשלה מ. בגין:

תודה רבה על ההערה הזאת. אחר כך צריך לשאול את חברי הכנסת פרס אם הוא בנאמו שמר על הגינות. אני מצטט, כי חברי הכנסת פרס דיבר על העבר, על העבר, ואמר שאני משכתב את העבר, אז אני צריך להעמיד את הדברים על תיקנם ביחס לעבר.

אני שוב רוצה לשאול וייתכן בפרוטוקול, אני שואל את חברי הכנסת פרס: מי הטעה את בן-גוריון, לפי

ראשי-הממשלה מ. בגין:

ביום רביעי אשיב על הצעות לסדר-היום בקשר עם בעיית תביעת התביעה והכרעת בית-המשפט בעניין פסק-דין מוות במקרים של מעשי אכזריות בלתי-אנושיים. אשיב בגילוי לב, הכול אספר. אבל כך אתה מצייר אותי? האם זה נאה? הרי מוכרח להיות איוו שהיא הגינות אנושית.

פעם קראתי: זה היה מקרה מן הנדירים שבהם קראתי את השבועון הזה — על משפחה של רופא ידוע, היה גם רופא שלי, הבת סטתה מן הדרך, התדרדרה. מעולם לא ידעתי על זה. עם השם, עם שם המשפחה. נשפך דמה של המשפחה הזאת שפיות דמים שאין חמורה ממנה. האם צריך לספר את זה לכל השכנים, לכל עם ישראל, שילדה מסוימת התדרדרה, בתו של רופא גדול בישראל? הנה אני אומר: אני לא ידעתי. מדוע אני צריך לדעת את זה? קורה אסון בבית — האב אחראי בשביל הבת? האם אינך יודע שילדים בימינו הולכים בדרכס שלהם, וזה יכול לקרות בכל משפחה? הרי המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. מה אתה כותב ב"העולם הזה"? ואתה מדבר על חבל תלייה? אמרתי לך בקריאת-ביניים: כל שבוע אתה שופך דם, לא רק של נשים וגברים, גם של בנים ובנות. אתה פוגע ברגשותיהם העמוקים ביותר. ואתה תעמוד פה ותטיף מוסר לכל חברי הכנסת? אתה איש המוסר? יש גבול לצביעות הזאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

האם אתה מרשה לי להשיב על זה?

היו"ר ש. ארבל-אלמולזינו:

לא, אני לא מרשה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אם לא, אענה בהודעה אישית. זו זכותי הפארלא-מנטארית.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

תשתתף בדיון ביום רביעי ואני אשיב לך בעניין מיוחד זה. אבל אל תטיף מוסר לכל בשר. אני אומר לך כחבר שדאג לכך שתהיה בן-חרוין במדינת ישראל: אינך יכול לעשות זאת, אין לך זכות מוסרית כזאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לכל אדם בישראל בכלל ובכנסת בפרט יש לא רק הזכות כי אם גם החובה לקום ולמחות נגד עונש מוות.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אינני מונע ממך שום כתיבה, שום זכות דיבור, הכול פתוח, אבל אל תמנע ממני להגיב. גם לי יש חופש דיבור. ואם אתה מצייר אותי ליד חבל תלייה אגיב על מה שאתה כותב. ורק אבקשך: אל תטיף מוסר. יש פה אנשים, אם מותר לומר כך, שהם לא פחות מוסריים ממך; יש פה אנשים שעשו לא פחות ממך בחיים. מה אתה מטיף לכולם מוסר?

אני חוזר לחברי הכנסת פרס, ואז אני בטוח שלא תהיינה קריאות-ביניים כי הוא בבת-ים, ובוה אסיים את דברי. גברתי היושבת-ראש, היום לא דיברתי על העבר, ואוני כל חברי הכנסת שמעו. התווכחנו על מה שקרה לנו. הוצגה לי שאלה, השיבוטי בכנות. אינני מתחרט על שום מלה ממה שאמרתי, לא אסוג משום

חוברת כ"ו, ישיבה רי"ז, י" אייר תשל"ט (7 מאי 1979) —  
— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדו (תשובת ראש הממשלה) —

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

אני עונה לך בלי שתשאל אותי. גם לך וגם לפרס צריך לומר ששום איש לא הטעה את בן-גוריון בעניין "אלטלנה".

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

אתה שומע, פעיל? אתה אמנם קורא לעצמך היסטוריון — — —

**שלמה הלל** (המערך):

אדוני ראש הממשלה, אתה עושה דבר שלא ייעשה: לצטט מעל במת הכנסת שיחה אישית, שהיתה כאילו.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

פעיל, אתה אמנם קורא לעצמך היסטוריון אבל האמן לי שאתה לא צריך להתערב בוויכוח הזה. אני לא הסתמכתי עליך, ציטטתי את חבר-הכנסת פרס והיום אני רוצה שכל בית ישראל ידע, והוא חייב לתת תשובה על שאלה זו.

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

וכל בית ישראל ידע שאתם עוסקים ב"לוקשים". אתם לא עוסקים בעובדות אלא ב"לוקשים".

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

מספיק.

**שלמה הלל** (המערך):

אתה עושה דבר שלא ייעשה.

**יצחק יצחקי** (הליכוד):

ומה שעשה פרס זה ייעשה? ההשמצות שלו זה דבר שייעשה?

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

חבר-הכנסת הלל, אני חוזר ואומר: מי שיתווכח אתי מעל הבמה הזאת על העבר ישמע ממני דברים על העבר. אני לא פתחתי בוויכוח הזה, חבר-הכנסת פרס פתח בו. גברתי היושבת-ראש, אני מודה לגברת על הסבלנות שבה שמעה את דברי. אני מבין שאין הצבעה על תקציב משרד ראש הממשלה ואין לי שום הצעה קונקרטית מלבד להודות לך ולחברי הכנסת על ההקשבה.

**היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:**

חברי הכנסת, תם סדר היום. הישיבה הבאה מחר בשעה ארבע אחר-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

דבריו, להעמיד תוחת ולהפגין אניה עם לוחמים ונשק ולהשמיד 2,500 רובים, 200 מכוניות ירייה, מיליון-וחצי כדורים — בימים ההם, כאשר כל רובה וכל מכונית ירייה פירושה היה חייל יהודי — וכל זאת באשר מישו הטעה את ראש הממשלה ההוא?

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

אדוני ראש הממשלה, אני מודיע לך ששום איש לא הטעה את בן-גוריון.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

תשאל את פרס, לא אותי. את פרס תשאל.

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

אני לא צריך לשאול את פרס. שום איש לא הטעה את בן-גוריון. אני רוצה שזה יירשם בפרוטוקול.

**שלמה הלל** (המערך):

אתה מסתמך על שיחה אישית שכאילו היתה, שכאילו נאמרו בה דברים, מבלי שחבר-הכנסת פרס יהיה כאן כדי להגיב.

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

שום איש לא הטעה את בן-גוריון, שום איש.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

אני ציטטתי אותו. אני אומר לך, שמע אותי, בה"ך צדק, את המשפט שציטטתי ציטטתי מפיו. ציטטתי מלה במלה, ויש ידידים שלי שלמחרת היום, בסודי סודות, סיפרתי להם. אני לעולם לא הייתי מגלזל את זה. העניין פורסם, אבל מעולם לא אמרתי שזה היה שמעון פרס. היום הזה, כשאני נואם נאום על מדיניות, אינני תוקף, אינני מבקר, אינני אומר מלה שלילית על איש, יעלה חבר-הכנסת שמעון פרס ויתקוף אותי על שיכתוב העבר? שיענה על שאלתי: מי הטעה את בן-גוריון? מי גרם שפיכות דמים?

**מאיר פעיל** (מחנה שלי):

איש לא הטעה את בן-גוריון, איש לא הטעה.

**ראש-הממשלה מ. בגין:**

אני שואל אותך? אני שואל את פרס. הנה בר"סמכא. היית כמעט ילד אז, מה אתה יודע? היית נער כמעט.